

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds-
och växtproduktionsvetenskap

Stadsodling, ur ett kommunalt perspektiv

– en översiktlig genomgång av förvaltningars arbete med stadsodling, samt kopplingen mellan hållbar stadsutveckling och stadsodling

Nina Ramsauer

"Life's a garden — dig it." ~ Gardening Saying

Självständigt arbete • 30 hp
Hållbar stadsutveckling, ledning, organisering och förvaltning
Alnarp 2015

Stadsodling – ur ett kommunalt perspektiv

– en översiktlig genomgång av förvaltningars arbete med stadsodling, samt kopplingen mellan hållbar stadsutveckling och stadsodling

Författare: Nina Ramsauer

Handledare: Marie Larsson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning.

Examinator: Bengt Persson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning.

Omfattning: 30 hp

Nivå och fördjupning: A2E

Kurstitel: Självständigt arbete i hållbar stadsutveckling

Kurskod: EX0760

Ämne: Landskapsarkitektur

Program/utbildning: Hållbar stadsutveckling, ledning, organisering och förvaltning

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsmånad och -år: juli 2015

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: *Allmän platsmark, Stadsodling, Hållbar stadsutveckling, Kommunala förvaltningar, Medborgardeltagande*

Förord

Under hösten 2014 hörde jag av mig till kommuner som ligger nära min hemkommun och frågade ifall de har ett uppsatsämne till mig. När Jönköpings kommun hörde av sig och frågade ifall jag var intresserad av att skriva om stadsodling var frågan avgjort. Det ville jag verkligen!

Denna uppsats handlar om ifall stadsodling kan bidra till hållbar stadsutveckling, samt om förvaltningars hantering av ämnet stadsodling. Hur började det? Hur ser ansvarsfördelningen ut? Finns det ett samarbete mellan olika förvaltningar? Och ingår stadsodling i kommunens verksamhet eller inte?

Jag själv är väldigt odlingsintresserad och tycker det är fantastiskt kul att gräva i jorden. Under året 2012 gick jag en folkhögskoleutbildning i Självhushållning i Värmland, Sunne och 2013 gick jag en folkhögskolekurs i Stadsodling i Lund. Samma år köpte jag en gård uppe i Västergötland för att förverkliga min dröm om ett enklare liv nära naturen och borta från konsumtionshetsen. Samtidigt är jag fortfarande väldigt intresserad av hur människor i staden kan vara med och skapa sin egen stad och hur kommuner kan skapa förutsättningar till detta. Min kandidat har jag inom *Naturvetenskaplig Miljövetenskap* och hyser fortfarande ett stort miljöengagemang och drömmer om en hållbar, rättvis värld. Därför kändes detta ämne så otroligt roligt att störta sig in i och dessutom spännande att få träffa människor som får arbeta med frågan kommunalt.

Uppsatsen hoppas jag ska kunna inspirera andra kommuner till olika angreppssätt att arbeta med stadsodling och väcka tankar om vilka parametrar som ska tas i beaktande innan arbetet sätts igång. En liten starthjälp där några av de största frågetecken utreds.

Ett särskilt stort tack vill jag ge till: min handledare Marie Larsson - utan dig hade arbetet inte funnits idag. Henrik Hermansson som kom med förslaget till arbetet. "Mina" intervjupersoner: Kajsa Bergdahl, Maria Elmdahl Arvidsson, Annette Gustavsson, Sten Göransson, Henrik Juhlin, Ingemar Karlsson, Helen Nilsson, Emelie Svensson och Janine Österman – Tack för att ni alla ställde upp och svarade på mina tusen frågor! Varje intervju har inspirerat mig otroligt mycket och gjort den här uppsatsen så roligt att jobba med. Ester Gustavsson - Tack för din gigantiska korrekturläsningsinsats! Och tack till alla er andra som har peppat mig igenom det här arbetet - ni vet (förhoppningsvist) vilka ni är! TACK!

Abstract

This study has a focus on common urban gardens and how different municipalities have chosen to work with the subject. It is based on written papers and an analysis of oral interviews within five Swedish municipalities. The paper is introduced by a briefing of different literature (science, books, and municipality documents) to generate an understanding of the connection between urban sustainable development and common urban garden projects. The second part is my analysis of the answers from the oral interviews. The main conclusions are that common urban garden projects can never be planned out completely and that every project needs to find their own strategy for their city and place, but that you meanwhile can find inspiration from other projects that can help you to find your own way. Hopefully my analysis and conclusions help municipalities get the courage to start their own urban gardens in their cities!

Nyckelord: Allmän platsmark, Stadsodling, Hållbar stadsutveckling, Kommunala förvaltningar, Medborgardeltagande

Antal ord: 33 832

Innehållsförteckning

1	Inledning	7
2	Syfte med arbetet	8
2.1	Frågeställningar	8
3	Metod	9
3.1	Forskningsansats	9
3.2	Litteratur och mina teoretiska utgångspunkter	9
3.2.1	Litteraturval	9
3.2.2	Kommunala dokument	9
3.3	Kvalitativ studie och Analys	10
3.3.1	Urvalsmetod	10
3.3.2	Kvalitativa intervjuer	11
3.3.3	Analys av intervjumaterialet	11
3.4	Intervjupersoner	12
4	Teoretiska utgångspunkter	13
4.1	Globaliseringens effekter	13
4.2	Hållbar (stads)utveckling	14
4.3	Stadsodling	15
4.4	Stadsodling i koppling till Hållbar Utveckling	15
4.4.1	Ekologisk Hållbarhet	16
4.4.2	Social Hållbarhet	17
4.4.3	Ekonomisk Hållbarhet	18
4.4.4	Pedagogiska värden	19
4.4.5	Hälsoaspekter	19
4.5	Kommunal förvaltning och Stadsodling	20
5	De studerade kommunerna	22
5.1	Göteborgs Stad	22
5.2	Helsingborg Stad	24
5.3	Malmö Stad	25
5.4	Växjö kommun	27
5.5	Uppsala kommun	29

6	Analys.....	31
6.1	Analys i textform.....	31
6.1.1	Initiativ till stadsodling.....	31
6.1.2	Förvaltningar och samarbeten	34
6.1.3	Praktiskt tillvägagångssätt.....	39
6.1.4	Krav för stadsodling	42
6.1.5	Rutiner & Praxis	45
6.1.6	Engagemang från kommunen.....	49
6.1.7	Engagemang från allmänheten	51
6.1.8	Finansiering.....	54
6.1.9	Vad fungerar?	57
6.1.10	Vad fungerar mindre bra?	59
6.1.11	Samarbetspartners	61
6.1.12	Förebilder	62
6.1.13	Vinster med Stadsodling	64
6.1.14	Tips till annan kommun.....	67
6.2	Tabell: Sammanställning av Analysen i Tabellform.....	70
7	Diskussion och slutsatser.....	71
7.1	Diskussion	71
7.1.1	Hållbar stadsutveckling och stadsodling	71
7.1.2	Kommunernas inställning och förhållningssätt.....	72
7.1.3	Ställda krav.....	73
7.1.4	För kommunen som vill starta stadsodling	73
7.1.5	Övriga funderingar	74
7.1.6	Käll- och metodkritik	75
7.1.7	Vidare forskning.....	76
7.2	Slutsatser	77
7.2.1	Olika modeller för stadsodling	78
7.2.2	Analysens utvecklingstips i punktform:	78
7.2.3	Vinster med stadsodling	79
7.2.4	Svar Frågeställningar.....	79
	Referenser	80
	Bilaga.....	86

1 Inledning

Vårt samhälle står inför stora utmaningar. Allt pekar på att vi mer krasst måste ta hand om vår planet. Vi kan inte fortsätta att leva på det sätt som vi gör idag eftersom det skulle få katastrofala följder för oss människor, naturen och kommande generationer. Global uppvärmning, klimatförändringar, nedgång av miljö och ekonomi, annalkande naturkatastrofer, immigration på grund av klimatförändring och ett närmande slut på oljebaserad infrastruktur har skapat eskalerande och symbiotiska problem som har en dramatisk effekt på social sammanhållning och jordens ekologiska bärkraft (Besthorn 2013).

För att motverka denna trend måste våra städer bli mer hållbara. Urbaniseringen har varit snabb och har under de senaste decennierna kontinuerligt expanderat över hela världen (Kulak et al 2013). 50% av jordens befolkning bodde 2007 i städer och siffran sägs nå 70% år 2050 (Katz et al, 2007). Expansionen av städer bidrar till risker för vår natur och miljö (Expertgruppen för stadsmiljö 2011). Detta betyder att vi måste ställa nya krav på städer och deras utveckling. Kunskap om vad som är hållbarhet och visioner inom ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet måste öka, så att inte viktiga värden försvinner när städernas grönområden bebyggs eller förtätas (Jansson 2013).

Men bilden är inte enkelspårig, våra städer utgör även en resurs som vi kan utnyttja positivt (Expertgruppen för stadsmiljö 2011). 2010 redovisades i en tidningsartikel att det är bättre för miljön att människor lever i städer än att de lever på landsbygden, desto tätare stad – desto miljövänligare (Röhne 2010, *tidningsartikel*). Utmaningen för stadsplanerare är att skapa en trivsamt stadsmiljö som omfattar ett brett spektrum av funktioner inklusive stadsodlingar och andra typer av grönområden för fritid, skydd av biologisk mångfald och rekreation (La Rosa et al 2014). Nya modeller för urbana ekologiska ekosystem bör skapas som respekterar, bevarar och stärker de naturliga processerna och skapar ett ramverk för hållbara städer (Ignatieva & Meurk 2011).

Mat är vårt mest grundläggande behov och största anknytning till vår miljö (Hale et al 2011), samtidigt vet allt färre hur maten produceras. Överallt i världen finns, och har funnits, olika urbana odlingar (Becker & Klein 2003, 151-181). Det finns över 200 miljoner urbana bönder i världen som försörjer sammanlagt, en befolkning på över, 700 miljoner människor (Hampwaye 2013).

Stadsodling kan kanske inte helt, eller alls, lösa problemen på alla dessa stora frågor. Men åtminstone har stadsodlingen potentialen att bidra till grönnare städer, ett annat förhållningssätt mellan urbana människor och mat; samt människor och plats (Thibert 2012). Sedan behöver stadsodling inte alls handla om dessa stora frågor, utan kan helt enkelt vara en stadsförskönande åtgärd, en trevlig fritidsaktivitet och en mötesplats för ett socialare grannskap. Vilket också är stora trivselåtgärder!

2 Syfte med arbetet

Syftet med denna uppsats är att försöka undersöka och jämföra hur olika svenska kommuner, och deras förvaltningar, väljer att arbeta med stadsodlingsprojekt och därigenom kunna ge andra kommuner inspiration om hur de själva kan etablera sin stadsodling i kommunen. Dessutom är syftet att ta reda på ifall det finns en koppling mellan hållbar (stads)utveckling och stadsodling.

Jag fick förfrågan om detta ämne från Jönköpings kommun och min nyfikenhet väcktes omedelbart. Jag insåg snabbt att jag borde försöka identifiera hur arbetet på förvaltningarna i olika kommuner ser ut för att se olika taktiker för att starta stadsodlingar.

En ingång är vikten av samarbete mellan förvaltningar, då jag i min kandidatuppsats; som rörde ett helt annat ämne, *Särskilt Skyddsvärda Träd i Kyrkogårdsmiljö*, kom fram till slutsatsen att kommunikationsbrist kan försvåra ett lyckat samarbete mellan olika parter. Jag misstänker att ifall det inte finns en samarbetsvilja inom kommunen kan projekt lätt förhalas eller omöjligförklaras. Även en fungerande medborgardialog är här viktigt, då ofta stadsodlingars framgång är just medborgarnas engagemang.

Syftet är att genom en kvalitativ intervjustudie få fram ett kunskapsunderlag på hur olika kommuner och deras organisation har valt att arbeta med frågan stadsodling inom sin kommun. Hur ser organisationen ut bakom?

Genom detta arbete hoppas jag kunna bidra till att lösa de mer byråkratiska frågorna bakom stadsodling, så att det sedan ska underlättas att starta upp med det praktiska.

Min avgränsning är att undersöka hur stadsodling på främst allmän platsmark (offentlig plats) behandlas av fem olika kommuner och deras ansvariga förvaltning runt om i landet, samt att förhålla resultatet till en teoretisk forskningsbakgrund. Det är utifrån dessa tankar som jag har identifierat mina frågeställningar.

2.1 Frågeställningar

De frågeställningar som jag försöker hitta svar på med detta arbete är:

1. Vilka hållbarhetsparametrar bidrar stadsodlingsprojekt med?
2. Hur arbetar olika kommuner med frågan idag?
3. Hur kan en kommun, eller kommunens förvaltning(ar) på bästa sätt skapa förutsättningar för stadsodlingar? Vilka aktörer behövs? Vilka samarbeten?
4. Existerar det ett mönster till vad som gör kommunens arbete med stadsodling lyckad?

3 Metod

I detta avsnitt beskrivs min genomförda metod och varför den valdes.

3.1 Forskningsansats

För att undersöka hur olika kommuner arbetar med stadsodling valdes en kvalitativ forskningsmetod. Jag behövde intervjua de skilda aktörerna för att få fram deras syn på ämnet och för att belysa frågeställningarna. Datainsamlingen fokuserar i sådan forskning på ”mjuk” data som är inhämtad genom kvalitativa intervjuer och som sedan blir analyserade i en tolkande text (Patel & Davidsson 2011). Dessutom genomfördes en litteraturstudie för att få inblick i det stora sammanhanget som stadsodling kan ingå i.

3.2 Litteratur och mina teoretiska utgångspunkter

Jag har genomfört en litteraturstudie på temat stadsodling kopplat till hållbar stadsutveckling. Dessa ämnen kan bidra till utökad förståelse för arbetets andra del – analysen av mina kvalitativa intervjuer.

3.2.1 Litteraturval

Jag har både använt mig av vetenskapliga artiklar, examensarbeten, avhandlingar samt rapporter från kommuner. Att inkludera kommunala rapporter i litteraturstudien berättigas av att fokus av arbetet ligger på kommunernas tillvägagångssätt och det var viktigt att få med kommunernas åsikter i litteraturstudien. För att zooma in mer lokalt på Sverige och kommunens konkreta möjlighet att arbeta med stadsodling har jag även ett avsnitt om ’kommunal förvaltning och stadsodling’, där några relevanta begrepp och arbetssätt förklaras.

3.2.2 Kommunala dokument

För att kunna beskriva de fem kommunerna har jag i avsnitt 5 identifierat och analyserat kommunala dokument rörande stadsodlingsverksamhet som står i

koppling till respektive kommun. Detta främst för att kunna ge en nyanserad inblick i vad som finns på plats.

Fakta har inhämtats på kommunens respektive projektens hemsidor, samt från intervjuerna. Fokus ligger här på stadsodlingsprojekt som står i koppling till kommunerna. Vidare har jag läst kommundokument som omnämnde stadsodling i bild eller textform. Jag valde detta för att få en inblick i hela kommunens intresse för stadsodling.

3.3 Kvalitativ studie och Analys

Ambitionen och syftet med en kvalitativ studie är att upptäcka unika företeelser, tolka dessa och försöka att förstå innebörden (Patel & Davidsson 2011). Det uppnås en validitet genom att samla ett tillräckligt underlag för att kunna göra en pålitlig tolkning av de kvalitativa intervjuerna (Patel & Davidsson 2011). Validiteten flätas i kvalitativa studier samman med reliabilitet som utgår från den unika situationen som rådde under intervjutillfället och som samtidigt ska ge svar på ens frågeställningar (Patel & Davidsson 2011). Det speciella med denna forskningsmetod är att varje forskningsprocess är unik, då varje intervjutillfälle är unikt i sina förutsättningar, samt tolkningen av denna (Patel & Davidsson 2011).

Jag har samlat in data från sex intervjuer (med nio intervjupersoner) med olika förvaltningar som sedan sammanställdes för att kunna tolka och jämföra data i min analys. I analysen bröts svar från de olika intervjupersonerna ut och delades in under gemensamma teman.

En sak som jag upptäckte är att kvalitativa undersökningar är tids- och arbetsintensiva och resulterar i ett stort textmaterial som måste sällas ut, vilket inte är lätt. Analysen var en löpande process som följde med mig överallt, speciellt på promenader dök det upp tankar och tolkningar som antecknades direkt i min telefon. Slutprodukten blev en analystext som varvades med egna tolkningar och intervjupersonernas citat. Dessa samlades under olika rubriker sorterade efter teman. Det tog många omarbetningar av texten innan den slutliga analystexten blev klar.

3.3.1 Urvalsmetod

När kommunerna skulle väljas så användes olika tillvägagångssätt. Jag gick mest på rykte och det som hittades på nätet.

Göteborg valdes eftersom jag hade läst att kommunen har kommit långt i arbetet med stadsodling. Malmö valdes på ungefär liknande grunder. Helsingborg var ett tips från en som arbetar inom stadsodling. Uppsala stötte jag på genom deras *Inspirationsguide* som hittades på nätet. Växjö kommun valdes eftersom jag hört talas om Matparken och tyckte det verkade intressant med det sociala företaget Macken. Dessutom ville jag intervjua en mindre kommun som möjligen inte har samma resurser som de större.

3.3.2 Kvalitativa intervjuer

För att få en uppfattning om hur olika förvaltningar i Sverige arbetar med stadsodling använde jag mig av kvalitativa intervjuer. Jag försökte hitta svar genom att genomföra intervjuer i fem olika kommuner i landet. Intervjupersoner hittades genom att jag mailade till varje kommun som skulle intervjuas, som sedan själva fick lotsa mig till person och förvaltning som de ansåg vara mest lämplig. På så sätt blev det en relativt liknande urvalsprocess. Det gjordes en tilläggsintervju i Malmö Stad med Gatukontoret (första: Miljöförvaltningen).

Efter genomförandet av intervjuerna användes tolkningsläran hermeneutik (Patel & Davidsson 2011). Detta innebär att jag försökte tolka intervjusamtalen utifrån min egen förståelse. Hermeneutik försöker få en helhet av en fråga genom att även zooma in på de små delarna (Patel & Davidsson 2011). Det gjordes genom att både lyssna och läsa de transkriberade intervjuerna, för att sedan zooma in i de olika rubrikerna som analysen resulterade i.

Innan intervjuerna förbereddes en intervjumall med intervjufrågor som sedan skickades ut till samtliga intervjupersoner innan intervjutillfället (förutom den första intervjun där jag inte hade tänkt på detta än – Fastighetskontoret i Göteborg). Varje intervju spelades in. Förutsättningarna för intervjuerna var liknande, då personerna intervjuades på deras förvaltning i olika mötesrum. Jag ville träffa dem personligen och inte ha telefonintervjuer då detta blir mer personligt och intressant, även om det var mer tidskrävande och ekonomiskt kostsamt. Samtliga intervjuer tog cirka en timme.

Intervjumallen som togs fram hade så kallad låg grad av strukturering, vilket innebär att intervjupersonen ges utrymme att närma sig de ställda frågorna med egna ord och tolka frågan fritt (Patel & Davidsson 2011). Frågorna ställdes inte alltid i samma ordning då intervjupersonen i ett svar möjligen belyste flera eller kom in i en annan fråga när en annan belystes – semistrukturerade intervjuer (Patel & Davidsson 2011). Det var upp till mig att knyta tillbaka till frågorna för att underlätta samtalet samt få svar på mina frågor. Jag lyckades ofta med detta förutom i Uppsala där tiden gick för fort och deltagarna hade många egna spår som ville tas upp.

När analystexten var klar fick samtliga intervjupersoner läsa den text som handlade om deras kommun, samt deras citat. De fick möjlighet till återkoppling om de hade synpunkter på mina slutsatser och tolkningar - kommunikativ validitet (Patel & Davidsson 2011).

3.3.3 Analys av intervjumaterialet

Efter varje genomförd intervju så transkriberades den till text. När alla intervjuer var nerskrivna gicks texten återigen igenom och skrevs om till en förståelig text. Därefter skrev jag ut varje intervju på varsin pappersfärg för att sedan klippa isär dessa och samla olika textbitar som hörde ihop med texter ifrån de andra intervjuerna. På så sätt samlades intervjumaterial under olika rubriker och sattes upp på vardagsrumsväggen. Därefter analyserades varje rubrik och skrevs ner.

Dessutom hittades lämpliga citat i den transkriberade nerskrivna texten. En väldigt tidskrävande metod, men samtidigt gav det mig en bra överblick och bra förståelse för varje intervju. Förutom att bearbeta texten lyssnade jag även på varje intervju ett flertal gånger.

Jag har valt att använda mig av ett så obyråkratiskt språk som möjligt i uppsatsen för att göra den lättförståelig och okomplicerat.

3.4 Intervjupersoner

Göteborg:

- Projektledare för Stadsnära Odling på Fastighetskontoret i Göteborg. Innan projektet 2012 var intervjupersonen chef för förvaltningsavdelningen på samma kontor.

Helsingborg:

- Projektledare och Trädgårdsmästare för Projektet Planteringar utan Gränser i två år (2012-2014). Intervjupersonen är anställd genom Stadsbyggnadsförvaltningen (Stadsmiljöavdelningen) och Miljöverkstaden. Från och med år 2015 har intervjupersonen valt att avsluta sin anställning.

Malmö:

- Projektsekreterare på Miljöförvaltningen. Intervjupersonen arbetar med implementering av Malmö Stads policy för hållbarhet och mat. I detta kretsar mycket om matfrågor i kommunen, men även stadsodling och lantbruksfrågor. Samtliga av dessa frågor i kommunen är under hennes ansvar.
- Projektledare och Landskapsarkitekt LAR/MSA på förvaltningsavdelningen på Gatukontoret. Intervjupersonen är den ansvariga tjänstemannen på Gatukontoret som har hand om stadsodlingsfrågor.

Växjö:

- Markingenjör (utbildad lantmätare) på Markförvaltningen i Växjö. Intervjupersonens arbetsuppgifter handlar mest om arrenden. Intervjupersonen har dessutom fått rollen som kontaktperson för frågor rörande stadsodling.
- Landskapsarkitekt på Planeringskontoret.
(Intervjupersonerna ingår i en mindre grupp som arbetar med stadsodlingar inom kommunen.)

Uppsala:

- Stadsträdgårdsmästare på Kommunalledningskontoret, arbetar bland annat med stadsodlingsfrågor.
- Utvecklingsstrateg på Kommunalledningskontoret i Uppsala. Tidigare har intervjupersonen drivit projektet *Kultur för utveckling* som arbetat med stadsodling ur främst en kulturaspekt. I detta projekt satt Stadsträdgårdsmästaren med i hennes styrgrupp.
- Projektledare tidiga skeden inom bostads- och stadsutvecklingsfrågor på Kontoret för samhällsbyggnad på fastighetssidan, Kommunledningskontoret.

4 Teoretiska utgångspunkter

Nedan kommer en genomgång av ett antal begrepp som används i uppsatsen eller som på annat sätt är relevanta för uppsatsen och temat. Vidare sätts stadsodling i ett globalt sammanhang och dess betydelse för hållbar utveckling, för att sedan i analysen zooma in på lokala initiativ. Källorna till denna del är vetenskapliga artiklar, examensarbeten, böcker och kommunala rapporter. Detta eftersom fokus ska både vara på kommunernas idéer samt forskningens resultat.

4.1 Globaliseringens effekter

"Globalisering (av global), förändringsprocess varigenom stater och samhällen över hela jorden knyts samman i ömsesidiga beroendeförhållanden."

(Gustavsson, Nationalencyklopedin (NE) 2015)

Globaliseringen har bidragit till många positiva effekter för dagens befolkning (Grewal & Grewal 2011). Information- och idéutbyte underlättas och tekniken uppnår stora framgångar. Den har även bidragit till att sprida tolerans, kultur och internationellt samarbete för rättvisa och fred (Grewal & Grewal 2011).

Men globaliseringen har även baksidor: den lokala ekonomins återhämtningsförmåga försvagas och ett beroende av globala varor genereras (Grewal & Grewal 2011). Multinationella företag har ett allt större ekonomiskt och politiskt inflytande (Grewal & Grewal 2011). Samtidigt bygger globalisering på en orättvis fördelning mellan fattiga och rika länder. Globalisering har även förödande konsekvenser på miljön genom växthusgasutsläpp. Dessutom främjar globalisering en ohållbar och ofta överdriven konsumtion i stora delar av världen. Detta eftersom företag inte har ekonomiska incitament att ta hand om kultur och miljö. Forskningsparet Grewal (2011) säger vidare att många länder och städer förlitar sig idag nästan enbart på import av resurser för att bemöta invånarnas dagliga, grundläggande behov. Konkret betyder detta att konsumenter har skilts åt från producenter. Det har blivit svårare att få en överblick över de skadliga effekterna av konsumtionen: produktionssätt, användning av ändliga resurser, förorenings-utsläpp i natur och ackumulation av avfall (Grewal & Grewal 2011).

Lokal självförsörjning av grundläggande behov som mat, vatten och energi kan bidra till en mer hållbar och effektiv användning av ändliga resurser (Grewal & Grewal 2011). Lokal försörjning kan ske på olika plan: hushåll, kvarter, stad, region och nation. Mer lokala försörjningssystem skulle kunna bidra till en mer hållbar och rättvis värld - med detta menas inte avskaffande av globalisering utan en utveckling av en större lokal resiliens (Grewal & Grewal 2011).

4.2 Hållbar (stads)utveckling

Det finns inte enbart en definition på begreppet *Hållbar (stads)utveckling* (*sustainable development*) utan många olika. Eftersom det inte existerar en konkret definition på vad hållbarhet betyder är det svårt, eller lätt, för städer att jobba med denna term. Idag läggs ordet hållbar på en mängd produkter, föremål, företag, städer: *Hållbar mat, hållbara kläder, hållbara samhällen, hållbar utveckling, hållbara relationer* – ja i stort sätt allt kan vara *hållbart*. Städer ska vara attraktiva och konkurrenskraftiga för att locka till sig nya invånare och tävlar då ofta med begreppet hållbarhet.

Begreppet, *sustainable development*, infördes 1981 av den amerikanske författaren och miljövetaren Lester Brown (FN-förbundet UNA SWEDEN 2012). År 1987 definierades den kanske mest kända definitionen i rapporten ”*Our Common Future*”:

"Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs."

(NGO Committee on Education, 1987, Chapter 2: IV. Conclusion)

Denna definition har fokus på att framtida generationer ska kunna överleva. Rapporten kom även fram till att tillväxt och utveckling måste ske utifrån miljöns förutsättningar (FN-förbundet UNA SWEDEN 2012).

I rapporten ”*Caring for the Earth – A strategy for sustainable living*” (1991) tog FN:s miljöprogram (UNEP), The World Conservation Union (IUCN) samt Världsnaturfonden (WWF) fram definitionen:

"Sustainable development" is used in this Strategy to mean: improving the quality of human life while living within the carrying capacity of supporting ecosystems.

(IUCN, UNEP & WWF 1991, sid 10)

Båda definitioner betonar att hållbarhet innebär att människan måste ta hänsyn till ekologin för vår överlevnad.

Ofta beskrivs begreppet hållbarhet i samband med tre olika parameterar som stödjer varandra och samspelar; nämligen ekologisk hållbarhet, social hållbarhet och ekonomisk hållbarhet (FN-förbundet UNA SWEDEN 2012). För att ett samhälle ska kunna närma sig hållbarhet måste det byggas på och sträva efter att bli ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart, då alla dessa tre begrepp är starkt sammankopplade till varandra och enbart tillsammans kan uppnå någon slags hållbarhet på sikt. Och det är denna definition på hållbarhet som används i uppsatsen.

4.3 Stadsodling

Begreppet stadsodling är ett brett begrepp och även den saknar en tydlig definition. Väldigt generellt handlar stadsodling (urban agriculture) om människor och deras förhållande till mat och omgivning (Thibert 2012) och kan definieras som produktion av grödor och uppfödning av boskap i städer och stadsnära områden. Begreppet innefattar samtliga former av livsmedelsodling i städer (Ernwein 2014). Egentligen kan allt som har med växtlighet i städer att göra ingå under begreppet; från en växt i köksfönstret, några pallkragar i en park till prunkande koloniträdgårdar. Vanliga stadsodlingsmetoder är villaträdgårdar, kolonilotter, gerillaodling, balkonger, takodling, vertikalodling, stadsdels-trädgårdar, odling i innegårdar, stadsodlingsprojekt (föreningar eller kooperativ på hyrd kommunmark) och lägenhetsträdgårdar (Lindholm 2013) som sker på alltifrån ödetomter, fasader och parker (Gatukontoret, Malmö stad 2014). Så begreppet liknar begreppet hållbar utveckling i minst två avseenden: det är brett och diffust.

Genom bland annat urbaniseringsprocesser och den globala ekonomiska krisen har stadsodling den senaste tiden expanderat (Hampwaye 2013). Odlingslotter blir allt mer viktiga för många människor (Gatukontoret, Malmö stad 2014) och i många utvecklingsländer har stadsodling blivit en nödvändighet för att kunna överleva (Thibert 2012). Utanför koloniområdena, i stadsodlingsprojekt, är drivkraften och syftet ofta något annat än enbart odling (Gatukontoret, Malmö stad 2014). Det är ofta en stark gräsrotsrörelse som ligger bakom (Gatukontoret, Malmö Stad 2014). Odlare själva beskriver att deras odlingar berikar deras liv genom nyttig mat, utevistelse, socialt umgänge, men även möjligheten att vara ifred, växtintresse, miljöombyte samt ekonomiska vinster (Glader 2011, *kommunrapport*). Detta kan möjligen sammanfattas som Lena Israelsson (2004) beskriver i sin bok: "Längtan att få komma ner på jorden". Så stadsodling kan både vara livsviktig för överlevnad och, som här i Sverige, en aktivitet för personligt nöje och självförverkligade (Becker & Klein 2003).

I Plan och bygglagen (PBL) finns det inget hinder för stadsodling så länge inte tillgängligheten förhindras. Allmän platsmark (offentlig plats) får enligt lag inte göras otillgänglig för allmänheten. Man får inte helt stängsla in offentliga områden, men staket är tillåtna om det finns olåsta grindar (Glader 2011, *kommunrapport*). Ett problem med allmän stadsodling kan vara att de är "allas" och därmed ingens ansvar (Thibert 2012). Stadens tjänstemän och stadsplanerare kan lätt missa mångfalden som stadsodlingar kan bidra till (Thibert 2012).

4.4 Stadsodling i koppling till Hållbar Utveckling

Begreppet stadsodling innehåller som sagt mycket mer än enbart odling. Genom stadsodlingar kan städer främja sitt arbete inom hållbar utveckling och folkhälsa.

Stadsodlingar kan i viss mån även bidra till den totala kvaliteten av det urbana landskapet, stödja klimatpolitikens mål, öka det ekonomiska värdet av mark samt leda utvecklingen mot en mer hälsosam stadsmiljö (La Rosa et al 2014). I den ökade trenden med tätare städer fungerar stadsodling väl, eftersom dessa kan bidra till grönska på relativt liten yta (Gatukontoret, Malmö stad 2014). Så odlingar i staden kan vara ett sätt att främja både gemenskap, hållbarhetstankar samt visioner om den gröna staden.

Stadsodling är ofta redan idag en del av dagens stadsplanering (Glader 2011, *kommunrapport*). Olika städers geografiska läge och förutsättningar skiljer sig ifrån varandra. Uppgiften att lösa olika frågor måste anpassas till platsens förutsättningar (Innes & Booher 2000). Här ingår även stadsodling - vi kan inte hitta en mall och pressa den på samtliga tätorter i Sverige. Men vi kan hämta inspiration från olika städer för att hitta en bra lösning och skapa projekt som bidrar till mer hållbara städer.

4.4.1 Ekologisk Hållbarhet

Ett hållbart samhälle bygger på slutna kretslopp och kortare avstånd mellan produktion och konsumtion. Den globala trenden mot urbanisering ökar fragmentering av natur- och jordbrukslandskap (La Rosa et al 2014) och hotar den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster (Lowenstein et al 2014). Jordbruksproduktionen i och runt städerna kan motverka denna trend (Pearson 2013). Studier tyder på att livsmedelskonsumtion står för 20-30% av miljöbelastningen i Västeuropa (Kulak et al 2013). Långa transporter bidrar till luftföroreningar och utsläpp av växthusgaser genom flygfrakt, sjöfart, lastbilstransporter samt energiförbrukning för eventuell kylning (Pearson 2013). En fjärdedel av klimatpåverkande utsläpp utgörs i Sverige av livsmedelskonsumtion (Energi & Klimatrådgivningen 2015). Sedan måste närproducerat inte alltid betyda ett bra val. Uppvärmda växthus i bland annat norra Europa kan vara en större utsläppskälla än frukt och grönt som transporteras från länder med mildare klimat (Larsson & Setterwall 2013).

I staden kan odling ske på ett mer mosaikartat sätt i jämförelse med landsbygdens storskaliga odling, eftersom det i staden är möjligt att utnyttja små grönområden till ändamålet (Queiroz, *Inspirationsguide* 2013). Dessa förutsättningar resulterar i ett odlingssätt som vilar på ekologiska principer där människokraft utgör den största arbetskraften istället för energikrävande maskiner, ofta används inte heller handelsgödsel eller besprutning (Queiroz, *Inspirationsguide* 2013).

Stadsodlingar kan bidra till ökad biologisk mångfald, särskilt ifall man bygger in förutsättningar för djur såsom insektshotell, vatten och fågelholkar (Israelsson 2004). Stadodlingsområden kan planeras och utformas i olika former och i olika skalor för att bidra till biologisk mångfald och ett omfattande utbud av ekologiska fördelar för stadsbor (La Rosa et al 2014). Idag har vi en världsomspännande kris kring pollinering för jordbruk och den biologiska mångfalden (Barthel & Isendahl 2013) som kan kopplas till avsnitt 4.1. Pollinering är en ekosystemtjänst som blir

allt viktigare i städerna eftersom urbana pollineringsinsatser ökar över hela världen (Lowenstein et al 2014). I sin kandidatuppsats skriver Larsson & Setterwall (2013) att pollinerare behöver en varierad tillgång på blommande växter med olika blomningssäsonger, samt boställen.

Andra möjliga miljöfördelar med stadsodling är till exempel att hydrologiska system bibehålls, gynnsam luftcirkulation upprätthålls, temperatur och luftfuktighet regleras, jorderosion minskas, buller och nivåer av damm i luften minskas samt förbättringar i produktionen av syre genom fotosyntes förstärks (Hampwaye 2013). Stadsodling kan vara ett svar på några av de globala miljöutmaningarna (Tunström et al 2015).

4.4.2 Social Hållbarhet

Själva syftet med urbana odlingsprojekt är ofta inte grönsaksodling i sig, utan att engagera människorna att skapa och forma gemensamma stadsrum (Tunström et al 2015). Sociala band mellan stadsdelarnas invånare är på tillbakagång på grund av förändrade arbetsmönster, ökad rörlighet och kommunikationsutveckling (Kazmierczak 2013). Öppna ytor och gröna utrymmen skapar en möjlighet för social interaktion som kan hjälpa de boende att skapa och utveckla sociala relationer (Kazmierczak 2013). Att odla jorden, plantera frön och sköta odlingen är inte aktiviteter som utförs isolerade, utan bygger ofta på sociala interaktioner (Dunlap et al 2014). Genom stadsodlingar länkas grannar ihop och ger upphov till en gemenskap på gräsrotsnivå (Atkinson 2012). Detta bidrar till ökad gemenskap och medborgarinflytande av stadsrummets användning (Gatukontoret, Malmö stad 2014). Olika odlingsprogram kan även användas som arbetsträning, bidra till säkerhet och till medborgardeltagande (Thibert 2012). Studier har visat kvalitativa fördelar med stadsodling såsom socialisering och grannskapsutveckling som bidrar till att lösa konflikter och andra problem som påverkar området (Hampwaye 2013). Vidare kan kollektiva stadsodlingar stärka känslan av trygghet, grannskap, bygga upp ett socialt kapital och ge upphov till en plattform för att organisera sig i sitt område (Hale et al 2011). Stadsodlingar överbrygger ekonomiska, sociala och kulturella barriärer och samarbeten uppstår mellan människor från olika bakgrunder och åldrar (Grewal & Grewal 2011).

Delshammar, Averdall och Berglund (2014) beskriver i sin rapport att stadsodlingar kan bidra till att stärka tre olika band: mellan kommun och boende, mellan de engagerade människorna i odlingarna samt mellan olika verksamheter som är kopplade till odlingen. Stadsodlingar stärker därmed sociala nätverk (Delshammar, Averdall & Berglund 2014). Enligt författarna är det därför en plausibel riktlinje att gemensamma stadsodlingar ska tillföra till ett starkare band mellan ett områdes boende (Delshammar, Averdall & Berglund 2014).

Särskilt i områden där det lever socioekonomisk utsatta människor och minoritetsgrupper kan odlingar bidra till att skapa en katalysator för invånare att börja organisera och intressera sig kring kollektiva frågor (Armstrong 2000). Odlarna formar och stärker sociala och relationella nätverk som är nödvändiga byggstenar för social sammanhållning och socialt kapital (Hale et al 2011).

Integration kan också främjas och odling kan bli en trygghet genom arbete med jorden, då det möjliggör att sätta rötter i det nya hemlandet samtidigt som odling kan bidra till att odla smaker och traditioner som kommer från hemlandet (Becker & Klein, 2003, 151-181). Många av de gemensamma odlingarna leder till ytterligare grannskapsorganisering på en fysisk plats där invånarna kan möta varandra, umgås, få kontakt med andra organisationer och verksamheter/frågor i sitt lokalområde (Armstrong 2000).

Att forma ett landskap genom att skapa och upprätthålla en stadsodling skapar även ett uttryck för identitet (Dunlap et al 2014). Valet av växter och grönsaker och arrangemanget blir insatser som syftar till att skapa en plats som är självbejakande och kommunicerar ut individuella och kollektiva identiteter (Dunlap et al 2014). Relationsmönster av känslor såsom stolthet, besvikelse, och spänning uppstår när människor odlar (Hale et al 2011). Psykologiska reaktioner av odling kan både vara motiverande eller ett hinder för deltagande (Hale et al 2011).

Men inte alla stadsodlingar är öppna, inkluderande projekt. Alla av dem fungerar inte som en katalysator för samhället (Ernwein 2014). Även om projektledarna ofta har samhällsbyggande mål, så har ofta inte odlarna det (Ernwein 2014). Politiker och tjänstemän bör dessutom vara försiktiga med en alltför strikt formalisering/byråkratisering av stadsodlingar (Colding et al 2013). Istället för att ha ett strikt uppifrånperspektiv kan tjänstemän försöka stödja ett nerifrånperspektiv där odlarna själva kan styra sina projekt, det skulle öppna upp för möjligheten till aktiv medborgardeltagande (Colding et al 2013).

4.4.3 Ekonomisk Hållbarhet

Bara genom att odla ett kilo tomater på en balkong kan man spara upp till den energin som behövs för att hålla en 60 Watts lampa tänd i tretton dygn (Israelsson 2004). Så lokalodling betyder energisparande. 2011 producerades det totalt 700 000 ton fritidsodlade grönsaker, vilket är ett värde upptill 30 miljarder kronor, själva konsumtionen av denna produktion uppgick till 70 000 ton (värde tre miljarder kronor) (Andersson et al 2011). Enligt studien sparade genomsnittsodlaren 1 600 kronor/år genom sina odlingar, men ifall odlaren hade gjort nytta av hela produktionen hade sparandet gått upptill 5 800 kronor (Andersson et al 2011).

I stadsdelar med lägre inkomstnivåer kan odlingar bidra till grönområden, estetik och sänkt brottslighet (Armstrong 2000). Ifall det finns kommersiella stadsodlingar så kan det leda till arbetstillfällen och bidra till en starkare lokal ekonomi (Larsson & Setterwall 2013). Stadsodlingar skulle kunna skapa arbetstillfällen i livsmedelssektorn från produktion, förädling till marknadsförning (Grewal & Grewal 2011). I sådana fall kan stadsodlingar bidra till att skapa hållbara livsmedelssystem, förbättra yrkeskunskaper och sysselsättningsmöjligheter (Armstrong 2000).

I viss mån kan även fastighetsvärden gå upp i områden där det finns kollektiva stadsodlingar (Larsson & Setterwall 2013). Stadsodlingar kan ge ett kostnads-

effektivt alternativ för kommuner som saknar resurser för ledning och underhåll av offentliga grönområden (Bendt et al 2013). Kostnader kan bli mindre genom att odlingsgrupper sköter vissa delar av marken (Larsson & Setterwall 2013). Förutom dessa vinningar är odling och utevistelser en billig fritidsaktivitet som inte behöver alltför stora investeringar (Glader 2011; *kommunrapport*). Nedskräpning, kriminalitet och vandalisering minskar ofta i områden där odlingsprojekt har dragits igång, vilket kan lätta samhällskostnaden, samt så kan turismen gynnas genom spännande odlingsprojekt (Larsson & Setterwall 2013).

4.4.4 Pedagogiska värden

I ett alltmer industrialiserat livsmedelssystem är barn ofta bortkopplade från möjligheten att lära sig att odla sin egen mat och de relaterade upplevelser som följer som ett resultat av det (Hale et al 2011). Detta kan leda till att nuvarande och kommande generationer saknar erfarenhet kring odling och även en djupare förståelse om matproduktion, ekologisk kunskap och en holistisk förståelse för mat och näring (Hale et al 2011). En stor tillgång och syftet med stadsodling är att det har ett pedagogiskt sätt att lära ut kring mat och våra matsystem (Thibert 2012). Individuella och kollektiva stadsodlingar kan främja lärande och miljökunskap (Bendt et al 2013). Odlingar på skolgårdar kan skapa en relation mellan omgivning och elev (Larsson & Setterwall 2013). Eleverna får även lära sig att samarbeta och en förståelse till kosthållning (Larsson & Setterwall 2013). Trädgårdar är därmed en potentiell urban resurs för aktivt och passivt lärande om ekologiska processer (Hale et al 2011). Odlarna lär sig vad som underlättar produktivitet i odlingen och ökar därigenom sin förståelse för den lokala ekologin (Hale et al 2011). Odlare har även möjlighet att lära sig genom att titta på och prata med en annan odlare. Detta direkta lärande kan leda till en mer effektiv och långsiktig beteendeförändring än andra mindre direktlärande processer (Hale et al 2011). En annan funktion av en kollektiv stadsodling är att informellt utbilda människor att delta i den offentliga sfären (Ernwein 2014).

Stadsodling kan även bidra till att bevara gammal kunskap som är på väg att gå förlorad (Gatukontoret, Malmö stad 2014). Gemensamma stadsodlingar och koloniträdgårdar är samtida exempel på urbana "minnesarbetare", som bidrar till att föra över och bevara kunskap om lokalklimat, jordar och vattentillgång - människor får en känsla för det lokala ekosystemet (Barthel & Isendahl 2013).

4.4.5 Hälsoaspekter

Grönytor i städer kan ha en positiv effekt på hälsan. Engagemang i stadsodlingar kan leda till ökat grönsaksintag (Grewal & Grewal 2011). Dessutom känner sig personer som lever nära grönska i staden mer friska än de som inte gör det (Jansson 2013). När man odlar så går blodets halter av stresshormoner ner, blodtrycket samt pulsen sjunker vilket sker vid effektiv vila (Israelsson 2004). Detta betyder att odling kan bidra till avslappning och släppande av stress (Grewal

& Grewal 2011). Eftersom det krävs viss fysisk aktivitet vid odling så bidrar det även till motion (Larsson & Setterwall 2013). Stadsodlingar ger möjligheter att utveckla kondition och styrka på lämpliga nivåer för ett brett spektrum av åldrar och fysiska förmågor (Pearson 2013).

Genom både fysiskt och socialt deltagande i stadsodlingar stimuleras bland annat lärande, självförtroende och sociala kontakter (Hale et al 2011). Sociala hälsoeffekter, som ligger nära psykisk hälsa, uppstår genom de sociala interaktionerna mellan odlingsdeltagare (Pearson 2013). Dessutom kan den psykiska hälsan förbättras genom känslan av delaktighet och självständighet (Pearson 2013). Människor skapar tillsammans och får anknytning till en plats. Det delade ansvaret bidrar till att bygga upp en känsla av medborgarskap och gemenskap (Pearson 2013). Odling har terapeutiska egenskaper som både skapar förutsättningar till fysisk aktivering och känslomässiga/sociala relationer (Larsson & Setterwall 2013).

4.5 Kommunal förvaltning och Stadsodling

Inom stadsodling benämns ofta olika begrepp såsom: brukare, självförvaltning, inflytande, medborgardeltagande. Eftersom kommunen äger allmän platsmark är det oftast de som är markägare till gemensamma stadsodlingar.

Brukare är ett löst begrepp som saknar en tydlig definition. Delshammar (2005) skriver att brukare (exempelvis stadsodlare) kan beskrivas som en grupp som tillsammans nyttjar och influerar utformningen av en verksamhet (Delshammar 2005). Brukare kan även definieras utifrån begreppen konsument och klient, där brukare hamnar någonstans emellan (Delshammar 2005). Begreppet kan användas för att illustrera kommunens förhållningssätt till sina invånare. Delshammar (2005) tar i detta sammanhang upp resonemanget att resursstarka medborgare har möjlighet att vara konsument genom att kunna välja bostadsområden med finare parker eller att flytta ut från tätbebyggda områden. Däremot har de mer resurssvaga inte samma valmöjlighet och är mer beroende av det som kommunen erbjuder allmänheten (Delshammar 2005).

Det finns en skillnad mellan experter och brukare. Experterna är planerare och professionella medans brukarna är allmänheten och privat (Delshammar 2005). Kommunens tjänstemän kan vara experter och brukare kan vara odlarna i en stadsodling. Viktigt är att experter är uppmärksamma på både sitt eget och brukarnas perspektiv och tar hänsyn till varandras önskemål (Delshammar 2005). Delshammar (2005) skriver även att begreppen kan gå in i varandra där brukare kan ha expertkunskap i ämnet och experter kan vara brukare. För att underifråninitiativ kan bli möjliga bör kommunen visa på en flexibilitet och öppenhet till nya arbetssätt (Larsson 2009). Förvaltare och planerare kan lämna plats för medborgardeltagande och kreativitet istället för helt färdigt planerade områden (Larsson 2009). Att ta hänsyn till brukarnas idéer och förslag i hänseende till ex. stadsodlingar. Det görs genom att främja brukarnas önskemål och våga följa deras idéer. Odlarnas och tjänstemännens kulturer måste förstå

varandras olika arbetssätt och mötas för att ett samarbete ska kunna fungera (Larsson 2009). Båda sidor måste försöka sätta sig in i varandras arbetssätt och vara öppna till att hitta ett fungerande samarbete. Larsson (2009) nämner i sin avhandling tre faktorer som kan stimulera och starta engagemang hos medborgare: en strukturerad ram, låg kontroll och flexibilitet. Strukturen kan exempelvis vara en anställd trädgårdsmästare och flexibiliteten lyhördhet gentemot intresserade medborgare (Larsson 2009). Vidare nämns vikten av att tillvägagångssätt måste vara anpassad och utformas efter platsen.

När begreppet självförvaltning används i samband med kommun och stadsodling så kan tjänstemän tillsammans med en brukargrupp fått i uppdrag från politiska nämnden att bedriva en verksamhet (Delshammar 2005). För att självförvaltning kan fungera och bli verklighet behövs det ett samarbete mellan projektet och tjänstemän/politiker (Larsson 2009). Det viktiga är att samtliga parter vill få ut något av samarbetet och att alla gynnas av det (Larsson 2009). Larsson (2009) beskriver i sin avhandling att kommunala förvaltningar ofta har en viss rädsla för att släppa kontrollen över självstyrda projekt, då det finns en instabilitet. Om initiativtagare (eldsjälen) försvinner kan ofta hela projekt läggas ner. Larsson (2009) beskriver att det kan undvikas genom att föreningar bildas som tryggar projektets framtid genom att fler är involverade. Larsson (2009) nämner att en kommunalanställd trädgårdsmästare kan genom sin stödjande och sammanhållande roll bidra till långsiktighet av ett projekt. Ifall trädgårdsmästaren förutom en grön utbildning även har en pedagogisk utbildning kan det underlätta bemötandet av brukare (Larsson 2009). Genom en sådan anställd har kommunen möjlighet till en kontaktperson ute på fält med kompetens inom både odling, pedagogik och kommunikation (Larsson 2009).

En kommun kan välja olika angreppssätt att bemöta brukarna av kommunens mark. Kommuner har möjlighet att skriva samarbetsavtal med markbrukare (Larsson 2009). Kommunen kan även välja rollen som stödjande och engagerad, utan vidare inblandning eller krav. Det som krävs är en förståelse mellan kommun och brukarna för att projekt ska kunna fungera och att intresserade, kunniga personer från kommunen finns och stödjer projekten (Larsson 2009). Kommunen har yttersta ansvaret för ett projekts långsiktighet.

5 De studerade kommunerna

Här följer en beskrivning av de fem intervjuade kommuner samt en bakgrund till respektive kommuns odlingsprojekt. Beskrivningar byggs upp av material från respektive kommuns hemsida, kommunala dokument, rapporter samt intervjuade tjänstemän. Det finns fler stadsodlingsinitiativ i kommunerna än de som beskrivs nedan, men här ska fokus ligga på de som har direkt samarbete med kommunen.

5.1 Göteborgs Stad

I Göteborgs Stad är stadsodling en prioriterad fråga (Gustavsson, muntl. 2014). Fastighetskontoret har sedan år 2012 det politiska uppdraget ”att stimulera bostadsnära odling i Göteborg” (Stadsnära Odling 2015, *hemsida*). Detta betyder att Fastighetskontoret ska bistå odlingsinitiativ att realisera och starta stadsodlingsprojekt i staden (Stadsnära Odling, *Söka bidrag* 2015). Härigenom startade Fastighetskontoret verksamheten *Stadsnära odling*. Stadsodling ingår i strategin för ett långsiktigt miljöarbete för utveckling mot ett mer hållbart Göteborg (Stadsnära Odling, *Om oss* 2015). I samarbete med Park- och naturförvaltningen och Stadsbyggnadskontoret har Fastighetskontoret tagit fram möjligheter och lokaliserat platser för odlingar (Göteborgs Stad 2015, *hemsida*). Eftersom det är ett uppdrag ingår det i Fastighetskontorets ordinarie verksamhet att utveckla stadsodling (Gustavsson, muntl. 2014). Från och med 2015 har själva Fastighetskontoret skrivit in stadsodling i sina mål, med resultatet att hela kontoret ska arbeta med denna fråga (Gustavsson, muntl. 2014). Marken ska utvecklas för att stödja biologisk mångfald och ska stödja förvaltningens mål (Gustavsson, muntl. 2014). Odlingsfrågan är viktig i Göteborg och frågan har utvecklats vidare till grön affärsutveckling (Gustavsson, muntl. 2014).

Totalt har *Stadsnära odling* sex olika inriktningsområden:

- ”Utveckla nya och befintliga odlings- och koloniområden i Göteborg”
- ”Skapa samverkan med andra aktörer för att främja samarbete och utveckling inom området stadsnära odling”
- ”Odling i nyproduktion”
- ”Kommunikation och kunskapsspridning”
- ”Bidragsgivning till föreningar”
- ”Utveckla stadens jordbruksmark mot ekologisk odling”

(Stadsnära Odling, *Om oss*. 2015)

Under säsongen 2014 bedrevs organiserad ekologisk odling med hjälp av *Stadsnära Odling* på femton platser runtom i Göteborg (Stadsnära Odling, *Project* 2015). Dessa odlingsområden är primärt tänkta för boenden i närområdet (Göteborgs Stad 2015, *hemsida*). Det är viktigt att områdena är lättillgängliga och öppna för allmänheten så att de bidrar till stadsdelens tillgänglighet (Göteborgs Stad 2015, *hemsida*).

Eftersom *Stadsnära Odling* ska väcka odlingsintresset hos allmänheten och ska resultera i nya odlingar på okonventionella platser kan även olika föreningar söka bidrag för alla slags stadsnära odlingsprojekt på både kommunal och privat mark (Stadsnära Odling, *Söka bidrag* 2015). Bidraget ska hjälpa till att delfinansiera och stimulera gemensamma odlingsprojekt. Max bidragsbelopp per år och förening är 25 000 kronor (Stadsnära Odling, *Söka bidrag* 2015).

Stadsnära odling jobbar aldrig mot enskilda individer utan enbart mot odlingsföreningar som redan existerar eller ska bildas (Gustavsson, muntl. 2014). År 2014 var cirka fyratusen medlemmar kopplade till projektet *Stadsnära odling* (Gustavsson, muntl. 2014).

I verksamheten *Stadsnära Odling* är det numera tre personer som har anställning för att arbeta med frågan; en projektledare, en trädgårdsmästare och en anläggare (Gustavsson, muntl. 2014).

Stadsodling är omnämnd i olika dokument av Göteborgs Stad. Ett av dem är S, MP och V:s budget som år 2012 startade uppdraget:

"Göteborg ska planeras utifrån ett effektivt markutnyttjande så att de bebyggda delarna av staden har nära till grönområden. Där dessa gröna ytor ger möjlighet till rekreation, rehabilitering, stadsnära odling samtidigt som det främjar den biologiska mångfalden och förskönar staden. Stadens jordbruksmark ska i betydligt högre grad än i dag bli produktiv med ekologiska odlingar. Samtidigt vill vi skapa fler koloniområden och därmed öka möjligheten att semestra hemma i sin egen stad. Staden ska också erbjuda platser för stadsnära odling, till exempel på Skansberget".

(Stadsnära Odling, *Om oss*. 2015)

Dessutom är stadsodling nämnd i *Göteborgs Stads Miljöprogram 2013*, som har syftet att genom olika delmål uppnå de tolv nationella Miljökvalitetsmålen för att skapa ett hållbart och miljövänligt framtida Göteborg. I denna nämns både större odlingsområden i utkanten av staden för framtida ekologisk matförsörjning, men även den mer småskaliga stadsodlingen. Under rubriken *Mat* så hittas åtgärder som står i direkt koppling till stadsodling.

Ett annat dokument som omnämner stadsnära odling i flera avsnitt är *Grönstrategi för en tät och grön Stad*. Det antogs 2014 av Park- och naturnämnden och är en strategi för Park- och naturförvaltningen de kommande tjugo åren. Syftet är att Göteborg ska bli en tät, hållbar och grön stad.

Göteborgs Stad Park- och naturförvaltning har även tagit fram ett dokument som heter: *Riktlinje för stadsnära odling på allmän platsmark och naturmark (2011)*; som berättar mer vad som gäller kring stadsodling. Denna har inspirerat

Malmö Stad och Uppsala kommun att ta fram sina respektive program kring detta ämne.

5.2 Helsingborg Stad

I Helsingborg Stad finns stadsodlingsprojektet *Planteringar utan Gränser*. Det är ett brett projekt som bedrivs av Stadsbyggnadsnämnden och Utvecklingsnämnden tillsammans med Svenska kyrkan (St. Olofs kyrka) och Helsingborgshem (Hadmyr 2015, *E-postkorrespondens*). På totalt fyra områden kan det idag under projektets namn hittas odlingar (Helsingborgshem, *hemsida* 2015). Från och med år 2015 är det inte enbart ett projekt utan kommer ingå i löpande verksamhet (Hadmyr 2015, *E-postkorrespondens*).

Det började år 2010 i stadsparken när projektutvecklaren och expertkonsulten Cecilia Liljedahl startade på eget initiativ den första stadsodlingen under namnet "*Trädgårdar utan gränser*" (Liljedahl 2015, *hemsida*). Det var olika föreningar som tillsammans odlade grönsaker. Konceptet blev lyckat och en mötesplats skapades (Liljedahl 2015, *hemsida*). Liljedahl finns idag kvar som en expertkonsult utanför kommunens organisation och kommer med inputs på vidarutveckling (Österman, muntl. 2014).

Projektets nuvarande form började år 2011 på uppdrag av Stadsbyggnadsförvaltningen och Arbetsmarknadsförvaltningen - tidigare Utvecklingsnämndens förvaltning (Helsingborgshem 2015, *hemsida*). De fyra odlingsområdena som existerar är: Drottninghög (2012), Planteringen (2011), Husensjö (2013) och Närlunda (2013) (Helsingborgshem 2015, *hemsida*). Alla som är intresserade är här välkomna att delta. Det finns flera olika aktiviteter som sker i koppling till odlingarna: föreläsningar, skördefester, grillkvällar och studiebesök som annonseras på facebook och mejlinglistor (Österman, muntl. 2014). Det viktiga i projektet är att alla som vill får möjlighet att vara med och umgås. Det är en bred blandning av människor från nybörjare till erfarna odlare. Resultatet av projektet har blivit mötesplatser där boende från områdena träffas, plantera och tar hand om skötsel och bevattning gemensamt (Helsingborgshem 2015, *hemsida*).

Det unika i Helsingborg är att det finns en anställd projektledare/trädgårdsmästare samt två timanställda trädgårdsmästare som hjälper till praktiskt i projektet, sammanlagt har det hittills varit en heltidstjänst och timanställning efter behov (Österman, muntl. 2014). Från år 2015 ska det bli en och en halv heltidstjänst per säsong (Österman, muntl. 2014).

Som tidigare nämnt har år 2015 projektiden gått ut och *Planteringar utan Gränser* kommer istället att gå över i kommunens ordinarie verksamhet (Hadmyr 2015, *E-postkorrespondens*). Från det året kommer det även finnas en budget för projektet på 1,2 miljoner kronor/år som finansieras av Stadsbyggnadsnämnden, Utvecklingsnämnden, Helsingborgshem och Svenska kyrkan (Hadmyr 2015, *E-postkorrespondens*). Det finns ett politiskt beslut att arbeta med stadsodling i Helsingborg (Hadmyr 2015, *E-postkorrespondens*). Kommunen kommer att anställa en ny verksamhetskoordinator eller trädgårdsmästare för att fortsätta

arbetet. Enligt rapporten *Utvärdering av projekt Planteringar utan gränser i Helsingborg* är målen för projektet:

- Att skapa välbesökta mötesplatser.
- Att bidra till områdenas attraktivitet.
- Att bidra till ökad trygghet i områdena genom att fler vuxna vistas ute under eftermiddagar och kvällar.
- Att bidra till att bryta isolering och ensamhet i områdena.
- Att öka intresset för odling.
- Att utgöra en god kontaktyta som ger möjlighet till dialog mellan kommun och boende.

Citerat: Delshammar, Avderdal & Berglund (2014), sid 2

Även i Helsingborg är stadsodling nämnd i flera olika dokument. I *Grönstrukturprogrammet* (2014), som har tagits fram av Stadsbyggnadsförvaltningen och är antagen av kommunfullmäktige, beskrivs stadsodling som en populär aktivitet i grönområden under rubriken *Allt i Helsingborg görs med social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet i fokus* (sid 8). Dessutom finns det flera bilder på stadsodlingar från Helsingborg. I Stadsbyggnadsförvaltningens *Stadsmiljöprogram* (2013) skrivs det att invånare ska involveras i Helsingborgs olika odlingsprojekt genom bland annat stadsodling (sid 47). *Trend- och omvärldsanalys* (2013) togs fram av en projektgrupp av främst Stadsledningsförvaltningen men även Socialförvaltningen. Här beskrivs stadsodling (sid 55) som en mottrend mot den ökande urbaniseringen. Stadsförnyelseprojektet H+ har i sin *H+ Manual Resan del 6* tagit upp stadsodling som exempel för möjligheten att bryta upp asfaltslandskapet samt beskrivit det som lösning att förfina stadsbilden.

5.3 Malmö Stad

Stadsodling började i Malmö genom Slottsträdgården och föreningen *Slottsträdgårdens Vänner* (Nilsson, muntl. 2014). Slottsträdgården ligger nära Malmö centrum, mellan Slottsparken och Malmöhus slott (Larsson 2009). 1994 kom initiativet från en grupp medborgare att skapa en ekologisk trädgård öppen för alla. Gruppen tog kontakt med Malmö Stad, Stadsmiljöavdelningen med idé om plats. 1997 bildades *Föreningen Slottsträdgården* och 1998 invigdes trädgården (Larsson 2009). Fram till 2003 var det *Föreningen Slottsträdgården* som drev trädgården, men numera står Stadsmiljöavdelningen för driften och har även anställt en trädgårdsmästare (Larsson 2009). Trädgården utgör idag en del av Gatukontorets ordinarie verksamhet. Trädgården består av ett antal mindre trädgårdar på en totalyta av tolv tusen kvadratmeter (Larsson 2009).

2009 tog odlingsföreningen *Mykorrhiza* kontakt med Gatukontoret för att få tillgång till odlingsmark (Nilsson, muntl. 2014). Det resulterade i att Mykorrhiza fick 1200 m² till förfogande i Enskifteshagen för att börja odla (Göransson,

muntl. 2015). De skulle förhålla sig till ett antal regler: exempelvis skulle det sättas upp staket för att markera odlingsområdet (Nilsson, muntl. 2014). Mykorrhizas odling i Enskifteshagen upphörde 2014 och sköts numera av *Odlingsnätverket Seved* (Göransson, muntl. 2015).

Odlingsnätverket Seved startades genom det numera avslutade projektet *Barn i Stan*. Det började i bostadsområde Seved år 2008 (Odl i Stan; *Seved* 2015). Och bedrevs av föreningen *Hidde Iyo Dhaqan* (Odlingsnätverket Seved; *Om oss* 2015). Syftet med projektet var att under tre år skapa en dialog mellan olika åldrar och kulturer och däribland använda odling som mötesmetod (Odlingsnätverket Seved; *Om oss* 2015). 2009 började en odling att ta form och en mötesplats skapades. April 2011 avslutades projektet *Barn i Stan*, men eftersom det existerade ett intresse från boende startades två nya initiativ: företaget *Odl i Stan* (2010) och ideella föreningen *Odlingsnätverket Seved* (2011) (Odlingsnätverket Seved; *Om oss* 2015).

Idén bakom dessa initiativ är att fastighetsägarna bidrar med mark och bekostar jord, pallkragar, redskap och bevakningsmöjligheter (Odlingsnätverket Seved; *Om oss* 2015). Boende bekostar plantor och fröer. *Odlingsnätverket Seved* bidrar genom att inspirera, utbilda inom ekologisk stadsodling, stötta, samordna samt att hjälpa till att få igång odlingar. Det hålls dessutom öppna odlingsträffar där människor kan dela kunskap och skapa relationer. Föreningen är öppen för alla som är intresserade, oberoende vart man bor i Malmö (Odlingsnätverket Seved; *Om oss* 2015). Fenomenet kallas socio-ekologisk odling.

Från några pallkragar i Seved har det utvecklats att bli ett 30-tal stadsodlingar både på kvarterstomter, Seveds torg samt innergårdar (Odlingsnätverket Seved; *Om oss* 2015). Sammanlagd blir den odlade ytan i området 800 kvadratmeter (Odlingsnätverket Seved; *Om oss* 2015). År 2014 har Odlingsnätverket dessutom blivit stadsodlingskoordinator i hela Sofielund (Odl i stan, *Seved* 2015).

Företaget *Odl i Stan* arbetar numera med att koordinera och organisera ekologiska stadsodlingar (Odl i stan, *Välkommen till oss på Odl i Stan* 2015). Förutom detta arbetar *Odl i Stan* med pedagogisk odling på Malmö Museer samt skolor. Biodling på hustak och den ätbara växtväggen i Seved är andra satsningar som företaget arbetar med. Genom konceptet i Seved har det uppstått en efterfrågan att använda odling som metod för gemenskap och möten i fler stadsdelar (Odl i stan, *Välkommen till oss på Odl i Stan* 2015).

År 2010 startade *Odl i Stan* tillsammans med ABF och *Barn i Stan* en stadsodling på Rosengård (Odl i stan, *Rosengård* 2015). 2011 vidareutvecklades odlingen tillsammans med Yallatrappan och MKB (Malmös kommunala bostadsbolag). Det skapades även *Odl Rosengård*. *Odl i Stan* har här tillsammans med studieförbundet *Ibn Rushd* fått ett uppdrag att skapa mötesplatser genom odling. Projektet bedrivs i samverkan med föreningar, fastighetsägare, boende, skolor samt andra aktörer (Odl Rosengård 2015, *hemsida*).

När man söker på stadsodling eller odling på Malmö Stads hemsida så får man upp flera hundra träffar. Detta visar att stadsodling är ett ämne inom kommunen. Dokument där stadsodling beskrivs som en del av hållbarhetsarbetet och/eller som

ett existerande fenomen är bland annat: Tekniska nämndens (Gatukontorets) *Delårsrapport 1 och 2 – 2014*, *Översiktsplan för Malmö – Planstrategi 2014*, *Under Boende i Områdesprogram 2013*, i budgeten 2014 ”*Det unga, moderna och globala Malmö*”, *Årsredovisning 2013* (mål 21, 22, 23 och 25), *Stadsbyggnadskontorets Verksamhetsplan 2014*, *Delaktighetsprocesser*, och många fler.

Förutom dessa har Gatukontoret år 2014 tagit fram ett program ”*Stadsodling – program för odling på allmän plats i Malmö Stad*” (antagen utav Tekniska Nämnden). I denna står det beskrivet vad stadsodling är för något, vilka man ska/kan vända sig till om man vill börja odla, vilka riktlinjer det finns och en planbeskrivning.

Under fliken Natur och friluftsliv och rubriken *Stadsodling* på Malmö Stads hemsida beskrivs stadsodling som en del i stadens hållbarhetsarbete (Malmö Stad, *Stadsodling* 2015). Här inspireras och beskrivs allt från balkongodlingar till större odlingar (Malmö Stad, *Stadsodling* 2015). Dessutom nämns här bidrag kan sökas till miljöinsatser hos miljöförvaltningen (Malmö Stad, *Stadsodling* 2015).

Stadsområde Norr i Malmö har genomfört ett projekt som heter *Odling över gränser* med Annette Larsson som projektledare (Projektgrupp & Styrgrupp *Odling Över Gränser* 2014). De har tittat på stadsodling och kommit fram till slutsatsen att det alltid måste finnas ett odlingsintresse från medborgarna, annars kommer det inte att fungera (Projektgrupp & Styrgrupp *Odling Över Gränser* 2014). Tanken med projektet *Odling över gränser* var att försöka ta fram en modell hur man ska arbeta med stadsodling i Malmö (Projektgrupp & Styrgrupp *Odling Över Gränser* 2014).

5.4 Växjö kommun

Växjö kommun är positivt inställd till stadsodling. 2011 startades stadsodling i Växjö genom att sociala företaget Macken tillsammans med Miljöresurs Linné grundade Östrabo Ekobacke (Miljöresurs Linné 2015, *hemsida*). Numera är det enbart Macken som bedriver stadsodlingen (Miljöresurs Linné 2015, *hemsida*) tillsammans med Odlarbacken kollektivodlarna (Pihl 2015, *E-postkorrespondens*).

Macken startades 2004 och är ett privat, socialt företag (den tredje sektorn) utan vinstsyfte som ligger i Växjö (Kooperativet Macken, *För myndigheter* 2015). Ett syfte med företaget är att människor ska känna delaktighet och meningsfullhet i deras arbete. Det är medarbetarna som äger och formar företaget Macken (Kooperativet Macken, *För myndigheter* 2015). Macken har olika utbildningar där ett exempel är Mackens språkverkstäder - svenskundervisning i en praktisk miljö (Kooperativet Macken, *För elever* 2015). Målet är lärandet av svenska samtidigt som människor ska kunna utnyttja sina tidigare yrkeserfarenheter (Kooperativet Macken, *För elever* 2015). Det går även att starta sitt eget företag genom Mackens företagscenter (Kooperativet Macken, *För elever* 2015). Macken utför uppdrag både i samarbete med offentliga förvaltningar och privata företag, på

detta sätt samarbetar de med Växjö kommun (Kooperativet Macken, *Våra kunder och samarbetspartners* 2015).

Ekobacken startades genom att Macken frågade kommunen efter odlingsbar mark (Elmdahl Arvidsson, muntl. 2014). Ekobacken består av en hektar mark som ägs av Växjö kommun. Uppdelningen av marken är att en tredjedel utgörs av företagsrutor (Svensson, muntl. 2014). Företagen är exempelvis restauranger, caféer och ICA Maxi i Växjö (Elmdahl Arvidsson, muntl. 2014). Den andra tredjedelen är till för försäljning på plats som bedrivs av Macken och den sista tredjedelen är kollektivodlarnas odling där syftet är att odla tillsammans till hushållsbehov och att lära sig mer om odling (Elmdahl Arvidsson, muntl. 2014). Det är ingen koloniförening, utan allt görs tillsammans (Odlarbacken 2015, *hemsida*). Odlarbacken kollektivodlarna är en verksamhet som i år har formaliserats till en förening med just nu cirka femton medlemmar (Pihl 2015, *E-postkorrespondens*). Säsongen 2015 kommer hanteringen av marken ändras, men det var vid intervju tidpunkten inte bestämt än på vilket sätt (Svensson, muntl. 2014).

Förutom Ekobacken har även förvaltningen Arbete och Velfärd ett odlingsprojekt. Parketten är en enhet inom Arbete och Velfärd som vänder sig till personer mellan 18-65 år med psykisk ohälsa (Svensson, muntl. 2014). De bedriver daglig verksamhet och i samband med det även en restaurang. Projektet bedriver bland annat odling som ett sätt att arbeta tillsammans (Svensson, muntl. 2014).

Det kommundrivna *Familjehuset* arbetar med stöd till familjer (Svensson, muntl. 2014). Denna stadsodling är till för de som vistas på plats, familjer som besöker *Familjehuset* eller invånare från området, vem som helst har möjlighet att skörda (Växjö kommun, *Familjehuset* 2015). Målet är en mötesplats som ska bjuda på avkoppling, gemenskap, umgänge och spridning av intresse för odling (Växjö kommun, *Familjehuset* 2015). Kopplingen till *Familjehusets* verksamhet är att det sker samtal i trädgården och att familjer kan följa naturen (Växjö kommun, *Familjehuset* 2015).

Idag jobbar kommunen inte aktivt med att dra igång fler odlingsprojekt utan det är aktörer som kommer till kommunen i sådana fall (Elmdahl Arvidsson, muntl. 2014).

I en del av kommunens planer (antagna av kommunfullmäktige) nämns stadsodling i text: *Miljöprogram för Växjö kommun - 2014*, *Budget för Växjö kommun med verksamhetsplan för 2016-2017* samt *Grönstrukturprogram för Växjö Stad 2013*. I budgeten står det bland annat såhär:

"Vi vill också utveckla arbetet med stadsodlingar. Utöver en bättre miljö finns pedagogiska vinster att göra."

"Stadsnära odling främjas med syftet att stimulera småskalig, bostadsnära ekologisk odling och uppmuntra de som vill engagera sig i detta. Den kommunala marken som betas, slås eller odlas ska öka, liksom arealen skyddad natur."

(Växjö Kommunfullmäktiges budget 2015; sid 5 och 14)

5.5 Uppsala kommun

Uppsala har flest odlingslotter i Sverige i förhållande till folkmängd (Uppsala kommun 2015, *hemsida*). De stadsodlingsprojekt som är igång i Uppsala är *Matparken* och *Flogsta Food*.

Matparken var det första odlingsprojektet i Uppsala som startades 2009 av två landskapsarkitekter; Marina Queiroz och Ylva Andersson. Målet var att skapa ett offentligt och pedagogisk odlingsområde (Queiroz, *Inspirationsguiden* 2013). Kommunen kontaktades och på så sätt fick de en oanvänd åker i Gottsundagipen (Queiroz, *Inspirationsguiden* 2013). *Matparken* består av både en ekonomisk förening och en ideell förening (Matparken 2015, *hemsida*). Organisationen är kollektiva odlargrupper som tillsammans bestämmer om odlingsyta, arbetssätt och vad som ska odlas (Queiroz, *Inspirationsguiden* 2013). Projektet byggs upp av drivande personer med baskunskap och engagemang (Bergdahl, muntl. 2014). Här är alla välkomna att bli medlemmar oberoende bakgrund och kunskap (Matparken 2015, *hemsida*). Kostnaden för att delta är en medlemsavgift till föreningen samt en avgift för olika omkostnader såsom vatten, fröer, med mera (Queiroz, *Inspirationsguiden* 2013). Det läggs stort fokus på lärande och sociala aspekter (Queiroz, *Inspirationsguiden* 2013). Kommunen har bidragit med mark, hjälpt till att röja upp området och bidragit finansiellt (Karlsson, muntl. 2014). Dessutom står kommunen för att sköta klövervallen som ligger runt *Matparken*, odlarna har sedan möjlighet att använda det kväverika materialet på deras odlingar (Queiroz, *Inspirationsguiden* 2013). Allt annat sköter föreningarna själva (Bergdahl, muntl. 2014).

Flogsta Food har blivit inspirerade av *Matparken* och ligger beläget i studentområdet Flogsta (Bergdahl, muntl. 2014). *Flogsta Food* är en ideell förening som ger Flogstas invånare möjlighet att odla (Flogsta Food 2015, *hemsida*). Kärnan med projektet är ett socialt nätverk som ska ge stöd och vägledning för både distribution och produktion av ekologiska livsmedel (Flogsta Food 2015, *hemsida*). *Flogsta Food* började 2010 genom tre studenter som träffades på masterprogrammet *Sustainable Development* på Ultuna, SLU (Queiroz, *Inspirationsguiden* 2013). Studentstaden (Bostadsbolaget Uppsalahem) gick med på att upplåta en bit mark som tidigare hade varit ett koloniområde (Queiroz, *Inspirationsguiden* 2013). Marken plöjdes upp och numera finns det mindre privatlotter, samt en communitygarden där det odlas tillsammans. För att ha en privatlott så kostar det tvåhundra kronor, att delta i communitygarden är kostnadsfritt och öppet för alla (Queiroz, *Inspirationsguiden* 2013). Kraven som finns är att odla ekologiskt och att det ska märkas ut vad som har sådd i den gemensamma delen (Queiroz, *Inspirationsguiden* 2013). Arbetssättet är att odla tillsammans och umgås – en mötesplats. Dessutom hålls workshops, skördefester, gemensam matlagning på "vegetariska måndagar" och fröbytardagar (Queiroz, *Inspirationsguiden* 2013). *Matparken* och *Flogsta food* har störst fokus på de sociala och kollektiva tankarna (Juhlin, muntl. 2014).

Kommunen har även använt sig av kvartersmark till odling i ett före detta sjukhusområde i Ulleråker (Juhlin, muntl. 2014). Marken har upplåtits till

projektet *Kompetens kärnan* som bygger på odling kopplat till rehabverksamhet för långtidssjukskrivna och psykisk ohälsa. Det är kopplat till forskning av Akademiska sjukhuset och SLU Ultuna (Juhlin, muntl. 2014).

År 2011 kom kommunen med initiativet för en inspirationsguide för stadsodling (Bergdahl, muntl. 2014). I guiden skulle det lyftas fram existerande projekt; *Matparken* och *Flogsta Food*. Dessutom skulle det finnas en genomgång av de grundläggande faktorer för stadsodling: vad är tillåtet, är det farligt, vem ska kontaktas på kommunen, var hittar man information och vad kan kommunen göra (Bergdahl, muntl. 2014). Genom guiden vill kommunen berätta för allmänheten att kommunen kan möjliggöra och möta upp odlingsinitiativ (Bergdahl, muntl. 2014). Guiden fick positiv uppmärksamhet från andra kommuner för att målet är att inspirera och inte diktera. Sedan guiden kom ut 2011 så har kommunen uppdaterat och skapat en populär vision år 2013 (Bergdahl, muntl. 2014).

År 2014 hade kommunen ett samarbete med föreningen *Pop upp* för att ta fram något publikt, öppet och offentligt med stadsodlings tema (Bergdahl, muntl. 2014). *Pop upp* tog fram idén om en flytande odling som skulle befinna sig under sommaren 2014 i Fyrisån (Bergdahl, muntl. 2014). Projektledaren för detta projekt, *Pocket Park Fyrisån*, var Petrus Andersson. Flotten blev byggd och låg förtöjd vid en central plats i anslutning till bryggor som används som sittplatser (Bergdahl, muntl. 2014). Platsen är en lättillgänglig plats där folk kunde iakttä, ta med sig växter och även ta med sig inspirationsguiden (Bergdahl, muntl. 2014). Flotten var öppen tre dagar i veckan. Allmänheten kunde gå ombord och följa odlingarna som främst bestod av ätbara växter (Bergdahl, muntl. 2014). Förutom det anordnades växtterapi, olika event (föreläsningar), Odlar i P1 kom på besök och det hela fick stor uppmärksamhet; även i utlandet (Bergdahl, muntl. 2014). Det var vid intervju tillfället ovisst om det blir en odlingssäsong till med flotten.

Även i Uppsala omnämns stadsodling i ett antal kommunala dokument. I *Parkplan för Uppsala Stad* (antagen: Tekniska Beställarnämnden; framtagen: Kontoret för samhällsutveckling), står det att det bör finnas stadsodlingar i fler områden (sid 11). *Naturvårdsprogram 2006-2009* (antagen: Uppsala kommunfullmäktige) beskriver att stadsodling är en viktig fritidsaktivitet, att det kan vara en bra åtgärd för att främja folkhälsan och integration och att fenomenet bör värnas och utvecklas. I dokumentet *Uppsalas Parker – Riktlinjer*, (antagen: Kommunstyrelsen; framtagen: kontoret för samhällsutveckling), och i *Uppdragsplan 2014-2017 gatu- och samhällsmiljönämnden* beskrivs flera av stadsodlingens positiva effekter och att även ett intresse i Uppsala bör märkas av. Av kommunfullmäktige antagna styrdokumentet *Inriktning, Verksamhet, Ekonomi (IVE) 2015-2018* står stadsodling nämnt i text:

”Välutvecklad grönstruktur, stadsodling, gröna tak och väggar, naturlig dagvattenrening, plantering av träd med mera skyddar vårt samhälle från exempelvis översvämningar och dålig luft och ger samtidigt sociala, hälsomässiga och ekonomiska värden.”

(Inriktning, Verksamhet, Ekonomi (IVE) 2015-2018; sid. 16; 2014)

6 Analys

I detta kapitel analyseras intervjumaterialet som har samlats in inom ramen av denna uppsats. Under rubriken 6.2 hittas en sammanställning av analysen i tabellform för att ge en enklare överblick.

6.1 Analys i textform

Under olika rubriker samlas här nedan analysen och tolkningen av kommunernas svar.

6.1.1 Initiativ till stadsodling

Göteborg är den första kommun i Sverige där starten för stadsodling kom från politiskt håll. Det var år 2012 som Fastighetskontoret fick uppdraget att ta hand om stadsodlingsfrågan. Fastighetskontoret är förvaltningen där kommunens samtliga markfrågor behandlas.

"Jag kommer fortfarande ihåg när vi fick det [uppdraget]. Vi var inte förberedda, vi visste inte ens att det skulle komma, utan det var en mening i budgeten, i tilläggsbudget till och med, där det stod att vi skulle jobba med stadsnära odling. Och jag kommer ihåg, för på den tiden var jag chef för förvaltningsavdelningen, så jag var här förut och när jag såg det så: 'Alltså nu har de [nämnden] haft otur: 'VAD ska vi göra med det?' Vi jobbar ju inte med de här frågorna överhuvudtaget.'"

(Projektledare Stadsnära Odling 2014)

Så i början kändes det som att det inte var deras fråga överhuvudtaget. Deras arbetsuppgifter hittills hade handlat om bostadsplanering och inte alls om odling. Den enda kopplingen till odlingen hade fram till dess varit de bestämda odlingsområdena (koloniområden) och jordbruksarrenden som inte kräver mycket arbete utan rullar på. Det handlade mest om avtal och administrativt arbete då. Därför var det i början utmanande att greppa ämnet. Men när en tid hade gått så började bitarna falla alltmer på plats.

Först togs det fram ett inriktningsdokument och nuvarande projektledare bytte från att ha varit avdelningschef till att bli projektledare för stadsodlingsprojektet *Stadsnära Odling*. Hon gjorde detta för att hon för det första kände att ifall det skulle bli någonting så måste någon ta tag i frågan. För det andra är hon privat

intresserad av odling. I början när Fastighetskontoret fick uppdraget så var uppgiften mycket att samarbeta med andra parter, jobba med utveckling och utbildning. Numera står majoriteten i kommunstyrelsen bakom stadsodling och Fastighetskontoret anser numera att det var rätt val att frågan hamnade hos dem.

I Helsingborg Stad kom initiativet först från konsulten Cecilia Liljedahl, men Stadsbyggnadsförvaltningen var med från starten i stadsparken (*Trädgårdar utan gränser*) och när det sedan flyttade vidare till nya områden. Men även Utvecklingsnämndens förvaltning och Kulturförvaltningen var med relativt tidigt. Kommunen insåg snabbt att det var flera förvaltningar som hade ett intresse i projektet. Det bestämdes att det skulle startas upp en till odling på området Planteringen. Konceptet från *Trädgårdar utan gränser* kopierades och flyttades till det nya området. Vid den tidpunkten var det två timanställda och Liljedahl som hjälpte till med rådgivning och praktisk hjälp på odlingarna. Året efter startades en odling på Drottningshög (2012) där många av de föreningar som hade varit med från början hade sitt säte. Projektet fick även pengar från Region Skåne, landstinget i Skåne län. Kommunen anställde en projektledare, och det startades upp ytterligare två odlingar i två områden, så sammanlagt fanns då fyra områden. Projektledaren för *Planteringar utan Gränser* har i dessa varit med och planlagt odlingarna och bestämt placering.

I området Husensjö/Rosengården var det Svenska kyrkan som efterfrågade en odling. Kyrkan kände att de ville gå in och stödja projektet och bidra med ett område i närhet av kyrkan på deras mark.

I området Närlunda var det däremot bostadsbolaget Helsingborgshem som ville starta en stadsodling efter att de hade sett positiva effekter på de andra områdena där bolaget har bostäder. Uppstartningsfasen på odlingsområdet Närlunda skilde sig ifrån de andra områdena. Här existerade det inte en startgrupp av odlingsvilliga människor. Det var ett annorlunda sätt att ge sig in i projektet, starta upp och välkomna folk till det. Resultatet blev att det tog längre tid i början att få igång odlingen. Närlundas andra säsong (2014) fungerade bra.

De farhågor som existerade från början om vandalisering blev aldrig verkliga, utan allt gick utan problem. Människor kommer idag fortfarande ihåg den säsongen som något positivt som bröt med det vanliga stadsparkslivet.

I Uppsala var det *Matparken* som var starten till stadsodling och gjorde stadsodling till något intressant för kommunen. Initiativet kom från två landskapsarkitekter som var intresserade av stadsodling.

Under 2011, när *Inspirationsguiden* började tas fram, arbetade kommunen även internt med stadsodlingsfrågor för att förbereda sig ifall förfrågningar skulle komma från allmänheten. Men det kom inte särskilt många.

Enligt stadsträdgårdsmästaren har det i Uppsala funnits lite resonemang kring stadsodling, men kommunen har inte kommit alltför långt i ämnet. Kommunen vill helt enkelt mer. Han trodde att det skulle vara ett större tryck från allmänheten än det faktiskt finns. Uppsala kommun är beredd att ta emot fler förfrågningar från allmänheten. Därför hölls ett event med flottodling sommaren 2014. Kommunen har nu under relativt många år arbetat internt med odlingsfrågan.

"Kom igen nu! Möt oss lite med förfrågningar! Vi har jobbat med det här internt i väldigt många år nu. Så det är bara att testa oss. Det skulle vara kul att få mer förfrågningar!"

(Utvecklingsstrateg, Uppsala kommun 2014)

I Malmö började det med att Gatukontoret fick förfrågningar om att få odla i staden och det saknades svar. När medborgare sedan vände sig till Fastighetskontoret märktes det att det inte passade riktigt in i det som fanns.

"Man ville inte ha sin kolonilott, man ville odla i gemenskap. Man har andra utgångspunkter för sitt odlande."

(Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015)

Ungefär samtidigt som förfrågningarna kom in, började tidningen Sydsvenskan skriva om guerillaodling och andra stadsodlingsprojekt. Gatukontoret fick då överväga hur frågan ska hanteras. Det började bli tydligt att det krävdes en strategi för frågan.

"Jag började försöka att få mina chefer och andra att förstå att vi åtminstone måste ha någon strategi hur vi ska bemöta det här - ska vi säga nej eller inte? Och Malmö har i det avseende haft ett väldigt bra sätt att det fortfarande är så att man försöker in i det längsta att inte säga nej utan försöker hitta alternativ."

(Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015)

Och till slut fick intervjupersonen igenom att ta fram ett program eller riktlinjer på hur frågan ska hanteras.

"Det skulle vara ett odlingsprogram som gällde för alla förvaltningar i staden, en generell strategi för Malmö Stad. Andra menade: 'Nej, det här handlar bara om allmän plats och det är Gatukontoret...' det blev ett fram och tillbaka. Till slut så sa jag att nu får vi i alla fall lägga fram någonting, så att vår nämnd eller vi på Gatukontoret har någonting att utgå ifrån. Och då, till slut, så fick vi igenom det här programmet som antogs i augusti i fjol av nämnden."

(Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015)

Första direkta engagemang för stadsodling var från Odlingsnätverket Mykorrhiza. Enda skälet till att Gatukontoret kunde möjliggöra det var att det kunde ingå i ett projekt om Rosengårdsstråket där grönstrukturen skulle utvecklas och där nya sätt skulle provas.

"Så då var det här ett försök, funkar det inte så lägger vi ner det. Det fanns väldigt många som tyckte att det här ska vi inte ha på allmän plats, vi ska inte ha odling!"

(Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015)

Första året fungerade bra, men därefter upptäcktes det att det fanns föroreningar i marken. Lösningen blev odling ovanför markytan, genom att odla i pallkragar fylld med ditfraktad jord. Denna metod fungerar bäst i Malmö då mycket mark är gammal industrimark och jordkvaliteten därmed osäker.

Det fanns negativa röster bland Malmö kommuns tjänstemän. När Mykorrhizas odling lades ner år 2014 så tyckte vissa att det visade att det inte fungerar. Det fanns plötsligt ingen som kunde ta ansvar för odlingen, men till slut ställde odlingsnätverket i Seved upp att sköta Enskifteshagen. Gatukontoret och odlingsnätverket har en överenskommelse, ett avtal, med krav som ställs för odlandet. I Malmö har det egentligen funnits en modell som har existerat väldigt länge, nämligen Slottsträdgården.

”Jag tycker att det är märkligt att vi inte har kunnat se det som en modell hur vi ska kunna jobba med stadsodling. Men jag säger ju det att i stort sett så kan man inrymma alla typer av stadsodlingsinitiativ/aktiviteter inom ramen för Slottsträdgården.”

(Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015)

Resultatet av programmet blev att det numera finns ett antal inriktningsbeslut: för det första så har det formaliserats en förvaltningsövergripande stadsodlingsgrupp som får i uppgift att driva och utveckla frågor kring stadsodling.

Inställningen att engagemanget ska komma underifrån är stark i Malmö. Det är en sak att kommunen hjälper till med att plöja upp mark, men om det inte existerar intresse kommer det inte hända något mer. Det måste finnas intresse och det intresset måste komma underifrån.

Malmö kommun vågar testa olika metoder och här provas mycket för att undersöka ifall det fungerar. Ifall det inte fungerar, så testas ett nytt sätt.

”Ja, man försöker ta sig fram lite bit för bit för vad som funkar här i Malmö. Det är inte säkert att det fungerar någon annanstans; det är samma sak för andra städer och kommuner. Så man måste titta på sina egna förhållanden och se hur det ser ut.”

(Projektsekreterare, Miljöförvaltningen, Malmö Stad 2014)

I Växjö kommer de olika initiativen till stadsodlingar eller liknande projekt från medborgare, specifika företag eller någon ideell förening - inte ifrån kommunen. Det finns ett intresse för att hitta fler odlingsbara platser. Och då inte enbart inne i staden utan även utanför. Däremot kan Ekobacken ses som en samlande punkt, platsen som besökare kan komma till, som ska inspirera, som ska lära ut och som ska vara vacker och offentlig. För att sedan kunna sprida sig till andra områden.

6.1.2 Förvaltningar och samarbeten

I Göteborg är det Fastighetskontoret som har fått uppdraget att arbeta med stadsodling. Men även andra förvaltningar arbetar med frågan på olika sätt och genom olika uppdrag. Fastighetskontoret har ett nära samarbete med Park- och

naturförvaltningen, men blandar sig aldrig in i andra förvaltningars uppdrag, främst eftersom deras uppdrag består i att arbeta för allmänheten och inte mot specifika aktörer. Samarbetsprojekt är däremot inte uteslutna.

Park- och naturförvaltningen har uppdraget att ställa mark till förfogande, så även de erhåller förfrågningar från allmänheten. Men till skillnad från Fastighetskontoret har Park- och naturförvaltningen ingen budget för dessa frågor. Därför hör oftast Park- och naturförvaltningen av sig till Fastighetskontoret när de har fått in intresseanmälningar och hör efter vad Fastighetskontoret anser. Förutom dessa två har även Miljöförvaltningen ett uppdrag som gäller pedagogiska syften med odling. Det handlar då främst om att arbeta med pedagogiska trädgårdar i förskolor eller skolmiljö. De olika förvaltningarna har därmed sina olika roller och blandar sig inte in i de olika ansvarsområden som inte rör deras egen verksamhet. Varje förvaltning har sina uppdrag med sina budgetar. Det är tydligt vilka frågor rörande stadsodling som behandlas av vilken förvaltning.

De olika förvaltningarna har möten tillsammans för att diskutera och för att skriva ihop sig. Främst är det då Fastighetskontoret, Park- och naturförvaltningen, Miljöförvaltningen och Lokalförvaltningen (äldreboende med mera) som träffas.

”Vi är överens om vem som gör vad. Alltså att man inte håller på att skicka utan vi har olika uppdrag och såhär ser det ut. Vi har till och med gjort ett dokument så att allmänheten inte behöver skjutsas omkring. Man vet vem som har hand om vilken fråga.”

(Projektledare, Stadsnära Odling, Göteborg Stad 2014)

I Helsingborg är den självklara kopplingen till Stadsbyggnadsförvaltningen projektledaren för *Planteringar utan Gränser*. När det gäller frågor och åsikter om mötesplatsen eller utemiljön så kan hen direkt ta tag i dessa frågor utifrån förvaltningen. Andra frågor kan däremot hanteras bättre av andra förvaltningar. De förvaltningarna som aktivt arbetar med stadsodlingar i Helsingborg Stad är Stadsbyggnadsförvaltningen, Arbetsmarknadsförvaltningen (tidigare Utvecklingsnämndens förvaltning) samt Kulturförvaltningen.

Från alla dessa förvaltningar sitter representanter i Styrgruppen för stadsodling som möts varannan månad. Det är chefen på enheten Miljöverkstaden som sammankallar till dessa möten och stadsträdgårdsmästaren är ordförande. Projektledaren till *Planteringar utan Gränser* och expertkonsulten Liljedahl skriver olika rapporter om odlingarna till styrgruppen.

Vård- och omsorgsförvaltningen har bjudits in, men de har i dagsläget inte stadsodling inskriven i deras verksamhet. Sedan är även Skol- och fritidsförvaltningen involverat i olika aktiviteter och möten. Redan idag existerar det ett projekt på Hölunda där en förskola är med varje vecka.

På de olika odlingsområden som finns i Helsingborg träffas odlingsgruppen efter behov och det är då projektledaren till *Planteringar utan Gränser* eller odlingsgruppen som sammankallar till dessa. Då är oftast olika representanter från olika inblandade verksamheter med, som exempelvis Kulturförvaltningen eller Stadsdelsförvaltningen.

I Helsingborg existerar det alltså både öppna möten där allmänheten, i form av odlargruppen, kan delta, men även möten för enbart kommunen, som exempelvis möten för tjänstemän när det gäller utvecklingsprojekt innan medborgardialogen.

I Malmö är det Gatukontoret, Fastighetsförvaltningen, Miljöförvaltningen och Serviceförvaltningen som på något sätt är involverade i stadsodling. Fastighetskontoret i Malmö äger all kvartersmark och är därmed den största markägaren. De förvaltar även koloniområdena och odlingslotter. Gatukontoret i Malmö förvaltar all allmän platsmark. Vidare arbetar även de olika stadsområdena till olika grad med frågan. Det existerar ett samarbete mellan dessa förvaltningar genom en förvaltningsöverskridandegrupp som enbart diskuterar stadsodling. Initiativet till denna grupp togs av en miljösamordnare från Serviceförvaltningen. Denna styrgrupp utgör grunden för förvaltningssamarbete i Malmö kring stadsodling. De förvaltningar som ingår är Miljöförvaltningen, Stadsbyggnadskontoret, Gatukontoret, Fastighetskontoret och Serviceförvaltningen. Gruppen undersöker närmare hur förvaltningar ska agera och hur förvaltningar kan samarbeta i olika frågor. Det rör sig om strategiska frågor och förhållningssätt. Förvaltningsfrågor kan här diskuteras utan andra aktörers deltagande.

”Vi ska nog ha vår egen grupp där vi kan diskutera förvaltningsfrågor som kanske inte ska pratas öppet och fritt om bland allmänheten. Inte att de är hemliga utan det är mest att innan allting är bestämt diskuterar vi ihop oss.”

(Projektsekreterare, Miljöförvaltningen, Malmö Stad 2014)

Miljöförvaltningen har drivit utvecklingsprojekt som framförallt utgår ifrån matuthållighet och självhushållning som kan kopplas till stadsodling. De har ett miljöanslag och en del av det har under de senaste åren gått till odlingsprojekt. Myndigheten Miljöförvaltningen är även en viktig part inom förorenad mark och därför viktig att ha med i gruppen. Serviceförvaltningen håller på med odling genom att de har hand om samtliga skolgårdar och förskolor där det även hålls odlingsaktiviteter. Förutom förvaltningar kan även Malmös fem stadsområdena, staden har delats in i fem sådana, vara med om de själva väljer att vara det.

Det finns ett odlingsnätverk i Malmö som är till för alla som själva stadsodlar eller är intresserade. Miljöförvaltningen har en mailinglista för denna. Allt från tjänstemän, organisationer, hyresgästföreningar, privatindivider, MKB (Malmös kommunala bostadsbolag), VAsyd (en regional VA-organisation), Gatukontoret, Miljöförvaltningen, Fastighetskontoret är med här. Nätverket träffas fyra till fem gånger varje år på olika stadsodlingsprojekt med ungefär 20-30 deltagare.

Genom att det existerar en styrgrupp (förvaltningsövergripandegrupp) så fungerar samarbetet relativt väl. Däremot finns det ett generellt problem som är att olika förvaltningar har ansvar för olika typer av marker och verksamheter. Då kan det uppstå problem om olika budgetar. En förvaltning vill gärna att en annan förvaltning betalar och/eller genomför projekt. Flera inom kommunen har uppfattningen att samarbetet borde kunna utvecklas, särskilt när det handlar om utvecklandet av det gröna i staden. All mark som ägs av kommunen, oberoende om det är kvartersmark eller allmän platsmark, borde skötseln kunna samordnas med en gemensam strategi.

"De här administrativa gränserna ställer bara till en massa problem. Samutnyttjande av skolgårdar, så att en skolgård kan ses som en park när skolan inte är igång. Och att man tänker på skötsel på ett liknande sätt. Eller att man kommer ifrån att man enbart tänker skötsel och man mer tänker att skötsel av ett område kan ändras till tanken: att odla mer. Det är en av de sakerna som jag skriver i det här programmet, att vi kanske behöver tänka om. Idag så är skötsel väldigt mycket bara en kostnad och det handlar om att städa och att hålla rent så mycket, istället för att se att vi kan skapa ekosystemtjänster och se andra möjligheter på de här ytorna."

(Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015)

Ofta är det så att de olika förvaltningarna försöker få en annan förvaltning att ta ansvar. *"Det här är inte vårt bord, det här är inte vårt bord..."* (Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015). När den nya översiktsplanen togs fram i Malmö så fungerade samarbetet över förvaltningsgränser. Den har tagits på ett sätt där man har känt att väldigt många har fått vara med i processen.

"Ska vi lyckas med att skapa en tätare och grönare stad så måste vi förändra arbetsformerna, vi måste jobba på ett annat sätt och det är ju bara att ta upp den och peka på den – ska vi lyckas med det här, så måste vi samarbeta på ett annat sätt. Lära oss att fortsätta och samarbeta på ett sätt som vi gjorde när vi tog fram översiktsplanen. Det måste vi fortsätta med."

(Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015)

Styrgruppen träffas minst fyra gånger varje år. Nästa steg våren 2015 var att se över vad uppdraget är, vad som ska åstadkommas och hur arbetet ska läggas upp. Sedan ska detta läggas fram till politikerna.

"En av grundpelarna i det här är att få politikerna att inse att vi ska kunna jobba strategisk med det, så måste vi anställa stadsodlingskoordinatorer - stadsodlare som kan jobba. Och då kommer frågan att bli var och i vilken organisation, var kommer de att sitta någonstans? Enligt mig bör de vara lokalt förankrade och att de kanske måste kopplas till stadsområdena, men det ska inte behöva vara så att kommunen behöver anställa, utan vi kan köpa in den tjänsten av stadsodlare. Det är lite grann åt det hållet med Concrete farming. [...] Där köper kommunen in den tjänsten av Concrete farming och det har jag sagt att vi egentligen kan likaväl som vi köper in skötsel för att sköta våra parker och parkentreprenörer, så skulle vi kunna köpa in den här tjänsten för skötsel från en person som driver ett stadsodlingsföretag, som Concrete farming eller liknande. De har hand om skötseln, odling, pedagogiska verksamheter och sådana saker. Eller så kan man köpa in den här tjänsten av en förening också."

(Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015)

Det är ett stort problem för kommunen att man måste söka pengar för att starta upp ett pilotprojekt. När projektet har börjat etableras så har man inte hunnit

förankra verksamheten eller så finns det inga pengar att se till att fortsätta i den ordinarie verksamheten.

”Och då brukar jag svara: att så länge man inte bygger in sig i fasta byggnader och kanske planterar vedartat växtmaterial och sådär, så kostar det inte så mycket om det skulle vara så att det inte fungerar. Att man plöjer upp och så gräs igen eller vad det är.”

(Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015)

De förvaltningar i Växjö som har koppling till stadsodling är Kommunal-
ledningsförvaltningen, under vilken planeringskontoret ligger, Tekniska
förvaltningen och förvaltningen Arbete och Velfärd. Tekniska förvaltningen
hjälp till med praktiska frågor som exempelvis en traktor för jordbearbetning.
Kommunekolog (Tekniska förvaltningen) har också en stor roll i stadsodlings-
frågor.

Samarbeten med kommunekologen och Tekniska förvaltningen fungerar väl,
medan samarbetet med förvaltningen Arbete och Velfärd skulle kunna arbetas upp
en aning.

*”Med arbete/velfärd försöker vi väl att jobba upp det. Det är ju egentligen
positivt det samarbetet vi har haft.”* (Landskapsarkitekt, Växjö kommun 2014)

”Absolut, det är väl bara att vi inte har kommit så långt.”(Markingenjör,
Växjö kommun 2014) *”Vi har inte formen för det riktigt. Men det är på
gång.”* (Landskapsarkitekt, Växjö kommun 2014)

Den övergripande planeringen kring dessa frågor ligger hos Växjös
Planeringskontoret. När det gäller arbete och odling så är det däremot inte deras
expertis eller sysselsättningsfråga. Det beror därmed på vad frågan gäller. När det
handlar om odling för odlarens skull så ligger det hos Planeringskontoret, men
när det handlar om odling för att producera någonting eller om att skapa
arbetstillfällen saknas kunskap här och behöver hanteras i samarbete med någon
annan. Det finns funderingar över samarbete mellan alla olika odlingsaktörer,
samarbete med de sociala företagen, entreprenörer och inom kommunen.

I Uppsala är det främst Stadsbyggnadsförvaltningen som arbetar med stadsodling
rörande allmän platsmark och kvartersmark. Det finns inga möten kring
förfrågningar mellan förvaltningens olika avdelningar, utan det är löpande
hantering och hanteras av den som erhåller förfrågan. Detta främst eftersom det
har saknats en större efterfrågan från medborgarna kring frågorna. Ifall det hade
funnits ett större intresse hade det möjligen krävts en arbetsgrupp från de olika
avdelningarna, men behovet för en mera strukturerad form saknas i dagsläget.

När kommunen hade projektet *Pocket Park Fyrisån* så anordnades det möten
om hur kommunen skulle jobba vidare med stadsodlingen, hur marknadsföringen
skulle se ut och hur inspiration kan spridas. Vilket visar att om det finns behov
skapas det en fungerande mötesform.

"Om vi skulle få ett ökat tryck så skulle vi behöva en arbetsgrupp, men i och med att vi har så få förfrågningar just så behöver vi inte det." (Utvecklingsstrateg, Uppsala kommun 2014) *"Nej, vi ska inte över administrera..."* (Stadsträdgårdsmästare, Uppsala kommun 2014) *"Det ska vara enkelt!"* (Projektledare tidiga skeden, Uppsala kommun 2014)

6.1.3 Praktiskt tillvägagångssätt

I Växjö kommun skrivs det arrendeavtal. I det står specificerat vad kommunen vill att odlarna ska uppnå och hur det ska utföras. Längden är ett årsavtal. Varje år omförhandlas hur det ska utformas för nästa år. I motsats till Göteborg eller Helsingborg så finns det här ingen tjänst som enbart arbetar med stadsodling och utvecklar det vidare. Så i Växjö måste tjänstemän försöka hinna med frågan bland alla andra frågor. Det finns inga direktiv för hur mycket tid de ska lägga på frågan. Det blev tydligt att det är ett politiskt mandat som kan avgöra hur det ska arbetas med frågan konkret och även hur en budget kan möjliggöra arbetet med frågan.

Från och med år 2014 har Växjö kommun tydligare insett att de behöver förnya angreppssättet kring stadsodling. Det handlar mest om att strukturera upp, organisera om. Arbetet har precis börjat och är inte klart än, men frågan hanteras så gott det går. Det finns *"ingen fastställd arbetsgrupp utan vi försöker och pratar med de som vi känner är berörda av frågan"* (Markingenjör, Växjö kommun 2014). Vid intervju tillfället hölls det på att skapas ett mindre nätverk. Fokus låg på att försöka få fram vilka personer som behövs i de olika skedena för de olika projekten.

I Uppsala är det inget konstigt att folk vill odla eller ska odla eller arbete med gröna frågor överhuvudtaget. Det är både på grund av att SLU Ultuna ligger här och för att kommunen arbetar efter *Linnés arv*. Det finns rotat i både kommun, universitet och i kyrkan att arbeta med gröna frågor. Så i Uppsala finns det inte någon konflikt - utan Carl von Linné har på något sätt banat vägen. Hela arvet efter Linné med Linnéstigar och Linnéträdgården som finns mitt i Uppsala (en pedagogisk trädgård där det finns odlingar från Linnés tid) gör fenomenet intressant historiskt. Det finns alltså ingen konflikt med det gröna, utan snarare tvärtom; att kommunen känner att det är deras profil.

I Uppsala anses det vara kommunens främsta uppgift att ge mark och eventuellt ge ett första odlingskitt, men därefter ska medborgarna själva ta ansvar. Så här rör det sig främst om markfrågor från kommunens sida.

"Vi har ju inte oanade resurser heller utan vi kan upplåta mark och sedan så ge ett första kitt. Kommunen kanske plöjer upp någon yta där det kan fungera, men sedan måste de [medborgare] ta över, för det är inte kommunens sak att odla."

(Stadsträdgårdsmästare, Uppsala kommun 2014)

I Uppsala kan kommunen även uppmuntra att kvartersmark används i väntan på något annat syfte. Istället för att marken står oanvänd kan kommunen upplåta marken för exempelvis odling. På det sättet kan det skapas ett intresse för området, för odling och samtidigt används marken på ett smart sätt innan platsen används i ett annat syfte.

En parentes är att i Uppsala har även byggherrar börjat höra av sig till kommunen. Det syns i markanvisningstävlingar där innegårdar har börjat användas på ett helt annat sätt än tidigare. Odlingar finns redan med i projektskisserna och visionsarbetet inom markanvisningstävlingar. Det är på kvartersmark det ritas in. Det finns ambitioner till frukt- och grönsaksodling och biodlingar. Många vill satsa på slutna ekosystem. Det finns en mängd förslag om odling på hustak, terrasser, horisontellt och vertikalt. Genom dessa bidrag hoppas flera på att komma vidare och vinna kommunens markanvisningstävling. Det visar att det har blivit ett sätt att identifiera sig i Uppsala. Så det är en tydlig trend som säljer, som är attraktiv och som byggherrarna använder för att vinna; någonting som de har identifierat att det efterfrågas.

I Malmö på Miljöförvaltningen förs det ett liknande resonemang som i Uppsala om att engagemanget ska komma underifrån. Kommunen finns där som stöd, men inte som aktör som ställer och bestämmer. Det som kommunen faktiskt bestämmer är var odlingen kan få ligga eftersom det är deras mark. Miljöförvaltningen ser det som sin uppgift att stödja och hjälpa de som vill odla till den gräns det är möjligt. När någon kommer till förvaltningen och vill börja odla försöker man hänvisa vidare till rätt personer.

Gatukontoret svarade att det numera finns riktlinjer som tagits fram genom programmet. Sedan förekommer inte den direkta typen av förfrågan, men svaret skulle idag vara:

”Känner du till något av de här odlingsnätverken? Eller är ni några stycken som vi skulle kunna skriva en överenskommelse med?” Och så skulle vi utifrån det se var vi har platser där man skulle kunna tänka sig att de kan få möjlighet till att kunna odla.”

(Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015)

Men i dagsläge är det så att människor söker sig direkt till de existerande organisationerna och börjar odla på det sättet.

Förutsättningen för odling med hjälp av Fastighetskontoret i Göteborg är att man måste vara en förening. I föreningen måste det vara minst mellan tjugo till trettio medlemmar för att kommunen ska gå in och stödja, eftersom det rör sig om en stor investering. Om de inte är så många från början ska de bli det. Detta brukar fungera eftersom det tar ungefär ett års arbete för att förverkliga ett område.

Det existerar en möjlighet att vara färre medlemmar i början, men då måste medlemmar aktivt jobba under året för att bli fler. Det är föreningen som ska se till att hitta nya medlemmar. I området ska ”alla” veta om att det bildas ett odlingsområde; genom exempelvis uppsatta lappar. Och vem som helst ska få bli medlem. Viktigt är att gruppen ska fungera på platsen och inte vara exklusivt för

några få. Detta anses som betydande för att bygga upp en organisation som är långsiktig. Föreningen måste vara en stabil grupp som bygger på så pass många att dess existens inte hotas av flytt eller liknande. Fastighetskontorets relativ strikta regler som metod är en försäkran för att de olika odlingarna kommer att fungera. Alla projekt är en investering som ska utveckla kommunens mark. Då är det viktigt att både platsen och gruppen stämmer innan det dras igång ett projekt.

”Och jag tror, vi kan ju vara lite sådär knöliga och så. Men jag tror vi vinner på det i längden. Det blir hållbart.”.

(Projektledare, Stadsnära Odling, Göteborg Stad 2014)

Från och med år 2014 har Fastighetskontoret dessutom fått ett jordbruksuppdrag som ska utveckla Göteborgs befintliga jordbruksmark. Det rör sig då om kommersiella arrendeavtal.

Att utveckla nya odlingsområden är ett annat uppdrag, vilket är en längre process som kan ta tid eftersom det kräver planläggning av ett område. I skrivande stund rör det sig om två nya områden. Det ena är Gårdsten där det redan i detaljplanskeendet finns ett odlingsområde inplanerat.

Göteborg vill skapa möjligheten för en ”odlarkarriär” i staden. Att man först kan starta litet och sedan avancera upp till en kommersiell nivå på en större odling. Detta genom ett arrende som i framtiden möjligen kan försörja staden med närproducerat och odlaren med inkomst.

Helsingborg är speciell på det sättet att här finns anställda som hjälper till praktiskt ute på odlingsplatsen, istället för att enbart vara odlingscoacher som hjälper en odlingsgrupp att starta någonting. Arbetet går ut på att vara ute på platsen under hela tiden.

I Helsingborg måste först styrgruppen godkänna platsen för odlingen. Det viktigaste i Helsingborg är att det måste finnas en intressent i området som exempelvis bostadsbolaget eller kyrkan. Så verksamheter i området kontaktas för att höra ifall det finns ett intresse för samarbete. Detta främst för att det underlättar när det finns kontakter ute vid odlingarna som är med och engagerar sig. Projektet kommer troligtvis i framtiden även kräva att det finns ett brett underlag med odlingsintresserade i området. Dessa kan hittas genom exempelvis föreläsningsserier och/eller kurser.

Platsen för odlingen ska i Helsingborg ligga centralt och vara en plats med mycket rörelse. Helsingborgs format utgår från att många kan passera, lockas dit och får se vad som händer. Odlingarna i Helsingborg är helt öppna, vem som helst får komma och smaka, skörda och vara med. Detta kan upplevas speciellt för vissa, då de aldrig vet ifall de själva får ta del av det de har lagt tid på. Odlare som vill producera mat är troligtvis inte med i verksamheten, utan det är mer odlare som har fokus på det sociala sammanhanget.

Plantering utan Gränser har i alla fyra områden en kontaktperson som arbetar i området. Detta eftersom projektanställda inte anser att de själva kan ha hand om alla odlingar ensamt och vill ha kontakter ute på plats som engagerar sig. På Drottningshög har Kulturförvaltningen en tjänsteman som är verksamhetsledare på stadsdelsbiblioteket vid Drottninghög och som arbetar med stadsdels-

utveckling. En del av hans arbetsuppgift är även att arbeta med *Planteringar utan Gränser*. Han fungerar i samarbete med projektledaren och hjälper till att sammanföra gruppen och hitta nya möjligheter till samarbeten och så vidare.

På *Planteringen* är det en stadsutvecklare som hjälper till och är en resurs. På *Närlunda* är kundvärden för Helsingborgshem kontaktperson och på *Husensjö/Rosengården* är det diakonen från S:t Olofskyrkan. Vaktmästare i områden hjälper också till. Dessa personer bidrar med personaltid och även ekonomi. Helsingborgshem har även sociala projekt som gör att Stadsbyggnadsförvaltningen och bostadsbolaget träffas mycket. Genom dessa samarbeten genereras det mycket och kommunen kommer in från lite olika håll och inte enbart från projektet.

Vidare spelar de praktiska förutsättningarna in såsom vattentillgång, solljus, platsens utformning, förråd, odlingsbarhet med mera. Ett extra plus är ifall det finns en möteslokal i närheten där man kan träffas inomhus för exempelvis verksamhet på vinterhalvåret. Det handlar då om möjligheten till workshops, föreläsningar, planering inför nästa odlingssäsong och matlagning.

Matlagningskulturkvällar vill projektet satsa på mer eftersom dessa var väldigt uppskattade av odlarna. Det blir mat lagad ifrån de olika representerade med både egen odlade grönsaker och kryddor - även om inte allt är egen odlat. ”*Matkulturkvällar är någonting vi vill satsa på.*” (Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014).

”Kretsloppstanken, det ekologiska är väldigt viktigt. Och det behöver vi verkligen jobba på för det är rätt så svårt i en stad; att passa in att ha komposter och förvarningsmöjligheter för grönsaker. Det har ju inte vi.”

(Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014)

6.1.4 Krav för stadsodling

I Helsingborg har man nästan inga krav på de som vill vara med och odla i projektet. Människor får helt enkelt komma förbi och vara med. Det finns inget krav på att bli medlem i någon förening. Man finns automatiskt med under paraplyet *Planteringar utan Gränser* när man är med och odlar. Det som existerar är halvofficiella odlingsgrupper på tre av områdena. På den fjärde är det inte lika tydligt vilka som är med.

I en sådan organisation kan det enligt intervjupersonen vara viktigt att projektledaren vågar ta ett steg tillbaka och låta odlingsgrupperna bestämma mer själva. Odlarna bör i första hand själva kunna styra hur deras odling ska se ut och hur kommunens verksamhet ska utvecklas. Så i Helsingborg är det en dynamisk utveckling och det finns inget egentligen rätt eller fel.

”Men tanken är ju att det här är till för odlarna. Så om det skulle vara ett område där det inte finns något intresse då finns ingen poäng med att bara ha stadsodling där. Så det är inget som är sådär bestämt rätt, utan hela tiden en dynamisk utveckling.”

(Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014)

Ifall det inte fungerar eller det finns ett för litet medlemsunderlag för ett område tar kommunen hjälp av en organisation som finns på plats. Då undersöks ifall det samarbetet kan bidra till en positiv utveckling i området. Det kan exempelvis vara en förskola, eller ett annat samarbete med en verksamhet som har fungerat på ett annat odlingsområde. I Helsingborg underlättar det även att det finns trädgårdsmästare anställda, eftersom de kan hjälpa till ifall någonting inte fungerar.

Under intervjun blev det tydligt att flexibiliteten och öppenheten beror på att kommunens stadsodlingsstyrgrupp består av så många olika verksamheter och förvaltningar som är vana att arbeta på olika sätt. Detta leder till en dynamisk diskussion och låter stadsodling hitta den formen som behövs för varje specifik odlingsområde.

”Jag tror att det kanske beror på att vi har mera verksamheter och förvaltningar i styrgruppen. För de är vana vid att jobba på lite olika sätt så det blir en rätt så dynamisk diskussion om hur det här ska hitta sin form.”

(Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014)

Det som nämns som ett problem under intervjun är att det ibland kan upplevas som otydligt för odlingsgruppen vilka regler som man ska förhålla sig till. När det finns tydliga, bestämda regler kan det möjligen vara lättare att bygga upp någonting.

”Men jag ser det som så att det är bättre att det tar lite längre tid och den gruppen hittar den formen som passar långsiktigt. Jag tror att det är lite mer hållbart att göra så; än att lansera någonting som kanske inte passar.”

”Det är ju på uppdrag av medborgarna. Och den politiska viljan är ju att vi ska ha stadsodlingar här och det är ju väljarna som har valt de politikerna, så jag ser det verkligen som att det [engagemanget] egentligen hela tiden är nerifrån. Man får inte glömma det!”

(Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014)

Med denna utgångspunkt är det hela tiden viktigt att se till att man skapar det som medborgarna efterfrågar och har ett underifrånperspektiv istället för ett uppifrånperspektiv. Detta sätt kan möjligen bidra till mer långvariga odlingar.

I Göteborg är det som kan förhindra en odling att marken är förorenad och/eller att det existerar andra planer för området i närtid. Vidare är det essentiellt att odlingsgrupperna är öppna för alla - *”det får inte vara någon exklusiv grupp.”* (Projektledare, Stadsnära Odling, Göteborg Stad 2014). Dessutom ska även resten av allmänheten som inte odlar kunna komma dit och visuellt ta del av odlingarna. Sedan är kravet att det måste vara föreningar och att det skrivs kontrakt.

När någon hör av sig till Uppsala kommun så hamnar frågan oftast först hos Stadsbyggnadsförvaltningen där det resoneras om lämplig plats. Därefter finns det inga direkta regler om ansvar. Det som är viktigt är att en person eller förening som ansöker om odling kan vara kontaktperson. Vidare ska det skrivas ett

tidsbundet kontraktformulär på ett eller två år. Ifall platsen inte anses lämplig så kan kommunen hjälpa till att hitta en annan plats - ”*men det ska inte överadministreras - för då blir det bara krångligt*” (Stadsträdgårdsmästare, Uppsala kommun 2014).

Hittills har det inte varit problematiskt att hantera stadsodling. Till stor del beror det på att det inte har funnits särskild många förfrågningar till Uppsala kommun. Det är en dialog och de förfrågningarna som kommer in till kommunen hanteras individuellt.

”Kommer man in med ett markförslag och man har ritningar på någonting man vill göra och kan presentera sitt projekt - så blir det lättare för oss att ta ställning i och oftast är det oproblematiskt. De [odlarna] har ju varit ute där och de är realistiska.”

(Projektledare tidiga skeden, Uppsala kommun 2014)

När det rör sig om kvartersmark existerar det inte någon uttalad strategiform att upplåta mark. Det skrivs ett tillfälligt markupplåtelseavtal som löper ungefär ett år och därefter kan det sedan omförhandlas igen. Kommunen anser att det är ett bra sätt att tillgängliggöra kvartersmark och ser vinsterna med att marken används innan det ska ske något annat på platsen. Att ha flyttbara odlingar på dessa områden uppfyller många syften: de är lätta att flytta, de skapar intresse för området och sätter en prägel och profil.

På kvartersmark är det i Uppsala som i de andra kommunerna viktigt att stadsodling inte står i konflikt med någonting annat, att ingen annan verksamhet är planerad inom närtid. Eftersom det på kvartersmark aldrig kan vara permanenta odlingar så finns det regler för de som lånar marken, exempelvis att den ska lämnas tillbaka i ursprungligt skick.

Det som flera gånger betonades under intervjun i Uppsala är att det är kommunens roll att möjliggöra och att visa att det finns hjälp för uppstart av ett odlingsprojekt. Medans det inte är kommunens uppgift att ha anställda som är ute på odlingarna och hjälper till. Det viktiga är att det ska vara medborgarna som bestämmer vad de vill ha och att kommunen ska försöka möjliggöra vägen dit. Kommunen ska vara öppen och berätta vad som fungerar och som inte fungerar.

Möjligen är denna inställning så stark efter att kommunen en sommar hade uppställda odlingslådor i samband med firandet av Linnés födelsedag. Tanken var att medborgare skulle komma förbi och stanna upp och vara med att ta hand om en pallkrage. Alla hjälpmedel för odling fanns på plats. Men det fungerade inte och det visades lite intresse. Det var då kommunen insåg att sådana projekt måste få vara kreativa och underifrån och kan inte bestämmas uppifrån - ”*utan det måste vara några som känner att jag vill, jag har hittat den här platsen och sen kontaktar oss*” (Utvecklingsstrateg, Uppsala kommun 2014).

Så i Uppsala är kommunens främsta ansvar att skriva avtal för mark och upplysning om möjligheterna. I intervjun blev det även tydligt att uppsalabor har respekt för det offentliga rummet, vilket kan vara en bidragande faktor för att det inte finns så många förfrågningar om stadsodling här. Frågan är bara om det verkligen är så stor skillnad mot andra städer?

”Och det är lite attityden i Uppsala och det där tog vi faktiskt med i guiden som ett kapitel att ”ni får ta frukt”. Det är okej. Men där skulle man säkert kunna göra jättemycket!”

(Utvecklingsstrateg, Uppsala kommun 2014)

Men vidare beror det även på vad det är för idéer som kommer in – vad vill initiativet genomföra? Växjö har som arbetssätt att först ha ett möte och lyssna på förslagen/idéerna och därefter ser kommunen över ifall det finns någon lämplig mark och utreder vidare hur projektet kan stödjas.

I Malmö Stad finns det nu ett antal riktlinjer som man ska förhålla sig till genom stadsodlingsprogrammet som har tagits fram. Ifall någon/några hör av sig så är det nu bestämt att Gatukontoret inte kan tillgodose odlingsbehov för enskilda människor på allmän plats utan att de ”måste” bilda någon form av nätverk eller förening som Gatukontoret skriver ett avtal med, en överenskommelse för att få nyttja en yta. Förutom att man måste vara en grupp, så måste Gatukontoret även kunna motivera varför odlingsgruppen ska få använda den ytan.

”Vi måste också kunna motivera att de får använda den här ytan utifrån att det är någonting som ger ett mervärde till den här parken eller det grönområdet, en aktivitet som alla kan delta i och så att det är öppet för alla.”

(Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015)

Enligt Plan- och bygglagen måste allmän platsmark vara till och öppen för alla. Stadsodling inskränker detta till viss mån, men så länge som det finns en aktivitet och det är öppet för alla så tillförs någonting till platsen.

Det är viktigt att stadsodlingen är förankrad i någonting och att det finns mer än en person som driver den, annars fungerar det inte menar projektsekreterare på Miljöförvaltningen i Malmö. Däremot gör det kanske inte så mycket ifall ett stadsodlingsprojekt inte fungerar på en plats. Då är det bara att så gräs och prova någon annanstans. Stadsodlingar kan även vara temporära, på en plats som kommunen inte ska bygga på de närmaste åren (kvartersmark). Stadsodling ska vara flexibel. Det är det som är spännande med stadsodling att det inte finns riktiga ramar som definierar vad och hur stadsodling ska vara.

6.1.5 Rutiner & Praxis

På Fastighetskontoret, Göteborgs kommun, är det först någon som hör av sig. Då frågar förvaltningen ifall personen är ensam med förslaget. I Göteborg måste man, som nämnd tidigare, vara en förening och ha en platsidé för att få stöd för stadsodling. Ifall platsen inte fungerar av någon anledning så kan kommun hjälpa till att hitta en annan lämplig plats. Det kan exempelvis vara så att det redan finns många projekt i området. Fastighetskontoret kan då säga nej eftersom det redan finns många odlingar igång (exempelvis Högsbo). Men i sådana fall kan personer i området bilda en förening, ansöka om bidragspengar och odla på privatmark.

Ifall det exempelvis är en bostadsrättsförening eller någon annan privatgrupp som hör av sig och vill dra igång en mindre odling har de möjligheten att söka bidraget för stadsodlingsprojekt på privatägd mark (innegårdar eller liknande). Alla ansökningar går igenom under hösten för att bestämma vilka som ska få bidraget följande säsong.

När det gäller den offentliga bostadsnära marken investerar kommunen mer, eftersom det är en förädling av den egna marken. Kravet är att odlingen måste vara öppen och tillgänglig för alla. Föreningen tar hand om odlingen och skriver ett skötselavtal med Park- och naturförvaltningen. Att sköta den delen av kommunens mark blir en slags betalning, eftersom det inte formellt är ok att hyra ut allmän platsmark. När skötseln tas över är marken redan odlingsbar. Odlingstorna är aldrig större än tio kvadratmeter och består ofta av odlingslådor i olika storlekar.

Allmän platsmark förvaltas i Göteborg av Park- och naturförvaltningen. Därför måste Fastighetskontoret kontakta områdets Parkförvaltning och berätta om den specifika förfrågan och höra vad de tycker. Ibland träffas samarbetslösningar mellan förvaltningarna, såsom att Fastighetskontoret kan rusta upp en lekplats i anslutningen till odlingarna.

När sedan platsen är bestämd så anläggs platsen av *Stadsnära Odling*, lokala Parkförvaltningen och odlingsföreningen i området. Föreningen ska vara med och bestämma hur det ska se ut och Fastighetskontoret gör marken och/eller lådor odlingsbara. Vattentillgång är också kommunens ansvar, men därefter får odlarföreningen ta över och stå för skötseln själva när området är klar. Efter tre år har ingen hittills misskött sig och ingen odling har lagts ner än så länge. Det enda kan vara synpunkter om bättre ogrärensning, men det sker inte ofta. Troligtvis beror det på att förarbetet är noga genomfört, att det finns föreningskrav och att det skrivs korrigeringsavtal. Genom avtalen blir föreningen ansvarig för odlingarna. *”Det känns som att de är långsiktiga.”* (Projektledare, Stadsnära Odling, Göteborg Stad 2014).

Förutom dessa arbetssätt så finns det även de mer traditionella odlingsområden i Göteborg, där förvaltningen också arbetar med föreningar. Dessa områden har dock riktiga arrendeavtal, är större områden och ligger ofta i utkanten av staden. Kommunen arbetar aldrig mot enskilda individer.

I Helsingborg är det oftast intresserade som hör av sig till de som finns ute på plats; antingen genom en annan odlare, genom en av kommunens samarbetspartners, genom kontaktpersonen på området eller genom att enbart dyka upp och vara med. När detta har skett blir personen inbjuden till att vara med på aktiviteterna, träffa trädgårdsmästaren och stå med på informations-mailinglistan. Ifall man inte vill det så kan man också enbart delta i aktiviteterna utan att bli ”medlem”. Allt är väldigt kravlöst och fritt; det viktiga är att det ska kännas bra för deltagarna. Det är fritt organiserat, utan avtal och utan avgifter.

”Många är lite oroliga för att ta på sig för stort ansvar och då tycker inte vi att man behöver bli medlem och betala medlemsavgift... Att det inte krävs att man

arbetar en viss del för att vara med - alla har inte samma kapacitet fysiskt eller psykiskt att jobba likamycket som någon annan”

(Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014)

Ifall någon istället ringer till kommunens växel så kopplas personen till projektledaren för *Planteringar utan Gränser*. Därefter kollas det vilket område som är av intresse, hur det fungerar praktiskt och personen bjuds in. Ifall personen bor i ett bostadshus rekommenderas det att hen tar kontakt med styrelsen i bostadsrättsföreningen eller någon annan som har hand om liknande frågor. Projektledaren kan komma in med tips, men kommunen bidrar inte ekonomiskt till projekt som ligger utanför ramarna av *Planteringar utan Gränser*.

Kommunen bidrar med allt material, inklusive växter. Det finns förråd på samtliga områden. På två är det öppna förråd och på de två andra är det odlare som har nyckelansvar.

”Det är en sådan grej som jag ser som absolut nödvändigt i det långa loppet: att det finns ett förråd i nära anslutning eller vid odlingarna som alla har tillgång till. För att förenkla engagemanget. Så det är något som jag ser som en självklar nästa steg nu: bevattning och redskap. Men vi har öppna förråd på två av ställena och sen har vi förråd med begränsad tillgänglighet på två av de andra. Så ska vi försöka hitta lösningar där.”

(Projektledare, Planteringar utan gränser, Helsingborg Stad 2014)

När intervjun genomfördes i Växjö hade det bara gått två veckor sedan det bestämdes att det skulle finnas en ansvarig för dessa frågor. Tanken är att det ska finnas en tydlig ansvarig som fungerar som samordnare, markingenjören. Så när människor hör av sig till kommunen kring stadsodlingsfrågor ska de kopplas till samordnaren. Hen ska beroende på behovet kontakta de i kommunen som frågan berör eller tillsammans med de två andra i ”ansvarsgruppen” lösa frågan själv. Det har blivit tydligt att det behövs en ansvarig för dessa frågor, en *”spindeln i nätet för resten”* (Landskapsarkitekt, Växjö kommun 2014). Men eftersom det var så pass nytt vid intervjutillfället är det svårt att bedöma hur det kommer att fungera i praktiken.

I Malmö ska Gatukontorets framtagna stadsodlingsprogram bli Malmös praxis, även om kommunen inte riktigt är där än. En förvaltningsövergripande grupp ska ha till uppgift att undersöka hur kommunen på sikt kan organisera sig kring frågan. Förutom det ska det tas fram vilka resurser som egentligen krävs för att utöka stadsodling, vilket är ett steg mot ett aktivt arbete med stadsodling. En annan punkt är att gruppen ska undersöka hur stadsdelsträdgårdskonceptet kan utvecklas i de olika stadsdelar, kanske på ett liknande sätt som Slottsträdgården.

Även om det inte har tagits något beslut om stadsdelsträdgårdar och mandatet inte fanns förrän nyligen (2014), så har det arbetats med frågan. Gatukontoret har haft en utredning om *Rosengården* - en slags stadsdelsträdgård i Rosengård, men som inte fick bidrag. Samma är att terrasserna i Lindängelund, ett stort rekreationsområde i södra Malmö som ska bli Botaniska trädgården. Här finns även planer att det ska finnas odlingsytor.

”Så det finns tendenser till att vi ser att det finns möjlighet att skapa de här stadsdelsträdgårdarna i olika delar av staden.”

”Vi ska egentligen ha ett smörgåsbord att kunna erbjuda olika typer av stadsodlingsmodeller beroende på vad man har för intressen. En av de sakerna som vi har sagt som vi också ska försöka att göra är att vi ska ha någon typ av erbjudande, en typ av prova på verksamhet. För även om det är så att det finns de som blir inbitna stadsodlare och vill odla så är det många som inser att det faktiskt är en hel del jobb. Man ska kunna lägga sig på rätt nivå. Det ska finnas olika ingångar beroende på vilken ambition man har och vilket intresse man har.”

(Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015)

På Miljöförvaltningen i Malmö handlar det mycket om att lotsa personer som hör av sig till rätt person. När de enbart vill odla så hänvisas de till Fastighetskontoret som har hand om odlingslotter. Ifall det handlar om att odla utanför sin egen lägenhet så tipsar kommunen om att höra av sig till hyresvärderna. Överlag är hyresvärdar i Malmö positiva till stadsodling. Ofta är de beredda att upplåta mark på deras innegårdar. Ifall det rör sig om mark med oklar ägare hjälper kommunen till med att utreda frågan. Och ifall det är någon som hör av sig som vill odla i en större skala skulle Miljöförvaltningen idag tipsa om Stadsbruksprojektet för att där hyra en bit mark. Men det allra vanligaste är att privatpersoner vill odla i liten skala utanför deras lägenhet och då måste hyresvärderna besvara om detta är möjligt.

Dagens relativt låga efterfrågan på stadsodling i Uppsala gör att kommunen utan problem kan hantera frågan. Det är en enkel informell struktur och kommunen ser inget syfte med att överarbeta frågan eftersom man i nuläget vet vem som ska kontaktas angående de olika frågeställningar som kan komma upp och på så sätt hjälpa till. Det existerar inga interna trösklar för att arbeta med frågan.

I Uppsala är det föreningar som bedriver de befintliga odlingarna. Den enda inblandningen som kommunen har är att de har bidragit med mark och möjliggjort projekten. Platserna blir ett alternativ till kommunens parker.

”En stadsodling är ju underifrån, men där en grupp eller en liten grupp individer kopplar ett engagemang till och driver själva... Och precis som vi var inne på tidigare - det här är ju ingenting som kommunen ska komma in i. Det tar bort lite grann förtjusningen. Utan vår roll är så klart att möjliggöra att odla.”

(Projektledare tidiga skeden, Uppsala kommun 2014)

Ifall det blir ett större tryck från allmänheten får man se om arbetssättet behöver omformas. Men om och om igen i intervju framhävs det att stadsodling är ett gräsrotsengagemang som ska möjliggöras, även då det saknas konkreta politiska mål eller koppling till organisation.

6.1.6 Engagemang från kommunen

Engagemanget ifrån Göteborgs Stad är stort. Det visar sig igenom att det finns femton områden i Göteborg som har startats upp av Fastighetskontoret. Ingen av områdena har lagts ner och det har nu odlats i över tre år (2012-2014).

Däremot är det inte längre en prioritering av projektet att starta upp nya områden. Ifall det kommer upp ett intressant projekt så kommer det genomföras, men fokus ligger nu på är att få igång större odlingarna med kommersiella syften. År 2015 ska det arbetet komma igång på några områden. Då kommer förvaltningen både fortsätta att arbeta och vidareutveckla de befintliga odlingarna inne i staden, men även med de större odlingarna som främst ligger i utkanten - Nordost.

Vid intervjun var planen att komma i kontakt med människor i bland annat Hissingen som är intresserade av arrendeavtal för kommersiell grönsaksodling. Dessa arrendeavtal kommer antingen vara enskilda eller ett mellanting mellan enskild och förening. Skötselavtal fungerar inte i samband med kommersiella odlingar där grönsaker ska säljas – då är kravet ett arrendeavtal. Det är för kommunen omöjligt att subventionera hur som helst. Övergångslösningar kommer säkerligen vara möjliga, då kommunen vill få igång arbetet.

Sedan deltar *Stadsnära Odling* varje år på Bokmässan i Göteborg. Även Kulturkalaset är ett arrangemang där de är varje år och har ett event. Och så har de haft marknad på *Lärjeåns trädgårdars Odlingsområde* två gånger som var populära. Det är dessa utstickarprojekt som *Stadsnära Odling* hinner med. Men det är också viktigt att inte vara med för mycket i olika events eller samarbeten eftersom själva uppdraget kan då hamna i skymundan.

Uppsala kommun har ett stort intresse för stadsodling och därmed även ett engagemang. Främst eftersom det resulterar i så många positiva sociala aspekter och mångfasetterade hållbarhetsaspekter som är intressanta.

”När det gäller stadsodling så tycker vi att det är spännande och vi tycker det är intressant, vi tycker det är roligt, men engagemanget och driften måste vara våra medborgare det”.

(Projektledare tidiga skeden, Uppsala kommun 2014)

Och det betonas återigen att kommunen inte ska vara ett hinder för stadsodling, utan vara till för att öppna upp möjligheter och det är det som kommunen måste kommunicera tydligt utåt.

I Helsingborg sitter många olika förvaltningschefer i ”stadsodlingsstyrgruppen” vilket visar att *Planteringar utan Gränser* är uppbackad och att det existerar ett engagemang. Dessutom finns det i flera förvaltningar ett underlag för stadsodling. Detta lyfts i deras förvaltningar så att alla kan se vad det kan bidra och leda till.

I stort sett är det dessutom anställd personal på varje område två dagar i veckan. Projektledaren, numera verksamhetsledaren, har en betydande roll i arbetet med stadsodlingen och är länken mellan kommunen och odlarna. Den utgör en koordination mellan de fyra områdena och de olika deltagande

organisationerna, samt att vara ute på plats rent fysiskt som trädgårdsmästare och sköta arbetet. Dessutom håller projektledaren i workshops och utbildningar för odlarna. Det tar tid att hitta en fungerande rutinform för de olika områdena.

På Drottningshög planeras det just nu ett nytt odlingsområde. Där återigen ett flertal olika aktörer är engagerade. Stadsledningsförvaltningen som bär ansvar för ett dialogprojekt här ingår och även trädgårdsmästare samt Drift och underhåll, Gestaltningssavdelningen som bär ansvar för gestaltning av området samt konsulten Cecilia Liljedahl. Det existerar ingen formell mötesform utan det sker efter behov.

”Det är bra om alla vet hela tiden vad som pågår men det ligger ju lite på mig och på våra samarbetspartners att se vad som behövs.”

(Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014)

Medborgardialogen på Drottninghög handlar om design och ramen för stadsodling på en begränsad yta. Medborgare ska här själva vara med och forma odlingsområdet genom dialog. Gestaltaren sitter med från början för att sedan ta in en utomstående part som bearbetar förslagen och idéerna som har växt fram. Detta ska ske igenom praktiska workshops där medborgare från början sitter med arkitekter för att tillsammans modellera fram idéerna och spraymåla visionen på plats för att lägga fram den.

”Men att försöka behålla den dialogen under hela arbetet blir en utmaning och jättejättespännande och viktigt för att denna plats ska kännas som deras efteråt.”

”Problemet är att det kräver mer arbete att ha ett nära samarbete med sina medborgare och finansiellt kan det även bli dyrare. Men det är jättekul att jobba i en kommun som vill göra så för det är nog inte överallt som det är så positivt. Det är jobbigt att följa medborgarnas förslag på lång utsträckning. Det blir mycket mer jobb och det är inte billigt. När folk – entreprenörer och gestaltare ska lägga de extra timmarna. Heller.”

(Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014)

Men det är kanske värt de extrapengarna för det som verkligen kostar är att inte ha kvar medborgarnas förtroende och ha deras förståelse.

”Vi har haft vandalisering en gång. Eller klotter har vi råkat ut för en gång den här säsongen, men i övrigt ingenting. Och plus att de som är där och odlar plockar skräp, klipper gräset, gör en fin plats,.. Och alla medborgare tjänar jättemycket på det att man känner ansvar för sin utemiljö. Och det är skönt att folk förstår det här [på kommunen]. Jag har inget problem med att jag måste förklara det.”

(Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014)

Gränsen mellan medborgare och stadens anställda skulle kunna luckras upp mer så att fler samarbeten kan uppstå och medborgare kan vara med och skapa deras egen stad.

”Alltså på stadsbyggnadsförvaltningen är det ett rätt så långt steg mellan medborgarna och oss som sitter här. Man kan ringa hit och prata med vem som helst egentligen i någon fråga men att verkligen träffas ute på ett förutsättningslöst möte där alla har lika talan är inte så vanligt.”

”Att komma med förslag och sådant är svårt för många. Speciellt i områden där man har lägre utbildningsnivå, där man tyvärr inte vet så mycket om rättigheterna man har i kommunen gentemot det kommunala”

”Sedan är det ju de här felanmälningarna som funkar men de är ju rätt så opersonliga. Man ringer till ett kontaktcenter och får ett ordernummer eller ett ärendenummer.”

(Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014)

I Malmö Stad var man i början rätt försiktig att ta ställning när Gatukontoret kollade på stadsodling. Men när kommunen började inse att det fanns en efterfrågan och en trend som varade längre än fem minuter så vågade kommunen satsa mer på dessa frågor och tog fram förhållningssätt. Det finns även många förskolor och ett antal skolor som har mindre odlingar, vilket skapar möjligheten för barn att odla och har pedagogiska syften.

Eftersom det numera finns ett godkännande från nämnden att förvaltningsövergripande gruppen ska utreda stadsodling vidare påvisar det ett intresse.

”Men jag tycker att det är långt kvar att förvaltningarna, vi som jobbar med det gröna i staden inser, att fler inser, att det här är ju ett fantastiskt sätt att utveckla staden utifrån ett grönt perspektiv.”

(Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015)

Malmö miljööversiktsplan säger att det ska byggas tätare och grönare. Att bygga tätare lyckas, men frågan är hur det ska lyckas att göra det grönare. Stadsodling kan då vara ett konkret exempel på hur det kan jobbas med att staden blir grönare. Dessutom kan stadsodling bidra till social hållbarhet.

”Vi ska jobba med social hållbarhet, vi vet ju det att flera, framförallt de projekten som drivs i Seved, Odla i Stan, har ju varit jätteviktiga utifrån integrations synpunkt och att generationer träffas och gör någonting tillsammans. Det finns många fördelar.”

(Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015)

6.1.7 Engagemang från allmänheten

”Det har varit precis lagom skulle jag vilja säga.”, blev svaret i Göteborg (Projektledare, Stadsnära Odling, Göteborg Stad 2014). Nivån på antalet är att alla hinns med och att det är kontroll över det antal frågor som måste arbetas igenom. Det har aldrig varit för få eller för många förfrågningar.

Att få igång ett odlingsområde är inte en ”kvickfix”, utan det kräver både tid och engagemang. Det ligger mycket arbete bakom. Ibland har folk insett hur

mycket arbete det faktiskt är och sedan bestämt sig för att satsa på *enbart* en pallkrage på innergården eller odling på balkongen istället.

Att det tar tid är även bra för att försäkra sig att människorna som vill odla inte försvinner. De som finns kvar igenom hela processen är även de som är villiga att satsa på odlingarna en längre tid.

Det är en tidskrävande process, men Fastighetskontoret har gjort erfarenheten att det inte kan gå fortare. Det kostar att anlägga ett område och det är skattepengar som finansierar detta. Därför måste det finnas substans bakom, vara långsiktigt och det tar tid.

”Jag tror ju att vår metod har eller är framgångsrik på grund av detta - att vi är ganska noggranna.”

(Projektledare, Stadsnära Odling, Göteborg Stad 2014)

Det kan även vara bra för föreningens organisation att de hade tid på sig att formera sig och det existerar ingen stress.

”Blir det inte den här säsongen; om de inte hinner - ja då blir det nästa säsong. Vi finns ju ändå kvar!”

(Projektledare, Stadsnära Odling, Göteborg Stad 2014)

I Uppsala är engagemanget stort i de odlargrupper som finns, men i övrigt är intresset relativt svalt. Detta kan vara missvisande då *Flogsta Food* och *Matparken* är så pass stora och självgående projekt att kommunen inte behöver hjälpa till så mycket och därmed inte känner till allt som händer och har kunskap om hur mycket som faktiskt sker.

Helsingborg har inte haft svårt att hitta engagemang hos allmänheten. Det som har varit svårt är att hitta rätt form för engagemanget. När odlingsgrupperna ska hitta sin form att arbeta kan det ta tid. De som är lättast att få med sig direkt är barnen. En annan grupp som ofta har mycket tid är pensionärer. Odlingarna blir en social dimension, en struktur som byggs upp där odlarna vet vilka som tillhör gruppen och vad det finns att förhålla sig till.

Det första området som startades fungerade bra de två första åren. Sedan byggdes parken, där odlingarna låg, om. Det resulterade i att odlingarna plötsligen låg i ett modernt planlagt lekplatsområde, vilket gjorde att platsens karaktär skilde sig markant från det som funnits innan. Odlingsgruppen kände sig inte lika hemma längre. Följden blev att engagemanget blev ett annat. Det kommer fortfarande människor när trädgårdsmästarna är på plats, men det långsiktiga skötselengagemanget har försvunnit en aning. Odlarna som var med innan har själva i samtal med *Planteringar utan Gränser* berättat att de inte helt och hållet vill vara med längre eftersom miljön runtomkring är annorlunda i och med att det är ett större fokus på lek alldeles intill odlingarna. De kände att det inte passade dem längre. Därför har nu diskussioner förts ifall odlingarna ska flyttas och på det sättet återetablera kontakten med de som varit med tidigare. Just nu erbjuds lådor på ett annat ställe.

Men samtidigt som det här har hänt har även en helt ny grupp etablerat sig, nämligen barnen. Barn är däremot inte så konsekventa i sitt engagemang som vuxna. De kommer varje vecka; men ansvar för nycklar för förråd, be om att hämta redskap, vattna och liknande fungerar inte på samma sätt som på andra områden där trädgårdsmästarna inte behöver bekymra sig om dessa frågor. Det finns bevattningslistor med mera och odlingar sköts av grupperna.

Men genom barnen så följer föräldrarna med och så har odlingen legat kvar där. Kommunen funderar nu på att nischas sig annorlunda på den platsen genom att vända sig till förskola, skola och äldre. Att det finns en verksamhet där på dagtid och till skillnad från de andra odlingsområdena inte jobba emot en odlingsgrupp.

För trädgårdsmästarna har det varit något annat att vara ute i en lekplatsmiljö istället för att jobba mot enbart en odlargrupp. Det är viktigt att inte glömma bort att en trädgårdsmästare har en grönutbildning och inte är fritidsledare. Trädgårdsmästare kan hantera barn, men inte sociala familjeproblem, säger projektledaren: *"Det är inte rätt att jag ska göra det heller för jag har inte den utbildningen"* (Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014). Så tanken är att bjuda in Fritidsförvaltningen att samarbeta, att knyta olika verksamheter till odlingarna och sedan hjälper trädgårdsmästarna till utifrån det. Ett exempel är extraföräldrar för barn med otrygg uppväxtmiljö eller fritidsledare.

Det är lätt att se vuxna som de man vill bygga upp stadsodling kring. Vuxna är personer som är mer konstanta, som kan vara med på deltagar- eller kontaktlistor, som sköter uppgifterna som avtalat. Men aktiva barn är lika viktiga, bara att de fungerar på ett annat sätt. Personalen får då anpassa sig efter den situationen. Det är viktigt att de är dynamiska och inte ger upp på grund av att det inte fungerar som de hade tänkt sig eller fungerar annorlunda än på ett annat ställe. Det har varit en svår väg att hitta till denna flexibilitet.

Allmänheten i Malmö är intresserad och det visas genom att ett antal projekt är igång. Om inte intresset underifrån hade funnits hade Malmö Stad inte arbetat med stadsodling. Det som kan vara svårt att avgöra är om det enbart är de positiva som hörs. De som är eventuella skeptiker är svårare att få tag på, vilket även nämndes i Helsingborg. Men i hela samhället växer intresset för närodlad och närproducerat - människor vill återkoppla till jorden.

"Jag tycker det är många som tycker det är roligt att kunna odla och se odling omkring sig och inte bara blommor överallt som är väldigt ordnat och prydligt. Att det kan vara lite spännande saker omkring."

(Projektsekreterare, Miljöförvaltningen, Malmö Stad 2014)

I området Seved är projektet lyckat, däremot var projekten i Rosengård mindre framgångsrika. Projektsekreteraren menar att det beror på att man i Rosengård gick in med att stadsodling är en lösning på ett problem, istället för att fråga medborgarna vad de själva ville göra. Odlingen skulle här fungera som ett medel. I Seved var det mer en naturlig process som växte fram genom att medborgarna själva ville. Idén var här att det behövdes mötesplatser och då kom odling som ett alternativ upp.

Även i Växjö verkar invånarna vara positivt inställda till stadsodlingsfenomenet och anser det vara ett bra initiativ. Vissa har ett stort positivt intresse i odlandet, andra kanske en något negativ inställning. Men det är svårt att uppskatta och veta säkert. När det på hösten 2014 anordnades en stadsodlingsfestival på Ekobacken kom det väldigt många besökare. Och intresset visar sig även igenom att andra föreningar börja vända sig till stadsodling, som exempelvis 4H-gårdar.

”Då ser man att barnfamiljer vill ha både det här med djur och odling. Att de tycker att det är roligt. Det är ju fantastiskt roligt för barn. Det finns många som tycker om det så.”

(Markingenjör, Växjö kommun 2014)

Dessutom har Studieförbundet i Växjö startat upp ett nätverk som heter *Växjö Odlarna*. Det hjälper till att öppna ögonen för allmänheten eftersom det blir en samlingsplats för koloniföreningen, trädgårdsdesigners och andra intresserade.

En viktig anledning varför Ekobacken blev så populär i Växjö är troligtvis även den centrala placeringen. Innan användes området enbart för vallodling. Omvandlingen från detta till den prunkande, välskötta och inspirerande plats blev stor och uppmärksam. Växjös invånare hade alla möjligheter att uppleva detta på nära håll. Och i Växjö är det möjligen liknande som i Uppsala; att kommunen inte direkt får reda på intresset, utan får reda det genom aktivitet på odlingarna.

6.1.8 Finansiering

I Göteborg finns det en konstant budget på sju miljoner kronor varje år för stadsnära odling. Den bekostar först och främst anställdas lönekostnader, odlingsbidragen som föreningar kan söka och ungefär 3-3,5 miljoner kronor går till anläggning varje år. Förutom det kostar även föreläsningar, lokaler och annan administration.

Göteborg är väldigt angeläget om att det ska komma ett engagemang underifrån. Det är ett *laddat* ämne eftersom kommunen går in och satsar pengar, vilket gör att det måste fungera bra. På ett ställe har Fastighetskontoret däremot själva bestämt att det skulle bli odling, på Skansberget. Göteborgs Stad vågade satsa på det sättet eftersom det behövdes en förändring på platsen då den upplevdes som otrygg. Vidare skulle det skapas ett showroom som skulle visa upp hur en odling kan se ut. Men det var ett speciellt och unikt projekt.

Ekonomiskt är det troligtvis lönsamt att starta upp större stadsodlingar utanför de traditionella jordbruksramarna. Idag är detta fält dåligt utnyttjat. Det är i staden det finns konsumtion och då gäller det att hitta kretslopp som är hållbara. Stadsbor är villiga att betala för närproducerade och ekologiska produkter, så det finns en ekonomi i produktion och förädling. Göteborg har precis börjat tänka inom dessa banor, så nu gäller det att vänta och se hur det har fungerat om några år.

I Helsingborg har budgeten för *Planteringar utan Gränser* legat på 850 000 kronor framtill år 2015. Från och med 2015 ligger budgeten för varje år på ungefär 1,2 miljoner kronor (Hadmyr 2015, *E-postkorrespondens*). Budgeten ska

bli större för att kunna rymma fler timmar för anställda samt för finansiering av andra lite större projekt. Största kostnaden är alltid personal. Pengarna till anläggning av nya områden kommer från en annan projektbudget som heter *Omstrukturering av grönmiljön*. De två största pengarsatserna kommer ifrån Stadsbyggnadsförvaltningen och Utvecklingsförvaltningen.

De andra tre kommunerna har inget politiskt mandat, inga anställda eller budget och måste därmed lösa frågan på annat sätt.

Miljöförvaltningen i Malmö Stad arbetar efter principen att ifall det finns ett projekt som har startat så hjälper förvaltningen till i den mån som det finns medel.

”Just nu är det inte så mycket. För att vi inte har så mycket projektmedel som vi själva inte använder.”

(Projektsekreterare, Miljöförvaltningen, Malmö Stad 2014)

Ifall Miljöförvaltningen har sökt pengar för ett projekt där det ingår stadsodling så kan det ges pengar. Men det finns ingen avsatt summa till enbart stadsodling.

”Det brukar inte vara individer som ringer och säger: ’Hej vi vill odla kan vi få lite pengar?’ Det är inte så det funkar.”

(Projektsekreterare, Miljöförvaltningen, Malmö Stad 2014)

Miljöförvaltningen har bidragit med projektmedel till olika stadsodlingsprojekt, som exempelvis Seved och Rosengård. Vidare har Miljöförvaltningen bidragit till Drömmarnas hus, där det har anlagts en skogsträdgård och odlingar. Men projektmedlet tog slut, så då var det inte lika enkelt att fortsätta.

På Enskifteshagen (Mykorrhiza) var det Gatukontoret som stod för kostnaderna. I Seved, *Odla i stan*, var Malmös kommunala bostadsbolag, MKB, involverat och har finansierat en stor del med bland annat projektpengar. Gatukontoret hjälpte till att lyfta bort betong och hjälpte till att skapa platsen. Gatukontoret är överhuvudtaget väldigt positiva, och har nu även tagit fram ett förhållningssätt till stadsodling på allmän platsmark som antogs av tekniska nämnden i augusti 2014.

Kommunstyrelsen i Malmö har inte lagt en budget till stadsodlingsfrågan. Politikerna är positiva men just nu existerar det andra prioriteringar. Ändå finns det positiva och flera initiativ kring stadsodling här. Eftersom det finns en så pass stor förfrågan underifrån måste kommunen ta hand och arbeta med den.

Gatukontoret har försökt att få någon ansvarig tjänsteman, men än så länge har det inte blivit verklighet. Stadsodlingsfrågan får rymmas inom tjänstemännens vanliga arbetstid, det finns ingen som enbart har stadsodling som sitt enda ansvar.

I Malmö existerar det alltså inte en avsatt budget såsom i Göteborg. Vid intervjuens tillfälle med Gatukontoret var det en vecka sedan intervjupersonen och en annan tjänsteman hade fått en budget på 100 000 kronor för stadsodling från Gatukontorets driftbudget. Det är för de tre stadsodlingsprojekten som förvaltas av Gatukontoret: Enskifteshagen, en odling kopplat till MKB på Augustenborgs torg och en lekplats i Sofielund där byalaget Sofia sköter odlingen. Tiden som läggs

ner på stadsodling har tjänstemännen skapat själva. Numera existerar en acceptans att det arbetas med dessa frågor då man inser att frågorna måste hanteras.

När frågan lyfts så existerar det ett intresse, men att det sedan skulle bli politiska motioner om att exempelvis vara en viktig fråga och kravställning på förvaltningar att ta fram en strategi har kommit från Gatukontoret själva.

I Malmö råder en viss rädsla för att stadsodling ska institutionaliseras. Att man tar död på gräsrotsperspektivet, initiativet och engagemanget om det sätts upp regelverk.

"Jag tycker det är väldigt olyckligt. Alltså det är ju en sak om man kommer och domdera och säger att såhär, men att hitta formerna det ska man göra tillsammans med odlarna och det behöver vi göra. Jag hade igår ett samtal med [...] odlingskordinator för Seved och enskifteshagen att de själva inser hur viktigt det är att få fram den här typen av regelverk för platsen. Vad får man och inte får göra på den här platsen. Det här är en samlingsplats där vi ska göra någonting tillsammans och då får man gemensamt försöker hitta formerna så att det fungerar så gott det går för alla. Det är liksom en demokratisk process som måste göras."

(Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015)

I Växjö har det hittills inte heller existerat en specifik ekonomisk budget avsatt för stadsodlingsprojekt, men kommunen hjälper ändå till med praktiska frågor. Pengarna har plockats ihop från olika håll.

"Sedan hjälper vi väl till med..." (Landskapsarkitekt, Växjö kommun 2014)

"...praktiska saker..." (Markingenjör, Växjö kommun 2014) *"investeringar i vatten eller om mark kanske behöver plöjas upp."* (Landskapsarkitekt, Växjö kommun 2014)

Men år 2014 beslutades det att för år 2015 ska det vara 500 000 kronor avsatta för stadsodling i kommunens budget. Och även för de två följande åren.

"Ja, för hade det inte avsatts några pengar alls då hade vi ju sagt då kan vi inte jobba med det här längre. Då finns det ju inget intresse från politikens sida, då får vi väl lägga ner då. Men nu är det ju ändå. Det är ju positivt ändå. Det är ju jätteroligt."

(Landskapsarkitekt, Växjö kommun 2014)

Ekobacken fick under sina tre första år ingen politisk avsatt budget. Kommunen har hjälpt till utan riktlinjer. Det har alltså inte varit tydligt från vilken del av budgeten projektet ska finansieras. Men det var Ekobacken som gjorde att politikerna vågade lägga pengar på frågan.

Ekobacken är det som hittills har kostat pengar; år 2013 fick den 400 000 kronor, men kommunen erhöll även 100 000 kronor från Vinnova för projektet stadsbruk. Men år 2014 fanns det en avsatt summa till projektet och från 2015 kommer troligtvis summan öka en aning, men det var inte helt säkert under intervjun. Politikerna har börjat inse att projektet ger ett värde och fungerar, men det tar tid.

"Vi vet ungefär vad det kostar i efterhand, men inte vad det kommer kosta innan man börjat planera." (Markingenjör, Växjö kommun) "Och sen så är det ju andra mindre investeringar - det plockas ihop från lite olika budgetar och förvaltningar."

(Landskapsarkitekt, Växjö kommun 2014)

Kommunfullmäktige i Växjö vill att Planeringskontoret ska stödja de projekten som existerar idag, men är i dagsläget (2014) inte villiga att sätta in ännu mer pengar och/eller utveckla stadsodlingen ytterligare.

"Och det är ju lite vad vi har ju känt av. Vad är intresset för stadsodling? Och man tycker att Ekobacken är en fantastisk sak som vi ska stödja men för att få gehör för att vi verkligen ska sätta in pengar och jobba och utveckla stadsodling - det har vi inte riktigt känt ännu utan vi ska stödja det som är igång, inte utveckla. Inte än i alla fall."

(Landskapsarkitekt, Växjö kommun 2014)

Uppsala kommun saknar ett tydligt politiskt styrdokument eller program som styr att kommunen ska främja stadsodling.

"Men det finns ändå ett stöd från politiken att stödja dessa frågor. Men nu har vi rödgrön majoritet så att jag skulle bli väldigt förvånad om de vill jobba mindre med stadsodling än vad Alliansen vill göra, som hade makten innan valet.. så vi tolkar det som att vi har ett go att vi ska jobba med de här frågorna."

(Utvecklingsstrateg, Uppsala kommun 2014)

Stadsodling uppskattas kosta relativt lite i kommunen, men då det saknas en tydlig budget är det även här uppskattningar. Matparken får ungefär mellan 30-50 000 kr varje år, kostnaden handlar då om upplöjning av mark, bekostnad av vattenförbrukningen och en slags sophantering. Det existerar ett formellt kontrakt. De övriga projekten kostar nästan ingenting.

"Ute på kvartersmark så ger vi inte pengar. Vi stötta inte ekonomiskt, utan det vi gör är ju att vi kan upplåta mark helt enkelt och möjliggör. Men inte ekonomiskt."

(Projektledare tidiga skeden, Uppsala kommun 2014)

De projekt som faktiskt kostar mer pengar är de som handlar om marknadsförning och events. Då kan det vara projektpengar som kan gå upp till några hundra tusen kronor.

6.1.9 Vad fungerar?

I Helsingborg är det de befintliga samarbeten som fungerar bra. Det finns uppbackning från ett flertal förvaltningar. Dessutom fungerar det ute på

odlingsområden med det dynamiska arbetssättet. Ekonomin är fri på hur pengarna ska läggas inom *Planteringar utan Gränser*.

Det finns inga problem med att svara på odlarnas önskemål och vad som ska prioriteras. Och det är enkelt att skapa intresse och engagemang, som dessutom är ett av projektets ledord: *"Skapa intresse för odling i staden"*.

Ifall det inte finns en stadsdelsutvecklare eller en kommunal tjänsteman ute på området försöker Stadsbyggnadsförvaltningen hitta andra samarbetspartners; exempelvis i skola, vård, omsorg eller fritid. Det eftersom projektledaren inte kan ta hand om allt som hen möter ute i fält. Ibland behövs det en socionom, ibland en arbetsförmedlare eftersom man möter människor som behöver stöd av olika former. Det fungerar så bra att man vet vem man ska ta kontakt med och kunna ge frågan vidare till. Det är vad kommunen anser som en av de stora styrkorna projektet har - att det hela tiden finns personer från kommunen ute på områdena.

I Malmö finns det en bra och välfungerande dialog med malmöborna om var det går att odla och hur det fungerar att odla på kommunens mark. Malmö kommun lever på engagemanget från stadsodlarna själva. Att de är engagerade, påstridiga, ligger på och har en uthållighet.

"Och det är det – vi måste vara uthålliga! Det ramlar på plats. Så småningom tror jag."

(Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015)

I Göteborg är det möjligen den utarbetade metoden som gör att odlingsområden fungerar som de gör. Även faktumet med krav på odlingsförening kan vara en bidragande faktor då det avlastar *Stadsnära Odling*. Det som är positivt med föreningar är att det alltid är flera, att man jobbar tillsammans och att det blir en mötesplats. *"Det skulle vara orimligt om vi skulle ha enskilda avtal."* (Projektledare, Stadsnära Odling, Göteborg Stad 2014). Vidare ligger långsiktighet i botten till alla projekt, de ska vara hållbara. Och att de har fått ett politiskt uppdrag, det finns en budget och odling är en del av deras verksamhet.

"Jag tror det är därför: ett politiskt beslut i botten, det är ju förutsättningen och sen just det med förening och sedan att vi är långsiktiga och att vi kan jobba med den här nya delen som vi inte har jobbat med - långsiktigt. Tror det är framgångsfaktorerna. Faktiskt. Det visar också på prioritering så att säga då alla vet om att Fastighetskontoret har det här uppdraget inom kommunen"

(Projektledare, Stadsnära Odling, Göteborg Stad 2014)

I Växjö är det Ekobacken som fungerar bra. Ekobacken är en orsak varför Växjö kommun har börjat bli mer intresserad av stadsodling. Sedan är det Macken och Miljöresurs Linné som backar upp och är med och driver. Miljöresursen var enbart med de två första åren på Ekobacken och startade upp, men deras arbete fortsätter med närodlad, ekologisk mat.

Växjö håller just nu på att utvecklas inom dessa frågor och försöker ta fram en form för hur det ska arbetas med dessa frågor. Det har pratats om stadsodling sedan 2011/2012, men först på den senaste tiden har frågan blivit mer aktuell.

Speciellt eftersom det har dykt upp andra projekt som kommunen måste bemöta och ta hand om. Strukturen börjar ta form och arbetssättet att de numera är tre stycken som har hand om dessa frågor gör det lättare. Genom "arbetsgruppen" måste frågorna nu behandlas med större allvar än tidigare. Men på det stora hela är det samarbetet och den positiva inställning kring dessa frågor som är det som fungerar väl i Växjö.

I Uppsala är det liknande Växjö de existerande initiativen som fungerar väl. De projekt som har kommit upp och där kommunen har varit med och hjälpt till finns kvar och har fungerat nu under flera år.

6.1.10 Vad fungerar mindre bra?

I Helsingborg är det svårt att hitta en organisationsform för projektet på områdena. De får vara olika, men det behövs ett sätt att kunna jobba med odlingarna utan att det blir för mycket arbete och en för stor utmaning för anställda. Idag är det lätt att det kan bli mycket för projektledaren eller trädgårdsmästarna när många olika verksamheter och olika sociala sammanhang är involverade.

Eftersom det inte finns odlingsgrupper här som har tagit på sig ansvar genom att ha skrivit ett skötselavtal med kommunen kan det ibland bli utmanande att hitta en fungerande form för skötsel och vattningen. Det kan exempelvis hända att någon säger att de ska utföra vissa sysslor som sedan ändå inte görs. Eftersom det saknas kontrakt har då kommunen inte egentligen en part de arbetar emot, utan trädgårdsmästarna får ta över arbetet. Detta kan naturligtvis även vändas till en positiv aspekt; att odlingen inte faller när den inte sköts av odlingsgruppen. Men det är sådana praktiska lösningar som utgör största problemet här. I projektledarens roll ingår att arbeta med dessa frågor, men det kräver emellanåt mycket energi när samarbetet inte fungerar helt och hållet. Projektledaren står själv i mycket av utvecklingsfrågorna. Ytterligare ett problem är att många arbetsmoment kan ta mycket tid.

"När man inte har någon att bolla vidare till med svårare frågor. Det är också hur man hanterar det. I och med att vi får ta så väldigt mycket personlig kontakt med många. Så jag får hjälp med det, jag kan få hjälp med det men det är ju sådana frågor som hela tiden får uppdateras och sedan tycker jag det är lite svårt och jobba så mycket själv. Som projektledare."

(Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014)

Vid intervjun i Växjö är mycket så pass nytt att det är svårt att göra en bedömning hur det fungerar. Men de förbättringsalternativet som nämndes var att det behövs en bättre struktur. Dessutom krävs det mer kunskap kring hur kommunen kan samarbeta med sociala företag, det behövs mer politiskt stöd och kanske i framtiden ett verkligt mandat i frågan.

”Vi måste ha mer kunskap kring. Det här: hur arbeta välfärd till exempel eller kommunen kan samarbeta med socialt företag som macken och hur kan saker och ting säljas vidare? Och det är ju också som vi kan känna med Macken eller med Ekobacken att det odlas men att vi måste också kunna – vart ska det ta vägen? Den biten måste ju utvecklas och där måste vi ha mer koll på vissa juridiska bitar.”

(Landskapsarkitekt, Växjö kommun 2014)

I Malmö är problemet att processen tar tid; vem är ansvarig, vem ska leda och vem ska odla. Kommunen kan inte ta ansvar för det. Ett annat problem är att Miljöförvaltningens projektpengar kan ta slut och på så sätt tappar olika initiativ finansiellt stöd.

Det tjänstemännen själva önskar är att stadsodlande Malmö-medborgare mer går på politiker. Så att de politiska instanserna förstår att det här är viktigt och att det inte bara blir tomma ord. Att det inte bara blir projekt som man gärna lyfter fram när Malmö ska presenteras, men som inte stöds i praktiken.

”Ja, det är bra med regler men det är viktigt med att kunna anpassa sig efter verkligheten och att förutsättningar förändras och att regelverket alltid kommer i efterhand. Nu har det varit så, men då måste vi anpassa oss efter verkligheten och efter de behov som finns och det måste vi göra för annars kommer vi inte framåt.”

(Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015)

Uppsala har problem att få igång initiativtagandet från medborgare. Det blev tydligt under intervjun att det fanns en stor vilja att trycket från allmänheten ska bli större och testa kommunens kapacitet i frågan.

”Ställa upp pallkragar och försöka organisera stadsodling har vi testat och det fungerar inte. (Utvecklingsstrateg, Uppsala kommun 2014) ”Nej, engagemaget måste komma underifrån.” (Stadsträdgårdsmästare, Uppsala kommun 2014)

Göteborg hade svårigheter att svara på denna fråga. Men att det finns mycket att utveckla. Främst gäller det den gröna affärsmodellen, att skapa arbetstillfällen. Genom olika affärsidéer inom odlingssektorn kan det skapas integration och motverka segregationsproblemen som existerar i Göteborg. Ett problem är att människor inte går ut och får en relation till naturen. Detta kan möjligen avhjälpas genom odling och gröna affärsmodeller, men det är utforskat så ingen vet säkert ännu. Sedan skulle man kunna starta flera odlingsområden inne i staden, men det är osäkert ifall det gör stadsodlingen bättre eller sämre. Möjligen hittas inte så mycket som fungerar dåligt i Göteborg eftersom arbetssättet är så flexibelt.

”Det känns lite skruvad också att säga. Men jag ser nog inte förbättring, utan jag ser det mer som utveckling. Där finns det jättemycket, väldigt mycket att göra. Inte utifrån att vi har gjort fel, utan vi säger bara: ok nu gjorde vi så den här gången - det behöver inte betyda att vi.. vi är ju väldigt flexibla. Vi pratar hela tiden om det.”

(Projektledare, Stadsnära Odling, Göteborg Stad 2014)

6.1.11 Samarbetspartners

Alla kommuner som jag intervjuade hade på ett eller annat sätt samarbetspartners utanför kommunen. Projektet *Stadsbruk*, Vinnova-projektet, har Malmö, Göteborg, Växjö gemensamt. I det ingår även Kristianstad. Det projektet handlar om utvecklingen av en affärsidé för kommersiell odling i stadsmiljö och ifall det är möjligt att hitta ett koncept som passar stadslandskapet.

Det som kan vara viktigt i stadsodlingsprojekt är att hitta rätt personer som verkligen har lusten och drivkraften att genomföra projektet. Sådana personer finns troligtvis i många olika organisationer. För att kunna hitta dessa hade det varit bra med ett tydligt nätverk som kopplar samman samtliga parter som arbetar med odling. Om det sedan finns ett politiskt stöd kommer troligtvis fler vilja satsa.

Fastighetskontoret i Göteborg har ett samarbete med kommunala bolaget *Utveckling Nordost* som arbetar med att utveckla nordöstra Göteborg. Dessutom har kommunen ett samarbete med *Framtiden*, en paraplyorganisation som arbetar med Göteborgs samtliga kommunala bostadsbolag. Uppdraget av *Framtiden* är att arbeta med integration med bland annat med odling som medel. Förutom dessa två projekt så existerar även kontaktytor mot lokala utvecklingsgrupper på landsbygden och restauranger. Men tidsbrist gör att de samarbetena inte är organiserade.

”Så en del tycker vi samarbeta för lite. Det finns säkert de, om du skulle höra, som tycker liksom att vi är slutna och sådana saker men vi känner det liksom att vi vill inte lova mer än vad vi kan hålla så att säga då. Vi har fullt upp med kommunens egen mark så det är olika sådär.”

(Projektledare, Stadsnära Odling, Göteborg Stad 2014)

I Helsingborg finns det ett stort antal samarbeten med olika föreningar ute på området. Det kan bli en aning oorganiserad eftersom det är så många olika på respektive område. Det positiva att arbeta tillsammans med föreningar är att de redan har ett nätverk som kan bidra till att stärka odlingen.

”Men man måste jobba så för då händer mycket mer. Och det är inte alltid det passar alla föreningar man bjuder in. Så det är inte alltid att det passa deras verksamhet men då kan man testa.. nån i den föreningen kanske vill stanna kvar om det är en förening. Vi jobbar inte med föreningar överallt.”

(Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014)

Vidare är det värdefullt för kommunen att få vara med i en rapport som SLU har genomfört. Då finns det nämligen något att visa upp som påvisar positiva effekter. Stadsodling är ett så pass mjukt ämne att det kan vara svårt att visa hur det bidrar till exempelvis till ökad gemenskap eller ett mer tryggt eller mer attraktivt område. Det är därför viktigt att någon utomstående kan göra denna bedömning,

utföra arbetet utifrån och prata med odlarna. Detta är svårt att genomföra av verksamhetsledaren/projektledaren, då det kan bli vinklat.

”För jag kan ju inte, jag träffar ju jättemycket positiva människor så jag har ju en känsla för det, som har visat sig inte vara fel. Men det är ju alltid så att de som är negativa kanske inte – de är inte med.”

(Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014)

Rapporten som genomfördes kunde åtminstone påvisa att målen som sattes för projektet uppnåddes och att Helsingborg är på rätt väg inom detta ämne.

I Malmö finns det också ett antal olika samarbetspartners; Odlar i Stan, Concrete-farming, Augustenborgs takträdgårdar, Plantparken, Naturskyddsföreningen, Sysav, MKB fastighets AB, Stena Fastigheter, Sveriges lantbruks Universitet, Malmö Högskola och många andra. I dessa samarbeten ingår allt från att driva själva projekten till att enbart vara intresserad av frågan.

Det har bildats en stadsodlingsgrupp i Skåne som träffas. De har träffats hösten 2014 och ska våren 2015 träffas i Ängelholm. Det som pratas om är hur kommunerna arbetar med stadsodling och hur kommunerna kan hjälpa varandra med det och sprida erfarenheter, kunskaper och tips. I gruppen är det framförallt kommunala tjänstemän, men även privata stadsodlare.

Växjö's samarbetspartners är olika entreprenörer, samt olika slags föreningar.

I Uppsala finns det inte några direkta samarbetspartners förutom de odlingsföreningar som odlar på kommunens mark.

Det finns även en utvecklingstanke i Uppsala om att jobba upp samarbetet med hyresvärdar. Idag finns det en evenemangslots i kommunens organisation som bjuder på evenemang, en företagslots som möjliggör för företag, men det hade varit intressant att även ha kontakt med respektive hyresvärd. Då blir det tydligare för hyresgästerna vad de får göra och inte får göra. Detta är viktigt då det finns många personer som enbart vill odla lite på sin balkong eller på uteplatsen och inte i ett stort projekt som Matparken, där det snarare handlar om livsstil.

6.1.12 Förebilder

Göteborg har varit i kontakt med Malmö. Men önskan till fler studiebesök är tydlig. Tidsfrågan sätter stopp för detta, då det inte hinns med att åka runt och besöka olika projekt i andra kommuner. Projektet *Stadsbruk* handlar om att skapa ett nätverk, men eftersom alla är så upptagna bli träffarna få.

”Vi skulle nog varit lite mer öppna för varandra. Vi bara kastade oss in i frågan och löste det här och nu. Då har vi haft lite tur för det blev ju ganska bra. 'skratt'”.

(Projektledare, Stadsnära Odling, Göteborg Stad 2014)

I Helsingborg hade konsulten Cecilia Liljedahl *hela världen* som förebild. Eftersom det hände så mycket i Detroit, Berlin och andra ställen tänkte hon att det borde även fungera i Helsingborg. Ett annat givet exempel är Seved i Malmö. Det är intressant hur andra har löst frågor kring organisation av lokal och grupper menade intervjupersonen. Även Göteborg nämndes under intervjun med projektledaren för *Planteringar utan Gränser*.

Projektledaren har personligen mycket förbilder inom ekologisk jordbruk, att utvecklingen hela tiden måste närma sig ett kretslopp. Att ta tillvara på saker, dra upp sina egna plantor på plats, tar hand om avfall och gödslingsfrågan. För det behövs det inspiration från andra platser, exempelvis *Stadsjord* i Göteborg.

Växjö känner att Vinnova projektet har gett dem mycket. Vid intervjutillfället hade det varit en träff, men projektet ska löpa under tre år så det blir förhoppningsvis fler. Det är mest Malmö och Göteborg som det refereras till. De har bidragit med tankar. Dessutom har Göteborg varit på besök på Ekobacken där Växjö förde ett samtal hur det fungerar här.

Även Stenungsund i Jordhammar har bidragit till nya tankar i Växjö. Där arbetas det med välfärd och sysselsättning i växthus. Det liknar sociala företagandet som Macken i Växjö arbetar efter. Dessa tankar tilltalade Växjö kommun; om man är tillräcklig duktig kan man gå vidare till steg två och sedan vidare till steg tre och bli entreprenör. En odlingskarriär helt enkelt.

Kristianstad har väckt tankar kring organisering i Växjö kommun där stadsodling enbart hanteras i kommunal regi. Men trots inspiration har Växjö ändå gått sin egen väg men eftersöker ändå mer samarbete.

Miljöförvaltningen i Malmö har gjort studiebesök i Köpenhamn och även blivit inspirerad av andra städer såsom Bristol och Berlin.

Sedan är även Community Supported Agriculture (CSA) något som Miljöförvaltningen har blivit inspirerad av. Miljöförvaltningen är med i ett projekt om CSA. Genom det projektet skickar kommunen ut intresserade till olika länder där de är med på workshops om CSA och hur sådana kan startas upp.

I Malmö finns det även bikupor på tak och aquaponic-odlingar. Det är de olika föreningar och organisationer som äger bina, som har fått lov av kommunen men själva måste hålla koll på djurhållningsregler. Men sådana initiativ måste komma från medborgare och/eller föreningar. Kommunen kan inte vara parten som bestämmer att det här ska göras. Detta bidrar till att det finns olika stadsodlingsprojekt och gör allmänheten och föreningar till förebilder och initiativtagare – ett aktivt medborgardeltagande.

I början när arbetet sattes igång med inspirationsguiden i Uppsala kommun var Göteborg en stor inspiratör. Göteborgs handbok blev inspirationsgrunden till Uppsalas *Inspirationsguide*. Göteborg Stad har även varit i Uppsala och föreläst om stadsodling vid ett tillfälle och då märktes det att de har byggt upp en organisation runt stadsodling på ett helt annat sätt än Uppsala. Sedan har Malmö mycket odlingar, men det är svårt att kunna påstå att Uppsala egentligen har haft så mycket andra kommuner som förebilder.

6.1.13 Vinster med Stadsodling

Det som är tydligt på odlingsområdena i de studerande kommunerna är att stadsodling bejakar medborgarnas engagemang och skapar trygga och trevliga platser där människor kan vistas och umgås på. Vidare bidrar stadsodling till biologisk mångfald genom de olika växtsorterna som erbjuder fjärilar och bin en god blandning av pollen. Kunskap och intresse skapas också genom stadsodling. Det sker en personlig utveckling hos odlingsdeltagare i föreningarna. Människor har blivit duktiga på att odla och det har troligtvis bidragit till privat utveckling och liv.

När stadsodlingen kommer påverka matproduktionen kommer det även skapa arbetstillfällen. Projektledaren för *Stadsnära Odling* hoppas på att projektet kommer lyckas lika bra som odlingsområdena i staden; i sådana fall finns det fungerande kommersiella stadsodlingar i Göteborg 2018.

Stadsodling gör att det kan hända en mängd med saker utan att de planeras på odlingsområdena. Plötsligt anordnas det midsommarfiranden, bokbord, grillafton och mycket mer. Folk lär känna sina grannar. Kanske sådant som var mer vanlig förr i tiden och kanske även mer vanlig utanför staden. *”Vi i staden har mycket att lära från landsbygden.”* (Projektledare, Stadsnära odling 2014).

De ekonomiska vinsterna är ofta på lång sikt - som bättre hälsa och biologisk mångfald. Det skapas mötesplatser som i sin tur leder till andra samarbeten som kommunen inte helt kan ha kontroll på. Människor träffas, olika verksamheter träffas och genererar nya samarbeten, nya vänskapsband knyts – *”en tajtare socialt sammanhang för många”* bildas (Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014). Det blir mer attraktivt att vistas utomhus, eftersom det finns en aktivitet som kan utföras. Även vandalismen kan minska då det kanske är någon man känner som odlar eller har själv deltagit i en aktivitet med odlingsgruppen. Grannar lär känna varandra och kontakt och vänskap mellan olika kulturer blir verklighet. Positiv socialkontroll börja uppstå när grannar börja veta vem som är vem. Och allt detta leder till ett större engagemang i bostadsområdet.

”Det blir en kontaktyta för staden gentemot medborgarna. Jag tror man känner att det är en kortare distans när jag finns där till exempel. Och de här andra stadsdelsutvecklarna får kontakt med människor som de inte hade fått kontakt med tidigare kanske.”

(Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014)

Det som är bra med odlingen är att det kan komma upp frågor och ämnen under samtal när trädgårdsmästarna är ute och arbetar tillsammans med odlarna. Sedan finns det i Helsingborg även många exempel där barn har fått bättre kontakt med andra familjer. Det kan även skapas ett slags nätverk mellan föräldrarna som kan vara viktiga för barnen. För äldre är dessa mötesplatser också viktiga eftersom de kanske inte har någonting annat att gå till.

”För att bara sitta på en parkbänk är inte så himla intressant och kanske man skäms lite för att man sitter själv. Och nu kan man gå dit och se på medans

man jobbar och man blir inte så studerat är det många som säger. Det blir en social uppgift varje dag... Och på de ställena där jag är ute på fasta tider så kommer det alltid ett gäng som ska träffa mig. För om jag är där på normal jobbtid så har inte alla jättemycket att göra det är ju mycket pensionärer som sitter de och träffas och fikar.”

(Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014)

Under intervjun med Helsingborg och *Planteringar utan Gränser* blev det så tydligt att människor börjar ta ansvar för varandra eftersom de skapar en personlig relation och har en naturlig plats att träffas på.

”Jag har haft en man som han fick en stroke i vintras och det visste vi inte för att det inte riktigt var odlingssäsong än. Han klarade sig och så har han hela denna säsong jobbat med att börja kunna gå igen och gjort det vid odlingslådorna. Alltså dels har han gått dit, tagit sig en promenad dit, för där kan han sitta och prata med någon och sen fortsätta gå igen. Och så började han överge sin rullator, för att vi har upphöjda odlingslådor som man ska kunna flytta sig mellan med rullator till kanten - som sjukgymnastik. Vi vill plocka in de här hälsocoacherna som finns i staden att ha gympapass vid odlingarna. För det var faktiskt naturligt att börja gå runt odlingslådan och sen börja gå själv för att barnen snodde hans rullator *skratt* så nu går han rätt så bra. Alltså han kanske hade gjort det annars också, men han tycker att det här är guld för honom. För att han kan komma dit och prata och röra sig.”

(Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014)

Det existerar därmed en koppling mellan stadsodlingar och att människor vågar börja prata och öppna sig om alla möjliga frågor och problem. Projektledaren i Helsingborg har fått en bra kontakt till många odlare och hjälpt till att lotsa vidare till rätt kontaktperson kring olika frågor/problem som har kommit upp. Detta har i vissa fall både lett till praktik och arbete. Även diskussioner och samtal om familjeförhållanden kommer upp när man rensar ogräs tillsammans. Sådant är ofta svårt att få med i rapporter eller påvisa på annat sätt.

”Alltså familjeförhållanden och allt sådant. Det är inget jag kan lämna ut heller sådär. Men jag tror att styrgruppen vet man med sig om det här och vill jobba så.”

(Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014)

Mötesplatser inomhus för vinterhalvåret kan vara viktiga att skapa eftersom det kan bli en rätt så ensam period för många, särskilt äldre. Stadsodling skapar socialt umgänge som till viss del kan förebygga ensamhet, depressioner, fysiska åkommor etc. Stadsodling är en så bra metod eftersom det är otvunget och gratis, vilket gör att det är öppet för alla som vill vara med på deras egna villkor.

”Det är många i mina grupper som; om det är någon som inte dyker upp där på veckorna, ja men då ringer de eller går hem till den. Och det är ju en jättevinst att helt plötsligt så är det någon som bryr sig om någon annan för att

de är vana att se den där. Och det kan ju... det är många som kanske är sjuka och är hemma själva..”

(Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014)

Seved i Malmö har länge ansetts som ett stökigt problemområde. Odlingar här skapade gemenskap och människor började odla tillsammans som resulterade i att man började prata med varandra och mötte varandra. Inte heller här har odlingarna någonsin utsatts för vandalism och många upplever en ny slags trygghet.

De som är med i stadsodlingsprojekt mår bättre och det är en lokal aktivitet som kan stärka de sociala banden i ett område. Vanligast är att människor tycker det är roligt att det händer någonting i parken, att det sker en förändring, att någonting växer och att man kan se människor som engagerar sig i någonting.

”Folk pratar, ja det blir naturligt. Det blir en mötesplats och man knyter kontakter i sin närmiljö.”

(Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015)

Sedan finns det de som tycker att det blir skräpigt och att det inte är likt en park, men det är rätt så ovanligt. Vissa tror att det enbart blir ett område för människor som tycker det är roligt med odling, att odlarna annekterar en bit av marken.

”Och då sa jag såhär: men varför ska inte kommunen, alltså det allmänna, erbjuda odlingsmöjligheter? När vi erbjuder fotbollsplan för att spela fotboll eller hundägare som har sin hundrastgård. Det är samma sak.”

(Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015)

I en stad där det inte finns så många grönområden kan det vara en ännu större vinst att få in grönska genom stadsodlingar. Stadsodlingar är involverande. Det kan vara ett bra sätt för stadsplanerare att få kontakt och starta samarbete med medborgarna.

”Vi tappar bort kunskap. Och om människor inte har kontakt med naturen kan de bli rädda för naturen. För att det är främmande.”

(Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015)

Även Växjö nämner i stort sett samma saker: möten, gemenskap, upplevelser, parker som blir roligare, mat som är både ekologisk och närproducerad och arbetstillfällen.

”För det finns väldigt många arbetslösa människor och då är min önskan i alla fall att de som tycker att det är roligt skulle jobba med det så att det är som en karriärmöjlighet eller vad man ska säga.”

(Markingenjör, Växjö kommun 2014)

Det som är svårt med odling och arbete i den kommunala verksamheten är att det nästan enbart finns arbetstillfällen på sommarhalvåret. Så det krävs att det utarbetas en långsiktighet så att det finns arbete året om. Man skulle kunna

kombinera det med andra arbetsuppgifter tex naturvård och planering på vintern. Sommarjobb är en bra idé också, men då måste det vara för personer som får ut någonting av det hela, lär sig någonting och är intresserade.

Samtidigt är det viktigt att man i hela stadsodlingshysterin inte glömma bort alla koloniföreningar som har funnits länge. Fortfarande existerar det ett högt tryck på kolonilotter. Här finns en stor blandning av åldrar och ursprung bland odlarna. Det är kanske egentligen här de riktiga odlingsentusiasterna finns som dessutom har en stor kunskap inom odling. De riktigt gamla koloniområdena med stugor är charmiga och värda pengar också. I Uppsala lyftes de fram i arbetet med guiden genom att ta fram en karta inklusive kontaktuppgifter. Ett exempel jag fick berättat för mig i Uppsala var en entusiastisk kolonilottsodlare som är taxichaufför som arbetar i Stockholm, men bor i Uppsala. Han är i princip självförsörjande på sin odlingslott och går ditt under odlingssäsongen varje morgonen innan jobbet.

6.1.14 Tips till annan kommun

Första tipset från Göteborgs Fastighetskontor till en annan kommun är att få ett politiskt mandat. Främst för att det då verkligen blir ett seriöst projekt som inte bygger på att några enskilda vill satsa på frågan, kanske för att det är hippt. När det existerar ett mandat så kan kommunen arbeta med frågan på ett helt annat och långsiktigt sätt. Ett annat tips som framgick var att lägga ner mycket förarbete, mer än Fastighetskontoret själva gjorde när de fick uppdraget. Sedan kan det vara bra att visa upp sig på exempelvis stora stadstillställningar. Här finns möjligheten att nå ut till stadsborna, visa upp vad kommunen gör och upplysa om stadsodlingsfrågan.

I Växjö var också det första som nämndes ett politiskt mandat och en budget. Vidare underlättar det ifall det finns några tjänstemän på en eller flera förvaltningar som är med och driver frågan och kan presentera detta för politikerna. Det måste även finnas en tydlig målbild; Vad vill kommunen med stadsodlingen? Sedan är det viktigt att börja i lättaste änden. ”Att man inte drar i alla trådar samtidigt!” (Landskapsarkitekt, Växjö kommun 2014).

Helsingborg lyfter vikten av ett bra förberedande arbete innan kommunen sätter igång med stadsodlingsprojektet i praktiken. Fokus bör då ligga på att jämföra sig med andra kommuner. Detta för att få en uppfattning om hur andra har arbetat och vad som sedan passar in i ens egen organisation, vilket kan hjälpa till att få uppbackning och möjligen undanröjning av framtida frågetecken. Vidare är det bra att veta att kommunen står bakom projektet, så att inte projektet börjar ifrågasättas när det väl har kommit igång.

”Det skulle vara mardrömmen för mig om det skulle börja ifrågasättas när jag lägger in så mycket energi på de sociala nätverken som man bygger upp”

(Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014)

Projektledaren, om en sådan finns, kan ha ett möte med samtliga chefer på förvaltningar som är intressanta samarbetspartners i frågan. Där kan det diskuteras om existerande och möjliga metoder och vilka för- och nackdelar det finns med dessa.

I det förberedande arbetet ingår även att få med sig de som ska odla redan från början. Det kan göras genom att exempelvis ha en föreläsningsserie ute på kommunens tilltänkta odlingsområden. Vilket kan följas upp av ett inspirationsmöte med de som vill vara med och då samtidigt bjuda in och knyta till sig olika verksamheter från området. Det är bra om detta görs med god tidsmarginal eftersom verksamheterna då hinner skriva in odling i sin arbetsplanering och odlarna kan vara med och planera odlingarna från början och delta vid anläggningen.

Nästa tips är att det krävs en långsiktig plan på åtminstone tre år. Genom detta ges projektet en verklig chans med att skapa hållbara odlingar och nätverk. Det måste finnas en långsiktighet – det går inte att starta upp och sedan bara släppa det. *”Det börja lossna först det andra året. Ofta.”* (Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014). Sedan är det bra om politikerna bli personligt engagerade, eftersom det underlättar att få stöd för frågan. Synas i media är också en viktig punkt i långsiktigheten.

Och det sista viktiga tipset från Helsingborg är att hitta rätt person att hålla i projektet. En person som har både odlings- och social kompetens.

”Man måste ju våga ha visioner också och att det kanske misslyckas vissa av dessa. Men har man inte det så kanske det blir lite tråkigt och att folk känner att det redan finns en plan som är så bestämd.”

(Projektledare, Planteringar utan Gränser, Helsingborg Stad 2014)

Malmö tycker att det viktigaste är att lyssna på vad medborgarna verkligen vill ha. Kommunen måste först undersöka om det existerar en efterfrågan. Andra frågor som måste utredas är: Hur ska organisationen se ut?, Vad finns för mark?, Finns det risk att marken är förorenad?. Gatukontorets tips lät såhär:

”Jag tror att det är att hitta en engagerad stadsodlare som kan vara koordinator och projektledare och sen börja som ett pilotprojekt och testa. Och börja kanske i liten skala och inte har för stora förväntningar, alltså varje steg som kan visa på att det här funkar så kan de ta nästa steg och nästa steg. Jag tror inte man vinner särskild mycket på att, inte om man vill bygga upp det från grunden, att få en stor pott pengar och sen så bara köra. Det måste finnas en ömsesidighet. Att det finns ett intresse och flera stadsodlare som är engagerade och sedan att kommunen är öppen för att våga prova”

(Projektledare, Landskapsarkitekt, Gatukontor, Malmö Stad 2015)

Och Uppsala tycker att förutom att engagemanget måste komma från medborgarna, att närhet är viktigt för att folk ska börja odla.

”Det vet man ju själv. Jag har ju haft kolonilott och jag älskade den men det var ju också ett visst motstånd att ta sig dit jämnt. Om det är precis i närheten, som balkong, det är bara att ut sticka handen och göra lite. Då gör man det varje dag. Att man åtminstone gå förbi. Man får mer kunskap och en bättre odling också. Att man kan plocka varje dag. Och sen hållbarhet. Man ska ju inte behöva liksom åka bil till sin kolonilott det känns inte riktigt bra.”

(Stadsträdgårdsmästare, Uppsala kommun 2014)

Stadsodling blir kanske mer och mer även en trivselåtgärd i framtiden, nu när det finns en ökad trend att städer ska förtätas och växa inåt istället för att expandera utåt:

”Takodling, vertikalodling, terrassodling, balkongodling, det kan ju vara en blomlåda.”. ”Det är liksom ett utvecklingsområde kan man säga att hitta nya ytor som passar i staden”

(Projektledare tidiga skeden, Uppsala kommun 2014)

Det finns en stor variation på vad och hur människor vill odla i staden. När en person aldrig har odlat räcker det i början möjligen enbart med en pallkrage på innergården. Fastighetskontoret i Malmö har börjat inse detta och håller just nu på att utveckla en modell på ett nytt odlingsområde där det finns en variation på storleken av odlingslotterna. Även möjligheten att flera familjer ska kunna odla tillsammans på en lott ska möjliggöras. Det gäller att hitta flexibla lösningar.

Intressegrupper som kommer från medborgarna kanske inte behöver vara långsiktiga men ändå fungera bra under en tid. Kommunen kan sedan ta hand om de mer välfungerande, genomarbetade och organiserade projekten som är långsiktiga. Det behövs troligtvis båda modellerna eller ännu fler samt ett samarbete mellan dessa.

6.2 Tabell: Sammanställning av Analysen i Tabellform

Allmänt	Göteborgs Stad	Malmö Stad	Uppsala Kommun	Helsingborg Stad	Växjö Kommun
Invånarantal (hämtad: SCB)	541 145 invånare (31/12-2014)	318 107 invånare (31/12-2014)	207 362 invånare (31/12-2014)	135 344 invånare (31/12-2014)	86 970 invånare (31/12-2014)
Prioriterad Fråga	Ja	Nej	Nej	Ja	Nej
Befattning intervjuperson	Projektledare	Projekt-sekreterare & projektledare, Landskapsarkitekt	Projektledare tidiga skeden & Utvecklingsstrateg & Stadsträdgårdsmästare	Projektledare, trädgårdsmästare	Markingenjör & Landskapsarkitekt
Första initiativ	Göteborgs Stads budget 2012, Fastighetskontoret ansvar sedan dess	Medborgare (Slottsträdgården 1994, Mykorrhiza 2009/2010)	Medborgare (två landskapsarkitekter) (Matparken, 2009), Inspirationsguide (2011)	Konsult + medborgare (2010). Stadsbyggnadsförvaltning (2011): kommunanställd projektledare + 2 trädgårdsmästare	sociala företaget Macken & Miljöresurs Linné (2011)
Antal odlingar	15	Gatukontoret har ansvar för 3 styck, men det finns fler	2	4	1
ORGANISATION					
Drift	Föreningar	Föreningar	Föreningar	Odlingsföreningar, samt trädgårdsmästare områdesansvariga	Föreningar, Macken, andra företag
Krav	Förening, avtal	Förening, avtal	Kontaktperson, tidsbundet avtal	Inga direkta krav, dynamisk utveckling, Odlarna styr	Inga direkta krav, 1-årig arrendeavtal
Anställda	Ja, 3 personer (projektledare trädgårdsmästare, anläggare)	Nej. Men 2 ansvariga på Gatukontoret	Nej. Men fungerande samarbete utan interna trösklar.	Ja, 3 personer (projektledare, två trädgårdsmästare) Aktivt deltagande i odlingarna	Nej. Men det finns en ansvarig (grupp)/samordnare
Organisering av odlingarna	Kommunstyrd	Föreningsstyrd/Företagsstyrd	Föreningsstyrd	Kommunstyrd	Föreningsstyrd / företagsstyrd
Förvaltning					
Politisk Uppdrag	Ja, Fastighetskontoret har ett politisk uppdrag	Till viss del: godkännande utav nämnden att utreda stadsodling	Nej.	Ja. Ett politiskt mandat för stadsodling.	Nej.
Budget	Ja, 7 miljoner/år (kommunal budget)	Nej. Men från Gatukontorets driftbudget: 100 000 kr. ibland Miljöförvaltning: projektpengar.	Nej. Plockas ihop.	Ja, fr.o.m. 2015: ca 1,2 miljoner/år	Nja, fr.o.m. 2015-2017 500 000 kr/år (kommunens budget)
Kommunens "Bidrag"	anläggning utav område, bidrag till privat mark, stöd, vatten	stöd, markfrågor	info om möjligheter, tillgång till mark, viss anläggningshjälp	Trädgårdsmästare 1-2 ggr/vecka, kontaktperson i varje område, stöd	möte med initiativtagare, stöd, mark
Inblandade Förvaltningar	Fastighetskontoret, Park och Naturförvaltning, Miljöförvaltning, Lokal förvaltning	Gatukontoret, Fastighetsförvaltning, Miljöförvaltning, Serviceförvaltning, Stadsbyggnadskontoret	Stadsbyggnadsförvaltning	Stadsbyggnadsförvaltningen, Arbetsmarknadsförvaltningen, Kulturförvaltningen, Skol- och Fritidsförvaltningen	Kommunallidningsförvaltningen, Tekniska Förvaltningen, Förvaltningen Arbete och Valfärd
Huvuduppdrag	Fastighetskontoret	Gatukontoret	Stadsbyggnadsförvaltning	Stadsbyggnadsförvaltning	Kommunallidningsförvaltning
Förvaltningsöverskridande grupp	Ja. Möten mellan inblandade förvaltningar	Ja.	Nej. Ej Behov. Få förfrågningar.	Ja. Styrgrupp.	Nja. Samarbete. 3 ansvariga tjänstemän.

Tab 1: Sammanställning av Analysen

7 Diskussion och slutsatser

Här presenteras mina egna tankar kring mitt arbete samt mina slutsatser.

7.1 Diskussion

Stadsodling är ett brett ämne. Jag märkte i mitt teoriavsnitt att det ibland var svårt att förstå vilken slags stadsodling varje rapport, artikel eller annan källa menar. Vi får alla en bild i huvud när vi tänker på begreppet stadsodling, men vad begreppet egentligen innebär förblir en tolkningsfråga. Genom min litteraturstudie öppnades ett stort intresse för att hitta fler svar på fler frågor. Fokus fick flyttas från de stora sammanhangen till det lite mindre: hur arbetar olika förvaltningar konkret med frågan som på sätt och vis hänger samman med hållbar stadsutveckling. Jag upptäckte att det finns ett intresse för stadsodling i samtliga intervjuade kommuner, jag skulle säga ett nästan lika stort intresse. Det som gjorde mest skillnad var organisation, budget, stöd från övriga kommunen och anställda.

7.1.1 Hållbar stadsutveckling och stadsodling

Det var intressant, i koppling till min utbildning, att se hur stadsodling kan bidra till mer hållbar stadsutveckling. Genom den litteratur jag har tagit del av finns det tydliga kopplingar att stadsodling kan ha bidragande effekter att skapa en mer hållbar stad. Stadens stadsodlingar stödjer ekologiska, ekonomiska och sociala tjänster såsom förbättrat klimat, hälsa, estetik, rekreationsmöjligheter, miljöskydd och den biologiska mångfalden, samtidigt som de uppfyller sociala och psykologiska behov hos befolkningen. Stadsplanerare bör därför försöka att nå en multifunktionell och hållbar markanvändning av allmän platsmark genom att integrera stadsodlingar i staden. Pearson (2013) nämnde att stadsodlingar kan bygga upp en känsla av medborgarskap och gemenskap. Att människor får vara med och skapa sin stad. Det leder till att stadsodling rent teoretiskt är en pusselbit till ett bättre samhälle, även om bara en väldigt liten pusselbit. Ernweins kommentar (2014) om att stadsodlare inte har samhällsförbättrande avsikter och i verkligheten inte är så välfungerande passar också in här. Jag menar ändå att de har en positiv effekt, åtminstone för medborgarna som deltar i odlingen.

Aspekten som Delshammar (2005) tar upp om resursstarka versus resurssvaga fastnade jag för. Att allmän platsmark, inklusive stadsodlingar, är en viktig urban resurs för att skapa trivsamma lättillgängliga mötesplatser, som är nära städernas

samtliga områden och invånare, där alla kan skapa och delta i exempelvis odlingar oberoende kön, sexualitet, etnicitet och/eller socioekonomisk bakgrund.

7.1.2 Kommunernas inställning och förhållningssätt

Det blev tydligt genom min analys att ekonomi står i direkt koppling till projektens utformning. Det hänger ofta samman med ifall förvaltningen har fått ett uppdrag och om stadsodling är en prioriterad fråga i kommunen. Både i Göteborg (*Stadsnära Odling*) och Helsingborg (*Planteringar utan Gränser*) är så fallet och har därför ett annat utgångsläge än projekten i de övriga tre kommunerna. Man har på ett annat sätt bestämt att stadsodling ska vara en långsiktig verksamhet. Det finns uppbackning i kommunen för ämnet och det är självklart att våga satsa på frågan.

Fastighetskontoret i Göteborg har till och med möjligheten att stödja föreningar på privatmark. Detta är fantastiskt då det kan sprida stadsodling runt om i staden, inte enbart på allmän platsmark. Pengarna räcker till löner, anläggning och andra aktiviteter.

Helsingborg har numera också budget och politiskt uppdrag, vilket gör att det finns en annan långsiktighet i dessa kommuner. Ifall initiativet kommer från kommunfullmäktige tror jag att arbetet anses mer viktigt och tas på större allvar, vilket såklart även hänger samman med budgeten.

I Helsingborg är stadsodling dessutom förankrat i olika organisationer och föreningar på plats. Det har bidragit till ett stort nätverk och en säkerhet att det människor tar ansvar för odlingarna. Även de anställda trädgårdsmästarna är en viktig tillgång. Som Larsson skriver i sin avhandling (2009) att en anställd trädgårdsmästare kan vara en kontaktperson ute på plats med stödjande och sammanhållande roll. Jag menar att detta är en faktor för projektens varaktighet.

Göteborg har ett liknande sätt. Genom sina krav på föreningar och avtal finns det vid varje odlingsområde personer som tar hand om odlingarna. Däremot finns här, efter anläggning, ingen direkt koppling till Fastighetskontoret förutom avtalet. Även det fungerar, samtliga områden finns kvar. Det beror förmodligen till stor del på att Fastighetskontoret ser stadsodlingsprojekten som en investering av skattepengar och ett förvaltningssätt av kommunens mark som måste fungera.

Uppsala kommuns inställning till stadsodling är annorlunda. Initiativet måste komma från medborgare. Det finns ingen tanke att ha en eller flera anställda som arbetar med frågan. Den fokus på kvartersmark som finns här är intressant, för det finns mycket kvartersmark i städer som inte används. Uppsala visade en öppenhet gentemot medborgarnas idéer. Initiativet till odlingsflotten är ett bra exempel på att öppna ögonen för allmänheten på stadsodling, absolut en idé som andra kommuner kunde testa. Däremot kan inställningen att ge det fulla ansvaret till medborgare bidra till att stadsodling inte är så utbrett i Uppsala kommun, att initiativtagandet och vetskapen om möjligheter möjligen hämnas.

I Växjö är det intressant att företag är initiativtagare till stadsodling på ett helt annat sätt än i de övriga kommunerna. Malmö har också involverade företag, men

dessas i motsats till Växjö, är etablerade specifikt för stadsodling. Samarbeten kan vara många och olika beroende var man befinner sig.

I Malmö tror jag att den förvaltningsöverskridande gruppen kommer göra stadsodling till en större fråga i framtiden än den är idag. Det blir spännande att följa utvecklingen. Här hade det underlättat med ett politiskt mandat, så att frågan får en större betydelse och anses som något självklart att satsa på. I Malmö finns det redan eldsjälarna som behöver mer stöd från resten av kommunen för att arbetet ska bli mer framgångsrik och samordnat.

7.1.3 Ställda krav

Det var intressant att höra de olika kraven på odlarna i kommunerna. I Göteborg, Växjö, Malmö och Uppsala skrivs det ett slags avtal med odlingsparten. Göteborg och Malmö har dessutom kravet att bilda förening. Helsingborg däremot har nästan inga krav alls och erbjuder i motsats till andra kommuner även allt material inklusive växter. Genom att det existerar så få krav från Helsingborgs Stad försvinner ännu fler barriärer och projektet kan bli mer öppet för vem som helst. Då det inte heller finns några staket runt odlingarna här, så integreras odlingarna mer i omgivningen samt öppnar upp för allmänheten. Det skulle vara intressant att veta hur mycket det påverkar deltagandet. Nackdelen är att mycket ansvar hamnar hos projektledaren, vilket kan innebära mer arbete ifall odlarna inte ”sköter” sig. Ändå är denna modell fördelaktig för deltagande, däremot svårare ifall det finns flera odlingsområden. Helsingborg har som nämnt förmodligen att ha kontaktpersoner ute på fält, samt samarbeten med organisationer, vilket troligtvis underlättar det kravlösa förhållningssättet.

Kontrakt har fördelen att kommunen har något att förhålla sig till. Det finns en laglig motpart som tar hand om kommunens mark under en bestämd tid, det blir som ett slags skötselavtal för området. Båda modellerna har sina för- och nackdelar. Det visar sig återigen att olika strukturer och koncept fungerar, för just den specifika platsen och att en vill arbeta på just det sättet en har tagit fram.

7.1.4 För kommunen som vill starta stadsodling

Ekonomi är alltid en förutsättning oberoende vad saken gäller. Det gäller även för stadsodling. De kommuner som har politiska beslut bakom sig, där stadsodling är förankrat i verksamheten och har en budget kan göra mycket mer än när några enskilda övertygade positiva tjänstemän som arbetar med frågan utöver sina vanliga arbetsuppgifter.

Men ändå bygger odlingsprojekt alltid på personer som tror på stadsodling. Samtliga intervjuade tjänstemän tycker att stadsodling är ett bra initiativ, även som privatperson. Både i litteraturdelen och i analysen blev det tydligt att det är viktigt att det finns intresserade och kunniga personer på kommunen som är med och startar projekt. Det är därför viktigt att en kommun som vill arbeta med stadsodling hittar en projektledare som brinner för ämnet. Kanske är det den

viktigaste punkten, då ämnet behöver entusiasm och uthållighet. För att odling ska ha en effekt i staden, måste den få tid att etablera sig och testas ordentligt, innan en kan bedöma om det fungerar eller inte. Projekt tar tid att starta upp, åtminstone ett år. På grund av detta är det viktigt att ha kommunförvaltningen bakom sig, så att projekt inte läggs ner innan de har kommit igång.

En annan intressant punkt är engagemang från allmänheten, som togs upp av samtliga intervjupersoner och i delar av litteraturen. Alla är överens om att det måste finnas ett intresse från den lokala befolkningen. Larsson (2009) skriver att stimulera engagemang hos medborgare kan underlättas med en strukturerad ram, låg kontroll och flexibilitet, vilket bekräftades i analysen. Sedan har kommunerna valt att tolka resonemanget olika. Uppsala kommun vill absolut inte förlora underifrånperspektivet i kontrast till Göteborg med relativt många krav på sina föreningar. Viktigt är att kommunen kan inspirera allmänheten, oberoende hur kommunen väljer att fördela ansvaret och hantera frågan. Ifall det blir för mycket styrning kommer medborgare inte längre känna att det är deras projekt, och själva grundidén att stadsbor får gestalta och använda sina städer faller platt och därmed även en del av charmen. Däremot kan ett visst antal regler, såsom skötselansvar, göra att stadsodlingar blir mer långvariga och hållbara. Det är en balansgång som kan vara svår att bemästra. Uppsala visade igenom att kalla sin odlingsguide för inspirationsguide verkligen sin vilja att förmedla detta!

Gatukontoret i Malmö nämnde att odlingar även kan skötas av inköpta stadsodlingsentreprenörer som ett annat sätt att finansiera skötsel av parker. Det kan vara en bra metod för att skapa mer liv och rörelse i våra parker. Andra sätt skulle kunna vara att plantera fler fruktträd och att kommunen exempelvis ställer till med aktivitetsdagar som mustning eller marmeladkokning mitt i en park tillsammans med och för allmänheten. Det är intressanta utvecklingskoncept som utmanar termen stadsodling ännu en grad.

Tydligt är att det finns en mängd olika angreppssätt på hur kommuner kan arbeta med stadsodling. Det gör att den kommun som vill börja med stadsodling måste se över sin egen organisation och sina förutsättningar. Det är "omöjligt" att kopierar ett arbetssätt eftersom olika kommuner har olika organisations- och förvaltningsstrukturer med olika kontorsnamn och arbetsuppgifter. Detsamma gäller hur stadsodling har påbörjats i kommunen: kommer det från medborgarna, är det ett samarbete mellan kommun och medborgarna eller är det enbart kommunen som vill satsa på odlingen och själv ska stå för underhåll? Därför är en analys av den egna kommunen nödvändig för att hitta sina samarbetspartners utifrån sina egna behov. Det som kan vara särskilt svårt att veta är var frågan ska landa, särskilt när det inte existerar någon budget. Alla har haft sin egen utveckling med sina egna mål som resulterat i något unikt. Men just detta gör varje stadsodlingsprojekt unikt och spännande.

7.1.5 Övriga funderingar

De intervjuade kommunerna gör alla på sitt eget *bästa* sätt och gör alla på *rätt* på sitt sätt. Därför är det svårt att utvärdera vad som är det lättaste tillvägagångs-

sättet, eftersom det sättet som kommunen eller förvaltningen har valt att arbeta med är rätt sätt för just den platsen. Stadsodlingar bör anpassas utifrån platsens förutsättningar. Det är ingen som egentligen kan säga vad som är rätt eller fel. Vidare är det spännande att samtliga kommuner har svarat att de nästan inte har inspirerats av andra ställen på grund av tidsbrist. Samtidigt som samtliga tyckte att en grundligare undersökning hade behövts.

En annan aspekt är vilka förvaltningar som har ansvar för stadsodling och vilken yrkesbakgrund ansvariga tjänstemän har. Av mina intervjupersoner var ingen från en "social" förvaltning, utan alla hade koppling till de mer "praktisk-inriktade" förvaltningarna. Märkligt då ämnet ofta beskrivs som mjukt, men så sorteras det ändå in under det "hårda" på förvaltningsnivå – skötsel, mark, bevattnings. De "mjuka" sociala delarna förväntas komma av sig själva. I många vetenskapliga artiklar beskrivs stadsodling också utifrån de sociala aspekter och vinster. Hur hade det varit om projektledaren vore utbildad fritidspedagog eller terapeut, med trädgårdsmästare som medarbetare? Hur hade stadsodlingar utformats ifall Fritidsförvaltningen hade hand om frågan istället för Gatukontoret eller Fastighetskontoret? Det hade varit intressant med en projektgrupp som består av olika yrkesroller som tillsammans har praktiskt hand om odlingsprojekten. I sådana fall skulle kanske fokus från markfrågan flyttas till medborgardeltagande.

Under avsnittet ekonomisk hållbarhet nämndes att det var positivt att fastighetsvärden kan öka när stadsodlingar finns i området. Jag är dock inte helt övertygad om ifall jag tycker det är positivt. Detta leder till gentrifiering av områden där människor som har bott länge trängs bort på grund av höjda hyror. Det är enligt min åsikt inte hållbar stadsutveckling, även om kommuner kan få högre skatteintäkter genom höginkomsttagare, vilket kan leda till andra positiva effekter, men jag menar att det inte får ske på bekostnad av andra medborgare.

Till slut en påminnelse: Stadsodling går inte att planera fullt ut! Det är något organiskt som får vara rörligt och småskaligt eller också jätteordentligt och prydligt. Inte heller behöver det enbart vara grönsaker, det kan vara blommor, det kan vara fina växter, fruktträd och bärbuskar. Med det i åtanke tycker jag att varje kommun som vill satsa på stadsodlingar ska göra det – utifrån de förutsättningar som finns på plats, för att skapa lite grönnare, skönare, socialare och sundare städer.

7.1.6 Käll- och metodkritik

Eftersom jag genomförde en kvalitativ studie är mina resultat tolkande, relativa och inte slutgiltiga. Däremot kunde jag genom att utvärdera intervjuerna hitta samband. Mina resultat påverkas av personen jag intervjuade, hur mina frågor tolkades, hur jag tolkade svaren och vilken inblick intervjupersonen hade i ämnet.

I min litteraturstudie har jag nästan uteslutande hittat positiva effekter av stadsodling. Det kan upplevas vinklat, men jag fick utgå ifrån den litteratur jag hittade. Självfallet är det även intressant ifall det finns negativa aspekter, t.ex. exkludering, misskötsel och ointresse.

Vidare har jag funderat relevansen av mitt globaliseringsavsnitt (4.1) i detta sammanhang, dock anser jag att globalisering är direkt kopplat till hållbar utveckling, våra miljöproblem samt till lokala lösningar. Stadsodling är en mottrend till globalisering eftersom det satsar på lokal produktion och blir en återkoppling mellan produkt och konsument.

Jag har ifrågasatt min urvalsteknik i efterhand, särskilt i Malmö, där jag genomförde en kompletterande intervju. Jag borde här från början undersökt närmare vilken förvaltning som är mest insatt i ämnet. Samtidigt är min upplevelse att samtliga intervjupersoner var väldigt insatta i ämnet. Men frågan är om jag hade fått samma känsla ifall jag hade intervjuat en annan person från en annan förvaltning på samma kommun. Det är omöjligt för mig att svara på, men det jag menar är att det hade behövts ett större intervjuunderlag för att verkligen kunna utvärdera kommunerna. Det hade även gett ett mer utförligt svar på frågan, då det därigenom fås en djupare inblick i hur förvaltningar i förhållande till varandra ser på frågan. Vad hade exempelvis hänt ifall jag hade hos varje kommun bjudit in samtliga på något sätt berörda förvaltningar och haft en workshop? Hade det möjligen kunnat bidra både till en ännu bredare analys för mig och även en intressant diskussionsmöjlighet för kommunen? Eftersom mitt syfte var en jämförelse mellan olika kommuner, hade detta varit orimligt i ramen för den tids- och projektplan jag hade.

I Uppsala deltog tre intervjupersoner samtidigt under en och samma intervju. Det gjorde det svårt för mig som intervjuare, att kunna ställa samtliga frågor som jag hade. Tiden var begränsad. Samtidigt upplever jag att jag genom detta fick en bredare insyn i Uppsala kommuns arbetssätt. Även om varje intervju utgick ifrån samma frågor, så fick intervjupersonen själv styra intervjun utifrån det de ville säga. Detta var medvetet från min sida för jag ville ge intervjupersonen möjlighet att berätta och besvara det de ansåg var viktig i frågan.

Språket jag har valt att använda i uppsatsen är ett försök till ett obyråkratiskt ordval för att göra texten förståelig och lättläst. Jag har även valt att inte ha med bilder eller figurer i texten då jag ansåg det vara irrelevant för innehållet.

7.1.7 Vidare forskning

I detta arbete undersöktes stadsodling på allmän platsmark. Stadsodling är mycket bredare än så och många fler aspekter finns att undersöka. Här är några förslag.

När jag undersökte vilka kommunala dokument som omnämnde stadsodling var det intressant hur begreppet stadsodling användes. Ibland kunde det bara vara bilder på fina pallkragar utan en direkt koppling till texten. Det visar hur ordet stadsodling används i retoriken av kommuner. En vill visa upp stadsodlingar, utan att ta direkt ansvar för dem. Självklart är så inte fallet i samtliga fall, men det finns en tendens. En analys av kommunala dokument hade varit intressant: verklighet mot det skrivna (Malmö t.ex. beskriver stadsodling som en del av deras hållbarhets arbete, samtidigt som frågan inte prioriteras i praktiken).

Efter att ha läst en kurs i trädgårdsterapi öppnades mitt intresse för hur människan skapar en fascination kring det enkla och ändå mirakulösa – hur ett frö

blir en växt, att få jord på händerna och solen i ansiktet. Det finns även idéer om att sådana aktiviteter, likt stadsodling, stärks i tider med sämre ekonomisk utveckling. Att människor söker sig då till det som är enkelt och tydligt. Det är ett undersökningsområde som skulle vara intressant. Jag undrar även vilka samhällsgrupper som dras till olika odlingsprojekt (egen trädgård, gemenskapsodlingar, kolonilotter, balkongodlingar, m.m.). Finns det ett socioekonomiskt samband? Är det rent av en klassfråga? Vidare var de flesta intervjupersoner kvinnor. Det lät mig undra ifall det är för att det är en så kallad ”mjuk” fråga. Det hade varit viktigt med en genusanalys på stadsodling: vem får ansvar, vilka deltar och varför är så fallet?

En annan tanke som väcktes är användning av kvartersmark. Hur skapar man ett intresse, en prägel och profil, samtidigt som området används till något uppskattat i väntan på sin nya användning? Stadsodling är en bra aktivitet på kvartersmark, då de är relativt flyttbara (vid odling i pallkragar). I samband kan en ha containrar med verksamheter på området; såsom café, cykelkök, tool-pool, m.m. Låt människor i staden ta plats. Satsa på mindre kontroll och mer tillit, där kreativitet och umgänge skapas. Städerna behöver det, människor i städer behöver gemenskap och en tro på att de kan skapa sin tillvaro och påverka sin omgivning. Ett problem är besvikelsen när aktiviteten måste flyttas på grund av byggstart.

Högst sannerligen finns hundratals andra fungerande kommunala stadsodlingsprojekt runtom i Sverige som hade varit värda att nämnas - jag ser framemot att läsa flera framtida examensarbeten och forskningsrapporter om just dessa!

7.2 Slutsatser

Kommunala stadsodlingsprojekt underlättas genom att:

- ... inspirera istället för att diktera
- ... det finns en budget
- ... kommunfullmäktige stödjer stadsodling
- ... man utgår från de förutsättningar som finns i just sin kommun
- ... man utgår ifrån medborgarnas intressen – stadsodlingen ska finnas för medborgarna
- ... formulera ett antal riktlinjer som odlarna kan förhålla sig till, men inte ställa för hårda krav!
- ... ha en organisation inom förvaltningen & kommunen kring frågan så alla vet vem som sköter vad
- ... ha ett samarbete med övriga förvaltningar kring ämnet
- ... ha en projektledare eller annan anställd specifikt för stadsodling
- ... inspireras av hur andra har arbetat med frågan
- ... ha ett längre tidsperspektiv och inte för höga förväntningar.
- ... stödja stadsodling i praktiken - inte bara skyltar med den.
- ... det inte finns ett rätt och fel, utan enbart förutsättningar och ambition.
- ... hitta den specifika formen som just passa din kommun!

7.2.1 Olika modeller för stadsodling

Kommunalt styrd: en modell som används i Göteborg och delvis i Helsingborg är att vara relativt mycket styrd av kommunen eller de förvaltningar som har hand om frågan. Här har även politiker vågat satsa på frågan och stadsodling har blivit en del av kommunens verksamhet. Detta resulterar i att stadsodlingar troligtvis har en annan försäkran att finnas kvar än när det enbart är underifrån.

Mellankommunalt styrd och medborgarstyrd: Malmö är ett exempel på detta. Det finns en viss inblandning av kommunen, men största ansvaret ligger trots allt på medborgarna. Däremot arbetar Gatukontoret för att stadsodling bli mer ”kommunalt styrd”. Genom programmet som tagits fram av Gatukontoret finns det numera riktlinjer som beskriver vilka krav som existerar. Helsingborg kan också sorteras in här, eftersom det finns stort kommunalt engagemang samtidigt som andra organisationer är med och stödjer.

Mest medborgarstyrd eller driven av andra aktörer än kommun: Uppsala och Växjö är exempel på detta, i viss mån även Malmö Stad. Här stödjer kommunen det intresset som kommer underifrån på det bäst möjliga sättet, men satsar samtidigt inte mer än så. Det kan stödja det mer fria sättet av stadsodling, samtidigt som det finns få garantier för stadsodlare hur länge deras odling kan finnas kvar. Ofta ligger det i direkt koppling till om det finns projektpengar till projekt eller inte.

7.2.2 Analysens utvecklingstips i punktform:

- Ha inte för stora förväntningar
- Börja i liten skala
- Existerar det en efterfrågan?
- Var säker på att kommunen står bakom projektet
- Engagemanget måste i första hand komma från medborgare
- Hur ser marken ut? Är den förorenad?
- Få ett politiskt mandat
- Budget
- Hitta rätt person att hålla i projektet
- Hitta en engagerad stadsodlare som koordinator eller projektledare
- Börja i lättaste änden
- Lyssna på vad medborgarna vill ha
- Lägg ner mycket förberedande arbete innan praktiskt igång
- Jämföra sig med andra kommuner
- Eventuell projektledare: ha möte med samtliga intressanta chefer angående ämnet – samarbetspartners
- Tydlig målbild
- Långsiktig plan på åtminstone tre år
- Få med sig odlingsintresserade från början
- Börja som pilotprojekt
- Tjänstemän på en eller flera förvaltningar som vill driva frågan
- Plan för organisering
- Visa upp sig på stora stadstillställningar
- Bra med politiker som är personligt engagerade
- Hitta flexibla lösningar för olika odlingsförfrågningar

7.2.3 Vinster med stadsodling

- Bejaktar medborgarnas engagemang
- Skapar (upplevd) trygga & trevliga platser
- Biologisk mångfald
- Kunskap och intresse skapas
- Personlig utveckling av odlingsdeltagare
- På lång sikt: ekonomiska vinster genom ex. bättre hälsa & ökad biologisk mångfald
- Nya mötesplatser – socialt sammanhang på en naturlig, enkel plats
- Mer attraktivt att vistas utomhus
- Vandalism kan minska
- Vänskap mellan olika generationer och kulturer, genom naturliga möten
- Större engagemang i bostadsområden
- Olika nätverk kan skapas: grannar, föreningar, medborgare-kommun, föräldrar, med mera
- Ansvarstagande sinsemellan odlingsdeltagare
- Kommunens projektledare kan skapa en tillgänglig bro mellan medborgare och kommunen och förmedla även kontakter
- Socialt umgänge skapas som kan förebygga ensamhet, depressioner och ohälsa
- En aktivitet som är tillgänglig för alla på deras premisser – otvunget och gratis
- Grönska i stadsbilden
- Stadsplanerare kan etablera kontakt med medborgare
- Ekologisk och närproducerad mat
- Eventuellt skapande av nya arbetstillfällen

7.2.4 Svar Frågeställningar

Svaren jag har hittat i min litteraturstudie och analys:

1. Vilka hållbarhetsparametrar bidrar stadsodlingsprojekt med?

Svar: Stadsodling kan bidra till en hållbar stadsutveckling i dimensionerna: social, pedagogisk, hälsa, ekologisk och ekonomisk. Detta visade sig i litteraturstudien utifrån de artiklar och texter som jag har läst.

2. Hur arbetar olika kommuner med frågan idag?

Svar: På väldigt olika sätt, samtidigt som många aspekter är liknande. Största skillnaden är ekonomiska förutsättningar, ansvarsfördelning samt styrning av projekten.

3. Hur kan en kommun, eller kommunens förvaltning(ar) på bästa sätt skapa förutsättningar för stadsodlingar? Vilka aktörer behövs? Vilka samarbeten?

Svar: Ett bästa sätt existerar inte, utan enbart bästa lösningar för olika platser. Däremot spelar organisation, eldsjäl, prioritering, budget, samarbeten med andra organisationer, medborgarnas efterfrågan, med mera in.

4. Existerar det ett mönster till vad som gör kommunens arbete med stadsodling lyckad?

Svar: Eldsjäl som backar upp projekten utifrån, en personlig övertygelse och intresse för ämnet. Detta gäller både från medborgar- och tjänstemannaroll.

Denna studie har varit en rolig och intensiv resa att ta sig igenom. Mina främsta slutsatser är att stadsodlingar aldrig kan planeras fullt ut, att en måste hitta lokala strategier för staden och platsen, att fler frågor skapas desto djupare en gräver i ämnet och att det finns många fler frågor att hitta svar på. Jag hoppas att mitt arbete kan vara till hjälp i ämnet stadsodling!

Så alla kommuner – våga satsa på stadsodling! Ni kommer skapa grönnare, skönare & lite mer hållbara städer som dessutom stärker social gemenskap, medborgardeltagande samt ökad kunskap om ekologi/miljön.

Referenser

Litteratur

- Andersson, Ulrika; Löfstrand, Alma; Persson, Linnea; Wangenfors, Tina (2011). *Fritidsodlarnas matproduktion i Sverige 2011 – dess omfattning och ekonomiska betydelse*. Fritidsodlingens Riksorganisation (FOR) & Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU). http://www.for.se/pages/fritidsodlarnas_matproduktion_i_sverige_2011_.pdf [2015-01-12]
- Armstrong, D. (2000) *Implications for health promotion and community development*. Health & Place 6 (2000) 319±327. Pergamon.
- Atkinson, A.E. (2012) *Promoting Health And Development In Detroit Through Gardens And Urban Agriculture*. Health Affairs, 31, no.12 (2012):2787-2788
- Barthel, S., Isendahl, C. (2013) *Urban gardens, agriculture, and water management: Sources of resilience for long-term food security in cities*. Ecological Economics 86 (2013) 224–234
- Becker, K. & Klein, B. (2003). *Med svenska ögon – ett mångkulturellt odlingsområde 1990 och 2000*. I Christina Westergren (red.). Stadens Odlare – Nordiska Museets och Skansens Årsbok 2003, 151-181. Stockholm: Nordiska museets förlag.
- Bendt, P., Barthel, S., Colding, J. (2013) *Civic greening and environmental learning in public-access community gardens in Berlin*. Landscape and Urban Planning 109 (2013) 18– 30
- Besthorn, F. H. (2013) *Vertical Farming: Social Work and Sustainable Urban Agriculture in an Age of Global Food Crises*. Australian Social Work, 66:2, 187-203, DOI: 10.1080/0312407X.2012.716448
- Colding, J., Barthel, S., Bendt, P., Snep, R., van der Knaap, W., Ernstson, H. (2013) *Urban green commons: Insights on urban common property systems*. Global Environmental Change 23 (2013) 1039–1051
- Delshammar, T. (2005). *Kommunal parkverksamhet med brukarmedverkan*. Doctoral thesis. Swedish University of Agricultural Sciences. 2005:118. Uppsala. Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap. Institutionen för landskaps- och trädgårdsteknik. Alnarp.
- Delshammar, T., Averdall, R., Berglund, U. (2014). *Utvärdering av projekt Planteringar utan gränser i Helsingborg*. Rapportserie. Sveriges lantbruksuniversitet. Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap. Rapport 2014:27. ISBN 978-91-87117-88-6. Alnarp 2014.
- Dunlap, R., Harmon, J., Kyle, G. (2014) *Growing in place: the interplay of urban agriculture and place sentiment*. Leisure/Loisir, 37:4, 397-414, DOI:10.1080/14927713.2014.906173
- Ernwein, M. (2014) *Framing urban gardening and agriculture: On space, scale and the public*. Geoforum 56 (2014) 77–86
- Expertgruppen för Stadsmiljö (2011). *En målinriktad sammanfattning av rapporten Hållbara städer i Europa till lokala myndigheter*. <http://ec.europa.eu/environment/urban/pdf/locsm-sv.pdf> [2014-11-18]
- Grewal, S. S., Grewal P. S. (2011). Can cities become self-reliant in food? Cities, 29: 1-11.

- Hale, J., Knapp, C., Bardwell, L., Buchenau, M., Marshall, J., Sancar, F., Litt, J. S. (2011) Connecting food environments and health through the relational nature of aesthetics: Gaining insight through the community gardening experience. *Social Science & Medicine* 2011;72(11):1853–1863
- Hampwaye, G. (2013) *Benefits of urban agriculture: Reality or illusion?* *Geoforum* 49 (2013) R7–R8
- Ignatieva, M., Stewart, G. H., Meurk, C. (2011) *Planning and design of ecological networks in urban areas*. *Landscape Ecol Eng* (2011) 7:17–25. DOI 10.1007/s11355-010-0143-y
- Innes, J. E. & Booher D. E. (2000). *Indicators for Sustainable Communities: A Strategy Building on Complexity Theory and Distributes Intelligence*. Plannin Theory & Practice. Vol. 1, No. 2.
- Israelsson, L. (2004) *Cityodling*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag.
- IUCN, UNEP & WWF (1991). *Caring for the Earth - A Strategyfor Sustainable Living*. Switzerland: Gland.
- Jansson, M., Persson, A., Östman, L. (2013). *Hela staden – argument för en grönblå stadsbyggnad*. Stad&Land NR 183 (2013). Movium. Sveriges lantbruksuniversitet.
- Katz, B., Altman, A. & Wagner, J. (2007). *The Endless City. An Agenda for the urban age*. Phaidon Press Limited.
- Kazmierczak, A. (2013) *The contribution of local parks to neighbourhood social ties*. *Landscape and Urban Planning* 109 (2013) 31– 44
- Kulak, M., Graves, A., Chatterton, J. (2013). *Reducing greenhouse gas emissions with urban agriculture: A Life Cycle Assessment perspective*. *Landscape and Urban Planning* 111 (2013) 68– 78
- La Rosa, D., Barbarossa, L., Privitera, R., Martinico, F. (2014) *Agriculture and the city: A method for sustainable planning of new forms of agriculture in urban contexts*. *Land Use Policy*, Volume 41, November 2014, Pages 290-303
- Larsson, E., Setterwall, S. (2013) *Stadsodlingens roll i den hållbara staden – En översiktlig rapport*. MJ153x Examensarbete i Energi och miljö, grundnivå Stockholm 2013
- Larsson, M. (2009). *Stadsdelsträdgård - Plats för gemenskap och kreativa processer*. Doctoral Thesis. Faculty of Landscape Planning, Horticulture and Agricultural Science. Department of Landscape Architecture. Swedish University of Agricultural Sciences. Alnarp.
- Lindholm, A. (2013). *Stadsodling i Stadsplaneringen – och dess bidrag till ökad samhällelig hållbarhet*. (Examensarbete inom regional planering. Avancerad nivå.) Institutionen för Samhällsplanering och miljö. Avdelningen för Urbana och regionala studier. Kungliga Tekniska högskolan. Stockholm 2013
- Lowenstein, D. M., Matteson, K. C., Xiao, I., Silva, A. M., Minor, E. S. (2014) *Humans, bees, and pollination services in the city: the case of Chicago, IL (USA)*. *Biodiversity and conservation* 23 (11), 2857-2874
- NGO Committee on Education, UN Documents (1987). *Gathering a body of global agreements, Our Common Future, Chapter 2: Towards Sustainable Development*. <http://www.un-documents.net/ocf-02.htm> [2014-11-18]
- Patel, R., Davidsson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 4., [uppdaterade] uppl. Lund : Studentlitteratur, 2011. Svenska 149 s.
- Pearson, D., (2013) *Health Benefits from Urban Agriculture Using Organic Methods*. Proceedings of the III International conference on landscape and urban horticulture; 2011. Zhou Wuzhong et al. Eds. Nanjing, China: 181-188.

- Projektgrupp (Larsson, A., Björk, F., Edvik, A., Delshammar, T., Andersson, E., Wettermark, L.) och Styrgrupp (Opasiak, C., Göransson, S., Andersson, G., Lisberg-Jensen, E., Persson, B.) Odling Över Gränser. Ansvarig: Larsson, A. (2014). *Odling Över Gränser*. Stadsområdesförvaltning Norr. Avdelning för områdesutveckling. Malmö Stad. Projektrapport. 2014-12-15.
- Thibert, J. (2012). *Making Local Planning Work for Urban Agriculture in the North American Context: A View from the Ground*. Journal of Planning Education and Research 32(3) 349–357
- Tunström, M., Gunnarsson-Östling, U. & Bradley, K. (2015). *Socioekologisk Stadsutveckling – Begrepp och Lokal Praktik*. Arkitektur Förlag AB.

Kommunala dokument & ”program” om Stadsodling

- Fritids- och naturvårdsnämnden. Uppsala kommun (2006). *2006-2009 Naturvårdsprogram för Uppsala Kommun*. Uppsala Kommunfullmäktige. 2006-03-27 § 71
<https://www.uppsala.se/contentassets/9a80991a064f4ef79ae1ac96d8104465/naturvardprogram.pdf>
- Gatu- och samhällsmiljönämnden. Uppsala kommun (2014). *Uppdragsplan 2014-2017. Gatu- och samhällsmiljönämnden*. 2013-09-03.
<https://www.uppsala.se/contentassets/997e1979e10640aea627cb326c61dff/GSN-Uppdragsplan-2014-2017.pdf>
- Gatukontoret. Malmö Stad. (2014). *Stadsodling – Program för odling på allmän plats i Malmö Stad*. Gatukontoret 2014-04-01.
<http://malmo.se/download/18.6020cecb147d6a3ab2e827a7/1408949274185/Program+f%C3%B6r+odling+p%C3%A5+allm%C3%A4n+plats+i+Malm%C3%B6+stad.pdf>
- Glader, E. (2011). *Riktlinje för Stadsnära odling på allmän platsmark och naturmark*. Göteborgs Stad, park- och naturförvaltningen.
[http://www5.goteborg.se/prod/parkochnatur/dalis2.nsf/vyFilArkiv/stadsnara_odling_lagupplust.pdf/\\$file/stadsnara_odling_lagupplust.pdf](http://www5.goteborg.se/prod/parkochnatur/dalis2.nsf/vyFilArkiv/stadsnara_odling_lagupplust.pdf/$file/stadsnara_odling_lagupplust.pdf)
- Göteborgs Stad (2013). *Göteborgs Stads Miljöprogram 2013*.
http://carbonn.org/uploads/tx_carbonndata/Environment%20program.pdf
- Helsingborg Stad (2013). *Trend- och omvärldsanalys – Planeringsförutsättningar 2015. Vad möter vi på vägen mot Helsingborg 2035?*. http://www.helsingborg.se/wp-content/uploads/2015/02/Trend_omvarld_Hbg_planering_2015_LR.pdf
- Kommunfullmäktige, Kommunledningskontoret. Uppsala kommun (2014). *IVE – Uppsala kommun. Inriktning, Verksamhet, Ekonomi 2015-2018*. Uppsala Kommunfullmäktige. 2014-12-15. <https://www.uppsala.se/contentassets/a7197323df1f4f26853a6d30ac21e03b/ive-2015-2018-rev150330.pdf>
- Kommunfullmäktige. Malmö Stad (2014). *Översiktsplan för Malmö – Planstrategi*. Malmö Kommunfullmäktige. 2014-05-22
http://malmo.se/download/18.5bb0a05f145db1bc43d6ac4/1401438553855/OP2012_planstrategi_antagen_140522.pdf
- Kommunfullmäktiges budget. Växjö kommun (2015). *Budget för Växjö kommun med verksamhetsplan för 2016-2017*.
http://www.vaxjo.se/upload/www.vaxjo.se/Kommunledningsf%C3%B6rvaltningen/Ekonomikontoret/Vo%CC%88kommun_Budget_2015.pdf
- Kommunstyrelsen. Växjö kommun (2013). *Grönstrukturprogram för Växjö Stad 2013*. Kommunstyrelsen. 2013-04-09. §123/2013.
http://www.vaxjo.se/upload/www.vaxjo.se/Kommunledningsf%C3%B6rvaltningen/Planeringskontoret/Milj%C3%B6dokument%20och%20broschyrer/Gro%CC%88nstruktur_webb.pdf

- Kommunstyrelsen. Växjö kommun (2014). *Miljöprogram för Växjö kommun – 2014*. Växjö kommunfullmäktige. 2014-06-17
<http://www.vaxjo.se/upload/www.vaxjo.se/Kommunlednings%C3%B6rvaltningen/Planeringskontoret/Milj%C3%B6dokument%20och%20broschyrer/Milj%C3%B6program.pdf>
- Kontoret för samhällsutveckling, Stadsbyggnadsförvaltningen (2014). *Uppsalas Parker – Riktlinjer*. <https://www.uppsala.se/contentassets/9da79d457d9d4914bf4fe6a4760c7302/uppsalas-parker-riktlinjer.pdf>
- Kontoret för samhällsutveckling, Stadsbyggnadsförvaltningen. Uppsala kommun (2014). *Parkplan för Uppsala*. <https://www.uppsala.se/contentassets/90c7a95169c148beb968ff453852f59d/parkplan-bakgrund-tillgangsanalys-plan-parkutveckling.pdf>
- Malmö Stad (2013). *Delaktighetsprocesser*. Malmö Stad. Juli 2013.
<http://malmo.se/download/18.228b8e2313f816262749eb7/1383646468755/Delaktighetsprocesser.pdf>
- Malmö Stad. Budget 2014. Malmö- den unga, moderna och globala kunskapsstaden.
http://redovisningar.malmo.se/budget_2014/assets/Budget-2014.pdf
- Malmö Stads Årsredovisning (2013). *Mål för verksamheten*.
http://redovisningar.malmo.se/2013/?page_id=855
- Malmö Stads Årsredovisning (2013). *Områdesprogram. Boende*.
http://redovisningar.malmo.se/2013/?page_id=3154
- Park och natur. Göteborgs Stad (2014). *Göteborg - Grönstrategi för en tät och grön Stad*. Park- och naturnämnden. 2014-02-10. Dnr 0480/11. http://goteborg.se/wps/wcm/connect/0bbf9fb8-a6a9-43bf-9548-34e7697d8f0e/Gr%C3%B6nstrategi_20140324.pdf?MOD=AJPERES
- Queiroz, M.. (2013). *Inspirationsguide – för dig som vill odla i Uppsala*. Uppsala Kommun.
<https://www.uppsala.se/contentassets/83b17ed652e74e2c9c6958360e616299/inspirationsguide2014.pdf>
- Stadsbyggnadsförvaltningen. Helsingborg Stad (2013). *Stadsmiljöprogram*.
- Stadsbyggnadsförvaltningen. Översiktsplaneavdelningen. Helsingborg Stad (2014). *Grönstrukturprogram - För Helsingborg*. Kommunfullmäktige. 2014-03-26.
http://www.helsingborg.se/wp-content/uploads/2014/10/Gronstrukturprogram_sid1_47_webb-sbf.pdf
- Stadsbyggnadskontoret. Malmö Stad (2014). *Verksamhetsplan 2014- Stadsbyggnadskontoret*.
<http://malmo.se/download/18.76b7688614bb5ccea09e2c6/1424870033777/verksamhetsplan2014k.pdf>
- Stadsförnyelseprojektet H+. Helsingborg Stad. *Imagine Helsingborg. H+ manual. Genomförandeplan för H+ Imagine Helsingborg. H+ Manual Resan del 6*.
http://hplus.helsingborg.se/ImageVaultFiles/id_7280/cf_2/H_%20manual%20del%206%20resan.PDF
- Tekniska nämnden. Gatukontoret. Malmö Stad. *Delårsrapport 1 2014*.
<http://malmo.se/download/18.5bb0a05f145db1bc43d4066/1400579119692/Del%C3%A5rsrapport+1+2014+-+gatukontoret.pdf>
- Tekniska nämnden. Gatukontoret. Malmö Stad. *Delårsrapport 2 2014*.
<http://malmo.se/download/18.12e2278a148980ba13a6af34/1411990171212/Del%C3%A5rsrapport+2+2014+-+gatukontoret.pdf>

Internetkällor

- Energi och Klimatrådgivningen (2015). *Minska klimatpåverkan*. <http://www.energiradgivningen.se/miljo-klimat/minska-klimatpaverkan> [2015-03-30].
- Flogsta Food (2015). *About Flogsta Food*. [Blogg] <https://flogstafood.wordpress.com/about-flogsta-food/> [2015-03-07]
- FN-förbundet UNA SWEDEN (2012-08-27). *FN & hållbar utveckling, Rio+20. Hållbar Utveckling*. <http://www.fn.se/fn-info/vad-gor-fn/utveckling/hallbar-utveckling/> [2014-11-18]

- Gustavsson, J., Nationalencyklopedin (NE) (2015). *Globalisering*. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/globalisering> [2015-05-11]
- Göteborgs Stad (2015). *Nya kolonistugor och odlingsområden i Göteborg*. http://goteborg.se/wps/portal/invanare/bygga-o-bo/bostader-och-lokaler/koloniomraden-och-odlingslotter/nya-kolonistugor-och-odlingsomraden-igoteborg/!ut/p/b1/04_Sj9Q1MTixMDezNDUj9CPykyssy0xPLMnMz0vMAfGjzOIDDLOCLZwMHQ383S3dDDxDvAPc_Lx9LLy8jIAKIoEKDHAARwNC-v088nNT9XOjciwAoF1XzA!!/dl4/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/ [2015-03-15]
- Helsingborgshem (2015). *Planteringar Utan Gränser*. <https://www.helsingborgshem.se/planteringar-utan-granser> [2015-03-12]
- Kooperativet Macken (2015). *För elever*. <http://www.macken.coop/om/for-elever/> [2015-03-10]
- Kooperativet Macken (2015). *För Myndigheter*. <http://www.macken.coop/om/for-myndigheter/> [2015-03-10]
- Kooperativet Macken (2015). *Några frågor bara*. <http://www.macken.coop/om/organisationen/> [2015-03-17]
- Kooperativet Macken (2015). *Våra Kunder och Samarbetspartners*. <http://www.macken.coop/om/vara-kunder-och-samarbetspartners/> [2015-03-10]
- Liljedahl, C. (2013). *Planteringar Utan Gränser*. <http://cecilialiljedahl.com/?portfolio=planteringar-utan-granser> [2015-03-12]
- Malmö Stad (2015). *Stadsodling*. <http://malmo.se/Kultur--fritid/Idrott--fritid/Natur--friluftsliv/Stadsodling.html> [2015-03-12]
- Matparken (2015). *Välkommen*. www.matparken.se [2015-03-10]
- Miljöresurs Linné (2015). *Aktuellt*. <http://www.miljoresurslinne.se/portfolio/aktuella-projekt/> [2015-03-10]
- Odlar i Stan (2015). *Rosengård*. <http://www.odlaistan.nu/rosengard/> [2015-03-17]
- Odlar i Stan (2015). *Seved*. <http://www.odlaistan.nu/seved/> [2015-03-17]
- Odlar i Stan (2015). *Välkommen till oss på Odlar i Stan*. <http://www.odlaistan.nu> [2015-03-17]
- Odlarbacken (2015). *Om oss*. [Blogg] <https://odlarbacken.wordpress.com/om-oss/> [2015-03-10]
- Odlar Rosengård (2015). *Om Odlar Rosengård*. <http://www.odlarosengard.se/> [2015-03-17]
- Odlingsnätverket Seved (2015). *Om oss*. <http://odlingsnatverket.se/om-oss/> [2015-03-12]
- Röhne, J. Miljöaktuellt (2010). *Därför är det miljövänligare att bo i storstan*. Miljöaktuellt. 2010-11-11. <http://miljoaktuellt.idg.se/2.1845/1.352501/darfor-ar-det-miljovanligare-att-bo-i-storstan> [2014-11-18]
- Stadsnära Odling. Göteborgs Stad. Fastighetskontoret (2015). *Start*. <http://www.stadsnaraodling.se> [2015-03-15]
- Stadsnära Odling. Göteborgs Stad. Fastighetskontoret. (2015). *Söka bidrag*. <http://www.stadsnaraodling.se/soka-bidrag-2> [2015-03-15]
- Stadsnära Odling. Göteborgs Stad. Fastighetskontoret. (2015). *Om oss*. <http://www.stadsnaraodling.se/om-oss/> [2015-03-15]
- Stadsnära Odling. Göteborgs Stad. Fastighetskontoret. (2015). *Våra projekt*. <http://www.stadsnaraodling.se/project/> [2015-03-15]
- Uppsala kommun (2015). *Inspirationsguide för stadsodling*. <https://www.upsala.se/kampanjsidor/stadsodling/> [2015-03-07]
- Växjö Kommun (2015). *Familjehuset*. <http://www.vaxjo.se/familjehuset> [2015-03-10]

Muntliga källor

- Bergdahl, Kajsa (2014). Intervju Kommunalledningskontoret. Uppsala Kommun. 2014-12-18

Elmdahl Arvidsson, Maria (2014). Intervju Kommunalledningskontoret. Växjö Kommun. 2014-12-05

Gustavsson, Annette (2014). Intervju Stadsnära Odling. Fastighetskontoret. Göteborgs Stad. 2014-11-24

Göransson, Sten (2015). Intervju Gatukontoret. Malmö Stad. 2015-04-01

Juhlin, Henrik (2014). Intervju Kommunalledningskontoret. Uppsala Kommun. 2014-12-18

Karlsson, Ingemar (2014). Intervju Kommunalledningskontoret. Uppsala Kommun. 2014-12-18

Nilsson, Helen (2014). Intervju Miljöförvaltningen. Malmö Stad. 2014-12-12

Svensson, Emelie (2014). Intervju Kommunalledningskontoret. Växjö Kommun. 2014-12-05

Österman, Janine (2014). Intervju Planteringar Utan Gränser. Stadsbyggnadskontoret. Helsingborg Stad. 2014-12-11

E-postkorrespondens

Hadmyr, Martin (2015). Stadsträdgårdsmästare. Stadsbyggnadsförvaltningen. Helsingborg Stad (2015-02-16)

Hadmyr, Martin (2015). Stadsträdgårdsmästare. Stadsbyggnadsförvaltningen. Helsingborg Stad (2015-04-22)

Pihl, Magnus (2015). Odlarbacken kollektivodlarförening. Växjö. (2015-02-21)

Bilaga

Intervjumall för förvaltningsintervjuer.

Master i hållbar stadsutveckling – ledning, organisering och förvaltning. Landskapsarkitektur.

Jönköping kommun. Stadsodlingar på offentlig/halvoffentlig mark/rum

1. På vilket sätt är ni involverade i stadsodlingar här på kommunen?
2. Hur började arbetet med stadsodling här på kommunen? Varifrån kom initiativet?
Medborgare eller kommunen?
3. Hur arbetar/stödjer kommunen stadsodlingar? Finns det några rutiner- en praxis?
4. Hur fungerar det i praktiken när någon hör av sig från allmänheten och vill börja odla i staden?
5. På vilket sätt bedrivs stadsodlingarna?
Finns det någon ansvarig eller en arbetsgrupp?
6. Hur ser engagemanget ut från kommunen?
7. Och från allmänheten?
8. Hur mycket mark ägs utav staden Göteborg? (markfrågor) Är det enkelt att mark upplåts för odlingar? Vilka parametrar måste ni tänka på när ett område funderas över att bli en stadsodling?
9. Vet ni vilka andra förvaltningar som arbetar med stadsodlingar?
10. Existerar det ett samarbete emellan dessa olika förvaltningar i ämnet?
11. Finns det andra samarbetspartners i stadsodlingsprojekten?
12. Har ni några förebilder som ni har tagit efter? Andra städer? Projekt?
13. Vad anser ni fungerar bra i er kommun i avseende stadsodling?
14. Vad fungerar mindre bra? Vilka förbättringsmöjligheter ser ni?
15. Vad ligger er budget på för att bedriva stadsodlingsprojekten? Vad kostar det varje år?
16. Vilka tips skulle ni ge en annan kommun som vill starta stadsodlingar i en stad?
17. Några övriga funderingar, förslag och tankar?